مَاهِيَ السَّلَفِيَّةُ

ސަލަފިއްޔަތަކީ ކޮބާ ؟

تأليف
فضيلة الشيخ الدكتور
عبد الله بن عبد الرحيم البخاري

ތާލީފު
ފަޟީލަތުއްޝައިޚް އައްދުކްތޫރު ޢަބްދުﷲ ބިން ޢަބްދުއްރަޙީމް އަލްބުޚާރީ حفظ الله
[illegible]

ތަރުޖަމާ ކުރީ
އަބޫ އަނަސް މުޙައްމަދު ޙަސަން

ސަލަފީއްޔަތަކީ ކޮބާ؟

ފޮތް ލިޔުއްވީ

ފަޟީލަތުއްޝައިޚް އައްދުކްތޫރު

ޢަބްދުލް الله ބިން ޢަބްދުއްރަޙީމް އަލްބުޚާރީ

މަދީނާގެ ޖާމިޢަތުލް އިސްލާމިއްޔާގެ ކުއްލިއްޔަތުލް ޙަދީޘް ގައި ކިޔަވާ
ދެއްވާ މުދައްރިސެއް.

ތަރުޖަމާކުރީ

އަބޫ އަނަސް މުޙައްމަދު ޙަސަން

މި ފޮތް ތަރުޖަމާ ކުރުމަށް މުތަރުޖިމުއަށް ފޮތުގެ މުޢައްލިފު الشَّيْخ الدُّكْتُور عَبْد الله بِنْ عَبَدُ الرحيم البُخَارِيْ –حَفِظَهُ الله– ދެއްވާފައިވާ ހުއްދަ.

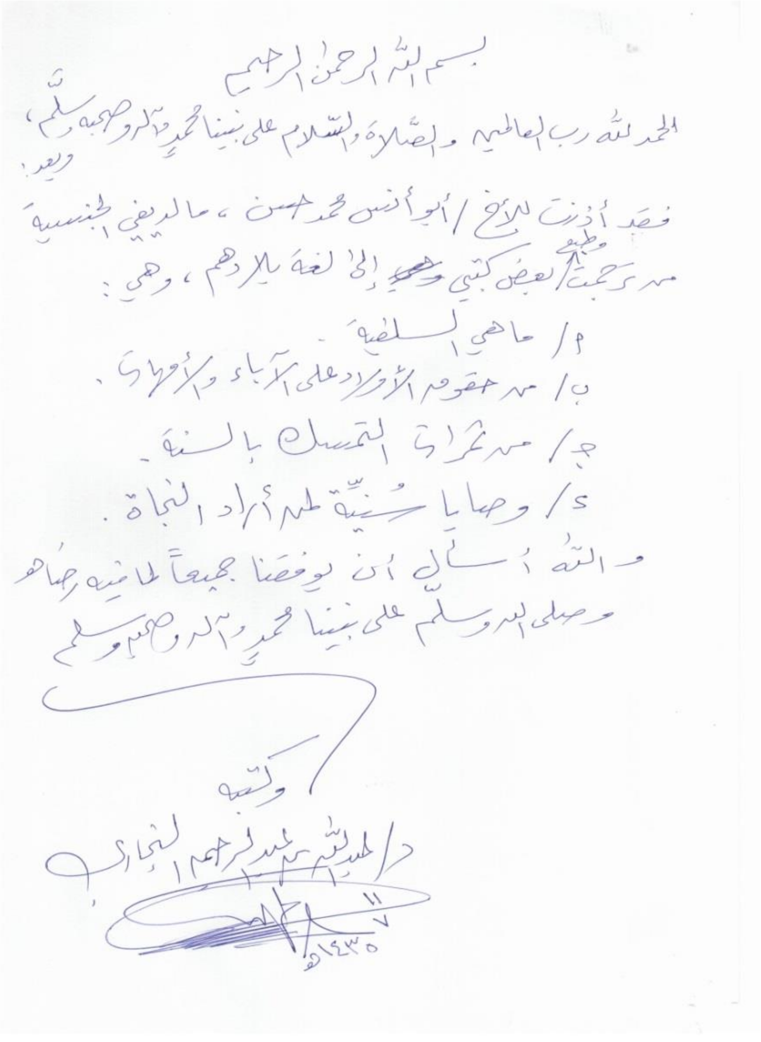
بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم،

وبعد:

فقد أذنت للأخ / أبو أنس محمد حسن ، مالديفي الجنسية

بترجمة وطبع بعض كتبي إلى لغة بلادهم ، وهي:

أ/ ماهي السلفية.

ب/ من حقوق الأولاد على الآباء والأمهات.

ج/ من ثمرات التمسك بالسنة.

د/ وصايا سنية لمن أراد النجاة.

والله أسأل أن يوفقنا جميعاً لما فيه رضاه

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم

وكتبه

د/ عبد الله بن عبد الرحيم البخاري

11/7/1435هـ

އަސްލު ސަފުޙާގައި ބަޔާންވެގެންވަނީ މި ހުއްދައިގެ ދިވެހި ތަރުޖަމާއެވެ.

بسم الله الرحمن الرحيم

އެންމެހައި ޙަމްދުވަނީ ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި الله އަށެވެ. އަދި އަހަރުމެންގެ ނަބިއްޔާއަށާއި އެ ނަބިއްޔާގެ އާލުންނާއި އެންމެހައި ޞަޙާބީންނަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމް ހުއްޓެވެ.

އެއަށްފަހު ބުނަމެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެން، އަލްއަޚް އަބޫ އަނަސް މުޙައްމަދު ޙަސަން (ދިވެހިރާއްޖެ) އަށް އަހަރެން ލިޔެފައިވާ ބައެއް ފޮތްތައް އެ ޤައުމުގެ ބަހަށް ތަރުޖަމާކޮށް ޝާއިޢުކުރުމަށް އިޛުނަދީފީމެވެ. އެ ފޮތްތަކަކީ :

أ. ما هي السلفية.

ب. من حقوق الأولاد على الآباء و الأمهات.

ج. من ثمرات التمسك بالسنة.

د. وصايا سنية لمن أراد النجاة.

الله އަހަރުމެން އެންމެންނަށް އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ކޮށުމުގައި ތައުފީޤު ދެއްވާށިއެވެ. وصلى الله على نبينا محمد و آله وصحبه وسلم.

މިބަސްތައް ލިޔުނީ

الدُّكْتُوْرُ عَبْدُ الله بِنْ عَبْدُ الرَّحيم البُخَارِيْ

(ސައުދީ)

١١ ރަޖަބް ١٤٣٥هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

މުތަރުޖިމުގެ ބަސް

بسم الله الرحمن الرحيم

إنَّ الحَمْدَ للهِ نَحْمَدُه وَنَسْتَعِيْنُه وَنَسْتَغْفِره ونَعُوْذُ بِاللهِ مِنْ شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلاَ مُضلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَه ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَه إِلا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُه وَرَسُوْلُه

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ)

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا) أما بعد:

މިއަދު އުއްމަތަށް އެކިތަންތަނުން ކިޔަވައި އިސްލާމްދީނަށް ދަރިވަރުވެގެން ހައިސްފައިވާ މީސްތަކުން ގިނަކަމުގައިވިޔަސް އިސްލާމްދީނުގައިވާ ހަމައެކަނި ޙައްޤުމަގުގައިވާ ބައިގަނޑަކީ މަދު ބައެކެވެ. އަހުލުއްސުންނަތް ވަލްޖަމާޢަތް ނުވަތަ ސަލަފީންނަކީ ޙަދީޘްގައި ވާރިދުވެގެންވާ ފަދައިން ހަމައެކަނި ޙައްޤުމަގުގައި މިއުއްމަތުގައިވާ ބައިގަނޑެވެ. ޙަދީޘެއްގައިވެއެވެ. (لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُورَةٌ عَلَى الْحَقِّ) "ޙައްޤުމަގުގައި الله ގެ

ބަސްފުޅުން ނަޞްރު ލިބިގެންވާ ބައިގަނޑެއް ޤިޔާމަތާ ޖެހެންދެން ތިމަން ނަބިއްޔާގެ އުއްމަތުގައި ދެމިހުރޭނެ އެވެ." އަދިވެސް ރަސޫލު الله ﷺ ބަޔާން ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. (أَلَا إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنْ أَهَلِ الْكِتَابِ افْتَرَقُوا عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ سَتُفَرِّقُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً اثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ) "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރިން އަހްލުކިތާބީން ވަނީ 72 ބައިގަނޑަކަށް ބެހިގެން ގޮސްފައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއުއްމަތް 73 ބައިގަނޑަކަށް ބެހިގެންދާނެ އެވެ. އޭގެ ތެރެއިން 72 ބައިގަނޑު ވާނީ ނަރަކައިގައެވެ. އަދި ސުވަރުގޭގައި ވާނީ އެންމެ ޖަމާޢަތެކެވެ. އަދި ޖަމާޢަތަކީ އަހްލުޖަމާޢަތެވެ."

ނަބިއްޔާ ﷺ މިއުއްމަތް 73 ފިރުޤާއަށް ބައިގަނޑުވާނެކަމުގައި ޚަބަރުދެއްވާފައިވެ އެވެ. 72 ބައިގަނޑު ނަރަކައިގައިވާ ހިނދު ސުވަރުގޭގައިވަނީ އެންމެ ޖަމާޢަތެކެވެ. ސުވަރުގޭގައިވާ ޖަމާޢަތަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. (مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي) "ތިމަން ނަބިއްޔާއާއި ތިމަން ނަބިއްޔާގެ ޞަޙާބީން އެގޮތެއްގެ މަތީގައި ތިބި ގޮތުގައި ތިބި މީހުންނެވެ." މިހެންވުމުން އިސްލާމްދީނުގައި الله އެބަހަކަން ތަބާވުމަން އަމުރުކުރައްވާފައިވާ ސަލަފުންގެ މަގު ޚިޔާރުކޮށް އުމުރުގައި ޢަޤީދާ ފާހިމުކޮށް ދީނީ އެންމެހައި ކަރުދުން އެބައިމީހުންގެ ބަޔާންކުރާ ކޮބައިކަމާއި އަދި އުސޫލުތަކަކީ ކޮބައިކަމާއި

އެމަންހަޖާ ނިޒާޢުވެފައިވާ އެންމެހައި ބިދުޢަވެރި ފިރުޤާތަކުގެ އަހުލުވެރިންނާ ދެކު ސަލަފުން ދެކެވަޑައިގެންފައިވާ ކޮންގޮތްތަކެއްގައި ކަން ނުހަނު ބޮޑަށް އެނގެންޖެހެއެވެ.

މި ދައުރުގެ ފުރިންތު ކަލާނުކޮ އަހުލުން މިގޮތް ތަޢުޞީލުކުރުމަން ޒަރޫރީކުރެވެ. މިއަދު އެކިއެކި ގޮތްތަކަށް ދީނާދުރުގައި ވާހަކަ ދަކާވާ ހިނދުގައި ކޮންމެ މިހާރުވެސް ބައްޗޮޖެހިއްޖާ އުއްމަތުގެ އިލްމުވެރިން މިކަންތައް އަހުލުސުންނަތް އުޞޫލް ފިޔަވައިދިޔައި ވަނީ ކޮންގޮތަކުން ކަލާވުދު ބަޔާންކުރުން ހުށަހަޅަމެވެ.

ސަބަބަކީ އަހުލުސުންނަތް މިފެންނަ އެންމެހައި ފިތުނަތަކަށްފާދަ ވެރިގެން މިދަނީ މިއަދު ދީނުގެ ނަމުގައި ބުނާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއަށް ޢިލްމުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތަކާ ޚިލާފު ބަސްތަކެއް ފެއްދުމުންނެވެ. ޢިލްމުވެރިންނަށް މިމައްސަލަތަކުގައި ރުޖޫޢަ ނުވުމުންނެވެ. އަދިއެލަ ހިތްއަދު ގޮތްތަކުގައި ދީން ބަޔާންކޮށް އެކިއެކި ގޮތްތަކުން ޢިލްމުވެރިންގެ މަގު ދޫކޮށް ދިޔުމުންނެވެ.

އަދިވެސް ބުނަމެވެ. ފުރަތަމަ އައިސް އަހުލުއް ސުންނަތުގެ ނަމުން ދިޔާބަސްފަރިގެން އެ މަޖްލިހުގެ ޒަވާއިދުތަކާ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް އުޅޭ ޖަމާޢަތްތައް ފާޅުވަމުން ދެއެވެ. މިބައިމީހުން އިސްލާޙުދުރާކަން ކަރަފަރީ "ސަލަފީން" ކިޔުމާ އަދި އެހެނިހެން މައްސަލަތަކުގައި އުއްމަތުގެ

ޢިލްމުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތަކަށް އަމަލުކުރުމަށެވެ. އަދި މިބައިމީހުން އެދެނީ އަމިއްލަ ނަފްސު އެދޭގޮތަކުގައި ދުވުން، އެކަމަށް ކޮންމެފަދަ މީހަކު ކަމުގައި ވިޔަސް ބުނެފައިވާ ކޮންމެ ބަހެއް ވެސް މިބައިމީހުން ދަނީ ނަގުލުކުރަމުންނެވެ. މިއަދު މިވަނީ ވަކި ޖަމިއްޔާއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ ނަމަ ބާޠިލް މީހުންކަމުގައިވާ ޖަމާޢަތެވެ. ނިސްބަތްވުން ޢައްޔުވެގެންވާ ސަލަފުންގެ މަޛްހަބަށް ނިސްބަތްވާ މީހުންނަމަ އެއީ ވެރިން ހިމާޔަތްކުރާ އެންމެ މަގުފުރެދިފައިވާ ބައެއް ބުނާ މީހުންގެ ގޮތުގައިވާ ޖަމާޢަތެވެ.

މިހުރިހައި ކަމެއްގެ މައްޗަށް އަލިއަޅުވައި މި ފޮތް ލިޔުއްވާފައިވާ الشَّيْخ الدُّكْتُور عَبْدُ الله بِنْ عَبْدُ الرَّحِيْم البُخَارِيْ – حفظه الله – ސަލަފުންގެ އިމާމުންގެ ތަރާތްޖުގުން ނަގުލުކޮށްދެއްވާ ބަސްފުޅުތައް ތިބަ އެންމެހައި އަޑުންނާހި ރުޒުމުން ވިދާޅުވެ، ޢައްޔުގެމައިވާ ޢިލްމުވެރިންގެ މަންހަޖު ހާއްސަވާނެވެ.

ދުޢާއަކީ الله އަހަރެމެން އެންމެނަށް އިސްލާމްދީނުގައިވާ ބައްޔު މަޢުރަފު ކަލްމައިވާ ސަލަފުންގެ މަގު ހިދާޔަތްކުރުން ބައެއްކަމުގައި ދުނިޔޭގެ އަހަރެމެން އެދެމުން ތިބެމެވެ.

أَبُوْ أَنَسْ مُحَمَّدُ حَسَن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

މުއައްލިފުގެ މުޤައްދިމާ

إنَّ الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له ، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأن محمدا عبده ورسوله ﷺ.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) [آل عمران: ١٠٢]

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)[النساء: ١]

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا) [الأحزاب: ٧٠-٧١]

އަންމާ ބަޢުދު.

އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ބަސްތަކުވެސް الله ގެ ފޮތުގައެވެ. އެންމެ ހެޔޮ ވެގެންވާ ހިދާޔަތަކީ މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ހިދާޔަތެވެ. އިސްލާމްދީނަށް ގެނުވާ އެންމެ ނުބައިވެގެންވާ ކަންތަކަކީ ދީނަށް އަލަށް ގެނުވާ ކަންތަކެވެ. އެފަދަ އަލަށް ގެނުވާ ކޮންމެ ކަމަކީ ބިދުޢައެކެވެ. އަދި ކޮންމެ ބިދުޢައަކީ މަގުފުރެދުމެކެވެ. އަދި ކޮންމެ ބިދުޢައެއް ވަނީ ނަރަކައިގެ އަލިފާނުގައެވެ.

އެއަށްފަހުގައި ބުނަމެވެ. الله ﷻ އަށް ޙަމްދު ކުރުމާއެކު ފަހަމެވެ. އެންމެހައި ހެޔޮކަމުގެ ބަސްތަކެއް އުކާލާނެގައެން ޝައްދުކޮށް، ރިވެތިވެގެންވާ އެންމެހައި ޘަނާއެއް އުކާލާނެގައެން ނިސްބަތް ކުރަމެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިޔުދު އެއްވެސް ހެޔޮކަމެއް އުކާލާނެ ހަސްތުރަތޮން ވާގިދޭ ޙަޔާތެން ދެނޑު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުލިބޭނެތެވެ. އުކާލާނެ އަޅުގަނޑުނަށާއި ތިޔަ އެންމެހައި ފަރާތްތަކަށް ދެއްވާފަދައިވާ އެންމެ މަތިވެރިވެގެންވާ ފަސްޓްލަވަންތަ ކަމުގެތެރޭގައި އަޅުގަނޑު މި ބަރަކާތްތެރި مكة المكرمة ގެ ބިމުގައި ބައްދަލުވުމަށް އުކާލާނެ އަޅުގަނޑުނަށް ފުރުޞަ ކުރައްވައިފިއެވެ. އަޅުގަނޑު الله ގެ ދެކެޔޮގެ ތެރައިންވާ ގޮތްތޭރެއްގައި އުކާލާނެ މަތިން ހަނދުމަކުރުމަށް މިއަދު ޖަމާވެވުމެވެ.

ފަހެ، އަޅުގަނޑު ދުޢާއަކީ އަޅުގަނޑާއި އެންމެންނަކީ ހެޔޮބަސް އަޑުއަހާ އެ ބަސްތަކަށް ހެޔޮވެގެންވާ ގޮތުގައި ތަބާވެގެންވާ ގޮތުގައިވާ ބައެއްގެ

ގޮތުގައި އެކަލާނގެ އަހަރެމެން ލެއްވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ މޫސާ އަޅުއަދުސަވާ އަދި އަލްޤަކުންގެ ދޮލާ އިލާބަ ކުރައްވާ އިލާހެވެ.[1]

އެންމެހައި އަދުންނާވެ :

محمد ﷺ ރަސޫލުކަމައިގެން ފޮނުއްވުމުގެ ކުރީގައި މުޝްރިކުންވަނީ ކުޅަނދިރިކަމާއި ޖާހިލުކަމުގައެވެ. އެބައި މުޝްރިކުންވަނީ ޝިރުކު ކުރުމާއި، އަނިޔާވެރިކަމާއި އަދި މަގުފުރެދި ހަވާނަފްސު އެދޫގޮތަށް ތަބަޢަވުމުގައެވެ. ފަހު، ރަސޫލުއްލާހި ޖަމާޢަތް ދިއުމަށްފަހު އެކަލާނގެ މާތް ނަބިއްޔާ محمد ﷺ ރަސޫލުކަމައިގެން ފޮނުއްވިއެވެ. އެއީ ބައްޓުމުގެ ގެއްލިފައިވާ މިއްލަތް ސިޔާރޮގެންވާ މަގުގައި ޤާއިމް ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އެބައިމީސްތަކުން لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ ކަލިމަ ކިޔައި އެއަށްފަހު ކާފިރުބު ފިބިގަތުމަށެވެ. ނަބިއްޔާއާ އެކުގައި ބައްދު ހަޖޫވެ ބާޠިލް ނުބައި ފިލަވައިގެން ހިގައްޖެއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ އާއެކުގައި ބަދުރު ހަނގުރާމައެވެ. ދިރުމާއި، ހިތްހަމަ ބަޔާންވެ، ސިފަކުރު ޖަމާޢަތްތަކުން ދެކޮޅަށެވެ. މަޤްބޫލުވެގެންވާ ހިދާޔަތް ނަބިއްޔާ ޖަމާޢަތުގެ ކާފިރުން ޖަމާޢަތްތަކާ ދެކޮޅަށް، އުފެދުނު ބަޔަކާއި، ހިދާޔަތުގެ ބަޔަކާއި ބަޔަކުގެ ބަޔަކު ދެކުނު ބަޔަކާއި، އިމާމު ދީނުގެ ބަޔަކާއި، ނަބިއްޔާ އަދި އުޅުނު ސަލަފުންނެވެ

---

[1] މި ދަރުސަކީ مكة المكرمة ގެ العزيزية އަވަށުގައިވާ جامع فقيه މިސްކިތުގައި، ހިޖުރީގެ ސަނަތުން ١٠ ޝަޢުބާން ١٤٣١ ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުގެ ދަރުސް ދަރުސަކެވެ. މި ދަރުސްދެއްވީ مكة المكرمة ގެ مسجد السبيل ގައި ބޭއްވުނު الإمام المجدد محمد بن عبد الوهاب ﷺ ގެ ދަރުސްގެ ތަރުޖަމާއެވެ.

ތަބައަވުން ދަނާވެގަތް އެންމެހައި ޙަޔާތްތަކަށް އިންސާނުގެ ބަސްތަކައިގެންނެވެ. އަދި ޙައްޤާއި ބާޠިލް ވަކިކުރެއްވިއެވެ.

الله تعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿ يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ قَدۡ جَآءَكُمۡ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمۡ كَثِيرٗا مِّمَّا كُنتُمۡ تُخۡفُونَ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَعۡفُواْ عَن كَثِيرٖۚ قَدۡ جَآءَكُم مِّنَ ٱللَّهِ نُورٞ وَكِتَٰبٞ مُّبِينٞ ١٥ يَهۡدِي بِهِ ٱللَّهُ مَنِ ٱتَّبَعَ رِضۡوَٰنَهُۥ سُبُلَ ٱلسَّلَٰمِ وَيُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ بِإِذۡنِهِۦ وَيَهۡدِيهِمۡ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ١٦ ﴾ [المائدة: ١٥-١٦] "އޭ ފޮތުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ. ފޮތުން ތިޔަބައި މީހުން ވަންހަނާކޮށް އުޅުނު ކަންތަކުގެ ތެރެއިން ގިނަ ކަންތައްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ އަދި އޭގެ ގިނަ ކަންތަކެއް ޢަފޫކުރައްވާ ޙާލުގައި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން އިލާހުގެ ރަސޫލާ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންފިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللهގެ ހަޟްރަތުން ނޫރާއި ބަޔާންކުރަނިވި ފޮތެއް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް އަތުވެއްޖެ އެވެ. الله އެކަލާނގެ ރުއްސަވާ ކަމަށް ތަބާވި މީހަކަށް ސަލާމަތުގެ މަގުތަކަށް އެގޮތުން މަގުދައްކަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިޛުނަށްފަހު އަނދިރިކަމުގެ ތެރެއިން އަލިކަމުގެ ތެރެއަށް ނެރުއްވައެވެ. އަދި ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގަށް އެބައިމީހުންނަށް މަގުދައްކަވައެވެ."

މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ތަފްސީރު އިލްމުވެރިންގެ އިމާމް، الإِمَامُ الحَافِظُ أَبُوْ جَعْفَرُ بنْ جَرِيْر الطَّبَرِي ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.[1] "މާނައީ : محمد ﷺ ގެންނެވި ނޫރުން ހައްޤު ހާމަވެ އަލިވެގެން ވިއެވެ. އަދި އިސްލާމްދީން ހާމަވެގެން ދިޔައެވެ. ޝިރުކު ފޮހެވިގެން ދިޔައެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ އަކީ ބައްތި ހޯދުމަށް ބޭނުންވާ މީހަކަށް އަލިކަމުގެ ނޫރު ދިއްލައިދޭ ނޫރުއަލިކަމުގައި ވިއެވެ."

الإِمَامُ البُخَارِي ރިވާކުރައްވާފައިވާ ފޮތް (الصَّحِيْحُ) ގައި عَطَاءُ بِن السَّائِبِ ﵀ ގެ އަރިހުން ރިވާކުރައްވާފައިވެ އެވެ. "عَطَاء بِن السَّائِب ވިދާޅުވިއެވެ. މިމަންނާ عَبْدُ الله بِن عَمْرُو بِن العَاص އާއި ބައްދަލުވިއެވެ. އަޅުގަނޑު މިމަންނަ ދެންނެވީމެވެ. ތައުރާތުގައި ރަސޫލާ ﷺ ސިފަކުރެވިފައިވާ ގޮތް ބަޔާންކުރުން އަހަންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާތޯއެވެ. ވިދާޅުވިއެވެ. އާއެކެވެ! الله ގަންދީބަސްމެވެ. ޤުރްއާނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ބައެއްސިފަތަކުން ތައުރާތުގައި ނަބިއްޔާ ﷺ ސިފަކުރެވިގެންވެ އެވެ. ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِنَّآ أَرۡسَلۡنَٰكَ شَٰهِدٗا وَمُبَشِّرٗا وَنَذِيرٗا ٤٥ ﴾ "އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، މިމަންނައިގާހު ތިޔަނަބިއްޔާ ފޮނުއްވީ ހެކިވެރިވި ފަރާތެއް ކަމުގައާއި މުއުމިނުންނަށް އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރުދެއްވާ ފަރާތެއް ކަމުގައާއި ކާފިރުންނަށް ބިރުވެރިކަމުގެ ހަބަރުދެއްވާ ފަރާތެއް ކަމުގައެވެ." އެކަލާނގެ

[1] (٦ - ١٦١)

ނަބިއްޔާ ފޮނުއްވީ ޢަރަބިން އުރަތިގަނޑެއްގެ ގޮތުގައި ފަލްދުރޮން
އެބައިމީހުން ރައްކައުތެރި ކުރުމަށެވެ. އިބަނަބިއްޔާ އަޔީ ތިމަން اللهގެ
އަޅާ އަދި ރަސޫލާއެވެ. المُتَوَكِّل ނަމުން ތިމަން الله ނަންދެއްވީމެވެ.
ނަބިއްޔާ އަކީ ހިތްރުޅު ހަރުކަށި ގޮރުބުޅު ނުބައި ބާޒާރުތަކުގައި
އަޑުގަދަކުރާ ފަރާތެއް ނޫނެވެ. ނުބައިކަމުގެ ބަދަލުގައި ނުބައި ކަމެއް
ގެންނަވާ ފަރާތެއް ނޫނެވެ. އޭގެ ބަދަލުގައި އެކަންތައް ބަދުލުކުރައްވާ
އެމީހުންނަށް ފާފަފުއްސަވަން އެދިވަޑައިގަންނަވައެވެ. މަގު ގެއްލިފައިވާ
ކާފިރުކަމުގައިވާ މީސްތަކުން އެތޯވެގެންވާ މަގަށް ގެންނެވުމަށްފަހުގައި
މެނުވީ އެކަލާނގެ އެނަބިއްޔާގެ ފުރާނަ ނުހިއްޕަވާނެއެވެ. އެއީ
އެމީސްތަކުން لَا إِلَهَ إِلاَّ الله ކަލިމަ ކިޔުމަށް ގާންދެންއެވެ. އެ ނަބިއްޔާގެ
ފަރާތުން ކަނުވެފައިވާ ލޯތައް لَا إِلَهَ إِلاَّ الله މިކަލިމައިގެ މައްޗަށް
ދިޔައެވެ. ބީރުވެފައިވާ ކަންފަތްތައް އަދި ގޮވިވާ ހިތްތައް ހުޅުވިގެން
ދިޔައެވެ."[1]

الإِمَامُ التِّرمِذِيُّ (الجَامِعُ) ގައި އަދި (الشَمَائِلُ) ގައި، އަދި الإِمَامُ ابن مَاجَه
(السُّنَنُ) ގައި ޞައްޙަ ސަނަދެއްގައި أَنَسٍ ؓ ގެ އަރިހުން
ރިވާކުރައްވާފައިވެ އެވެ. أَنَسٍ ؓ ވިދާޅުވިއެވެ. "ރަސޫލާ ﷺ މަދީނާއަށް
ވަޑައިގަތް ދުވަސްވެގެންދިޔައީ މުޅި މަދީނާ އެކުގައި އަލިވެގެން ދިޔަ

[1] (٤ - رقم ٢١٢٥ فتح) އަދި މި ރިވާޔަތް ރިވާވެގެންވާ އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވެ އެވެ. (٨ - رقم ٤٨٣٨ فتح)

ދުވަހެއް ކަމުގައެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ދުނިޔެއިން ދޫކުރެއްވި ދުވަސް ވެގެންދިޔައީ މުޅިމަތީން އެކުއެކުގައި އަނދިރި ވެގެން ދިޔަ ދުވަހެއްކަމުގަ އެވެ. الله ގެ ރަސޫލާ އަހަރެމެންގެ އަތްތަކުން ފަސްތޮޅުންފޮޅުވި ނިމިދިޔައިރު އެކަން އަހަރެމެން ކުރަމުން ދިޔައީ އަހަރެމެންގެ ހިތްތަކުން އިންކާރު ކުރަމުން ދިޔަ ހާލުގައެވެ."[1]

މިތަންގައި ބަޔާންކޮށްފައި މިވަނީ އެންމެ މާތް ވެގެންވާ ރަސޫލާ ވަކިވެވަޑައިގެން ދިޔުމުން އެބައި މީހުންގެ ހިތްތަކަށް ގާޑުވެދިޔަ ހަސްރަތާއި، ހިތްދަތިކަމެވެ. އެ ވަގުތުގައި އެބައި މީހުންގެ ހިތްތަކަށް ވާސިލުވެގެންދިޔަ އިންތިހާއަށް ބޮޑު ހިތްދަތިކަމާއި ވޭނުން، ނަބިއްޔާ ﷺ އެބައި މީހުން ދުނިޔެއަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން އަދި الله ގެ ވަޙީ މިދުނިޔެއާ ވަކިވެ ދިޔުން ވެގެންދިޔައީ، އެބައި މީހުންގެ ހިތްތައް އެކަމަށް އިންކާރު ކުރެއެވެ.[2]

[1] (جامع الترمذي) (٥ - رقم ٣٦١٨) ، (الشمائل) (رقم ٣٧٥) ، (السنن لابن ماجه) (١- رقم ١٦٣١) ، (أحمد المسند) (٢١- رقم ١٣٣١٢) ، (ابن حبان الصحيح) (١٤ - رقم ٦٦٣٤- الإحسان) ، الحاكم (المستدرك) (٣- ٥٧) ، މި އެންމެހައި ރިވާޔަތްތަކެއް ވާރިދުވެގެން ވަނީ جعفر بن سليمان الضبعي عن ثابت عن أنس ގެ ޠަރީޤުންނެވެ. މި ރިވާޔަތާ ބެހޭގޮތުން الإمام الترمذي ވިދާޅުވެފައިވާ އެވެ. (غريب صحيح)، މި ރިވާޔަތާ ބެހޭގޮތުން ابن حبان ވިދާޅުވެފައިވާ އެވެ. (صحيح على شرط مسلم)، މި ރިވާޔަތައް وافقه الذهبي، العلامة الألباني (صحيح سنن ابن ماجه) (١ - رقم ١٣٢٢) އަދި އެހެނިހެން ޢުލަމާއުންވެސް މި ރިވާޔަތް ޞައްޙަ ކުރައްވާފައިވެ އެވެ.

[2] العلامة الألباني (مختصر الشمائل المحمدية) (ص ١٩٧) ގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ތަފްޞީލުތައް ބައްލަވާ.

الإِمَامُ البُخَارِي (الصَّحِيْحُ)[1] ގައި جَابِرُ رضي الله عنه ގެ އަރިއަހުން ރިވާކުރައްވާގޮތުގައި ވެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ނަބިއްޔާ ﷺ ހުކުރު ދުވަހުގެ ޚުޠުބާ ދެއްވަމުން ގަހެއް ކައިރީގައި ނުވަތަ ކަދުރު ރުކެއްކައިރީގައި ހުއްޓި ހުންނަވައެވެ. އެހިނދު، އަންސާރުންގެ ތެރެއިން ފިރިހެން ބޭފުޅެއް ނުވަތަ އަންހެންކަނބަލަކު ވިދާޅުވިއެވެ. الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. އަހަރެމެން މިންބަރެއް ހަދައިދެއްދޭތޯ؟ ބަރީތާ ކުރެއްވިއެވެ. "މިޔަބައި މީހުން އެކަމަށް ބޭނުންކަމުގައި ވާނަމައެވެ." ދެން، ބޯވާބިން މިންބަރެއް ހެއްދެވިއެވެ. ހުކުރު ދުވަހުގައި އެ މިންބަރު ގެނެވުނެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ އެ މިންބަރުގައި ޚުޠުބާ ދެއްވަމުން ހުންނެވި ހިނދުގައި ތުއްތު ކުއްޖަކު ރޮއިލުގެ އަޑު އިވުނެވެ. އެހިނދުގައި ނަބިއްޔާ ﷺ އެ މިންބަރުން ފައިބާވަޑައިގެންފަހު ގަހުގައި ބައްދަވާ ލެއްވި އެވެ. އެހިނދު ތުއްތު ކުއްޖާގެ ރޮއިލުގެ އަޑު ގޮދުކަސްނޭގެން ދިޔައެވެ. އަދި ބަރީތާ ވިދާޅުވިއެވެ. "އެތަނުގައި ކިޔުވޭ ޛިކުރު ގޮދުކަސްނޭގެން ދިޔުމުން އެކަމަށް ހަނދާންވެ ރޮއިގަތީއެވެ."

މިގޮތުން الإِمَامُ الحَسَن البَصْرِيُّ رحمه الله ވި ބަރީތާ ރިވާކުރައްވާ ހިނދުގައި ޔާރީ ކުރައްވައެވެ. އަދި ވިދާޅުވެ އެވެ. "އެންމެހައި މުސްލިމުންނޭވެ. އެ ވަކަރުކޮޅު ރަސޫލާ ﷺ އާއްމާ ވަކިވެ ވަޑައިގަތުމުން

[1] (٦ - رقم ٣٠٨٤ فتح)

ބައްދަލުކުރުމަށް އެދި ރޯނީއެވެ. ފަހެ، ޔަޒީދަށް މިސްކީނުން އެ ނަބިއްޔާ ﷺ އާ ބައްދަލުވުމަށް އެދި މި ރޯމުގައިވެސް މާ ބަރުދޫކަން ނުވެއެވެ.”[1]

މި ފުރުޞަތުގައި، ޔަޒީދު އެންމެހައި ފަރާތްތަކަށް އަޑުއިވިފައިވާ ފަދައިން މިއީ ނުހަނު ފުރާނަމުގައިވާ ސުވާލީއެއްގެ ދައްކަން ދެވޭ ދަރުސްކެވެ. އެއީ ”ސަލަފީއްޔަތަކީ ކޮބާ؟“ މި ސުވާލީއެވެ.

ވަގުތުގެ ދަތިކަމާއެކުގައި މި މައުޟޫގެ އެންމެހައި ބައިތަކަށް ބަލާލުމަކީ ދަތިކަމެއް ގޮތުގައި ވުމުން، މިތަނުގައި ބަޔާންކުރުމަށް މި މައުޟޫގައި ބައެއް ޢުމްދަތަށް ނަގާފައިވާން އެވެ.

ފުރަތަމަ ނުކުތާ : ލުޣަވީގޮތުން ”ސަލަފު“ ގެ މާނައަކީ ކޮބައިކަން.

ދެވަނަ ނުކުތާ : އިސްތިލާޙީ ގޮތުން ސަލަފުންނަކީ ކޮބައިކަން.

ތިންވަނަ ނުކުތާ : ސަލަފުއް ބާވިޔުންނަން ދެވިގެންވާ ޝަރުޢީ ބައެއް ނަންތައް.

ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ : ސަލަފިއްޔަތަށް ތަބާވުމާއި، ސަލަފިއްޔަތަށް ނިސްބަތް ވުމުގެ ޙުކުމް.

1 (سير أعلام النبلاء) (٤ - ٥٧٠) އަދި (مختصر تاريخ دمشق) (١ - ١٨٤)

ފަސްވަނަ ނުކުތާ : ސަލަފުންނަކީ އަދި ސަލަފިއްޔަތަކީ ތަބަޢުވުމުގެ މާތްކަން.

ހަވަނަ ނުކުތާ : ސަލަފީ މަންހަޖުގައި ނުވަތަ ސަލަފިއްޔަތުގައި ހާމަވެގެންވާ ބައެއް ސިފަތައް.

ހަތްވަނަ ނުކުތާ : މި މައުޟޫޢުގެ ނިންމުން، މި ބައިގައި ފުރިހަމަ ބަސްތަކެއް ބަޔާންކުރެވޭނެ އެވެ.

ފުރަތަމަ ނުކުތާ

ލަފްޒީ ގޮތުން السلفية "ސަލަފިއްޔާ" ގެ މާނައަކީ ކޮބައިކަން.

ސީން، ލާމް އަދި ފާފު އޭގެ އަސްލުގައި ދަލީލުކޮށްދެނީ ކުރިއަށްދައި ގޮސްފައި، އިސްވެގޮސްފައި[1] ވުމަށެވެ. އެހެންވުމުން "ސަލަފު" ބުނުގެ ގޮތުން އޭގެ މާނައަކީ :

އިސްވެގޮސްފައިވުން އަދި ކުރީގައި ވުމެވެ. އެއީ "ސާލިފު" ގެ ޖަމްޢުއެވެ. އެގޮތުން ޖަމްޢުކޮށް "އަސްލާފު"، "ސުއްލަފު" އަދި "ސުއްލާފު" މިހެން ބުނެއެވެ.

ގޮތިމާގެ ގެވުމުންނާއި އެހެނިހެން އުސްވެރިކަމި ގޮތިތަކުން އިސްވެގޮސްފައިވުން، ކުރިއަށްދައި ގޮސްފައި ވުމަށް މިފަދައިން ބުނެވެ އެވެ. މި މާނައިގައި الله تعالى ގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެ އެވެ. ﴿ فَجَعَلۡنَٰهُمۡ سَلَفٗا وَمَثَلٗا لِّلۡأٓخِرِينَ ﴾ [الزخرف: ٥٦] "އިބްރަތަށް ކަމުގައްޔާއި މިތާލެއްކަމުގައި ޖިމަން އިތުރު ޖީލުބައިމީހުންގެ ދައްކަން އެބައިމީހުން ލެއްވީމެވެ."

---

[1] (معجم مقاييس اللغة) لابن فارس (٣ - ٩٥) އަށް ބައްލަވާ.

الإِمَامُ البَغَوِيُّ މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.[1] "ސަލަފުންނަކީ އިސްވެދިޔަ ކާބަފައިންނެވެ. އެބައިމީހުން މިއަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ވަޢުޡުގެ ގޮތުން ވީ މިސާލުތަކުންނެވެ."

އަދި މި މާނައިގައި الله ގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުގެ މިއާޔަތުވެ އެވެ. ﴿ وَأَن تَجْمَعُواْ بَيْنَ ٱلْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٢٣﴾ ﴾ [النساء: ٢٣] "އަދި ވޭތުވެދިޔަ ތަފްސީރުކޮށްދެއްވުމުގައި ފުރަތަމަ އެއްފަހަރާ ދެ އުޚުތުންނާ އިންނެވުން ޙަރާމް ކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަޙީމްވަންތަ އިލާހު ކަމުގައި ވިއެވެ."

މާނައީ : ޞަޙާބައިމީހުން އެކަންކުރިގައި ކޮށްފައިވުން އެއީ ޞަޙާބައި މީހުންގެ ވަގުތަށް ޚާއްޞަވެގެންވާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައިވެ އެވެ. މިތަނުގައި ބާރުއަޅަންވީ ހާލަތުން ސަލާމަތްކަން ތަބާވުން ފެށުމެވެ. އެ ހަމަތަކުން ހިތްވަރުގަދަ ކުރުމެވެ. މި މާނައިގައި އެގޮތުން ބޭނުން އެވެ. މިފަދަ މިހާރު ވަނީ ސަލަފުން ތަބާވެގެން އެވެ. މާނައީ :

[1] (٧ - ٢١٨)

ޢުމުރަށް ބޮޑުކަމުގައިވާ ކާބަފައިން ހިމެނެން ވެއެވެ. މިފަދައިން الرَّاغِبُ الأَصْفَهَانِيُّ ﵀ (المُفْرَدَاتُ)[1] ގައި މިފަދައިން ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.

الحَافِظُ ابن الأَثِيْرُ އަދި العَلَّامَةُ ابن مَنْظُوْر އިސްވެގޮސްފައިވުމުގައި ހުއްޓަ ކަމެއް ޚިޔާރު ކޮށްފައިވެ އެވެ. އެއީ ޢުމުރުގެ ގޮތުންނާއި ފަޟީލަތުގެ ގޮތުން އިސްވެގޮސްފައިވުމެވެ.

ابن مَنْظُوْر ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ސަލަފުންނަކީ : ތިބާގެ މައިންބަފައިންގެ ތެރެއިން އިސްވެގޮސްފައިވާ މީހުންނެވެ. އަދި ގާތްތިމާގެ މީހުންގެ ތެރެއިން ތިބާއަށްވުރެ ޢުމުރުގެ ގޮތުންނާއި، ފަޟީލަތުގެ ގޮތުން އިސްވެގޮސްފައިވާ މީހުންނެވެ. އެހެންވުމުން މި އުއްމަތުގެ ފުރަތަމަ ޖީލުގައި އުއްމަތަށް ފާޅުވި ތާބިޢީންނަށް ސަލަފުއް ޞާލިޙް ކިޔުނީއެވެ."[2]

މި މާނަ ދޭހަވާގޮތަށް الصَّحِيْحَيْنِ[3] ގައި عَائِشَةُ ﵂ ގެ އަރިހުން ޙަދީޘެއް ރިވާވެގެންވެ އެވެ. އެ ޙަދީޘްގައި ޙާދިޘާއެއް ބަޔާންވެގެންވެ އެވެ. އެއީ :

ނަބިއްޔާ ﷺ ދަރިކަނބަލުން فَاطِمَةُ ﵂ ގެ އަރިހުގައި ސިއްރުން ވާހަކަފުޅެއް ވިދާޅުވުމުން ރޮއްވި ހުރެއްވިއެވެ. އަދި فَاطِمَةُ ﵂ ރޮއްވާފައި ހުރިވަޑައިގަތުމުން އަނެއްކާވެސް ނަބިއްޔާ ﷺ

[1] (ص ٤٢٠)

[2] (لسان العرب) (٩ - ١٥٩)، ابن الأثير (النهاية) ގައި (٢ - ٣٩٠) ޚިޔާރު ކުރައްވާފައިވާ ބަސްތަކަށް ބައްލަވާ.

[3] البخاري (١١ - رقم ٦٢٨٦ فتح) އަދި مسلم (٤ - رقم ٢٤٥٠ عبد الباقي)

ސިއްރުން ދެވަނަފަހަރަކަށް މުޚާޠަބު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު فاطِمَة ﵂ އެފަހަރު ހިނިތުންވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. فاطِمَة ﵂ އަރިހުން عائشة ﵂ އެ ހިނގާދިޔަ ޙާދިޘާއާ ބެހޭގޮތުން ސުވާލު ކުރެއްވުމުން އެކަމުގެ ޚަބަރެއް ނުދެއްވިއެވެ.

ނަބިއްޔާ ﷺ ދުނިޔެ ދޫކުރެއްވުމަށް ފަހުގައި فاطِمَة ﵂ ގެ އަރިހުން ދެވަނަ ފަހަރަށް ސުވާލު ކުރެއްވުމުން ޖަވާބު ދެއްވިއެވެ. ފަހެ، ފުރަތަމަ ފަހަރު އަހަރެން ކައިރީގައި ސިއްރުން ވިދާޅުވީ، ޖިބްރީލު ކޮންމެ އަހަރެއްގައި ތިމަންނަބެއްކަލާނާ ޤުރުއާން އެއްފަހަރު އުގަންނަވައި ދެއްވައެވެ. މި އަހަރުގައި ދެފަހަރަށް އުގަންނަވައި ދެއްވިއެވެ. އަދި ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ.(وَإِنِّي لَا أُرَى الْأَجَلَ إِلَّا قَدْ اقْتَرَبَ فَاتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي فَإِنَّهُ نِعْمَ السَّلَفُ أَنَا لَكِ) "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނަބެއްކަލާގެ އަޖަލު ކައިރިވެއްޖެކަން އިނގެއެވެ. فاطِمَة އެވެ. الله އަށް ބިރުވެތިވެ، ކެތްތެރިވާށެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނަބެއްކަލާ އަކީ فاطِمَة އަށް ނުހަނު ހެޔޮކަށްބޮޑު ސަލަފަކީ ވެއެވެ."

فاطِمَة ވިދާޅުވިއެވެ. ކަމަނާއަށް އަހަރެން ރޮއި ގަތް އެއިރު ފެނިވަޑައިގަތީ އެހެންވުމުންނެވެ. އަހަރެން އެކަމަށް ދެރަވުމުން ދެވަނަ ފަހަރަށް އަހަރެންކައިރީގައި ސިއްރުން ބަސްތޮޅުކާއި ވިދާޅުވިއެވެ. ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. (يَا فاطِمَةُ أَمَا تَرْضَيْ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ أَوْ سَيِّدَةَ نِسَاءِ

هَذِهِ الْأُمَّةِ قَالَتْ فَضَحِكْتُ ضَحِكِي الَّذِي رَأَيْتِ) "فَاطِمَة އެވެ. ސުވަރުގޭގައިވާ އެންމެހައި އަންހެނުން ކަނބަލުންގެ ވެރިއާކަމުގައި ވުމަށް ނުވަތަ ދުނިޔެމަތީގައިވާ އެންމެހައި މުއުމިން ކަނބަލުންގެ ވެރިއާކަމުގައި ވުމަށް ތިބުނުކަރަދު ތޯއެވެ." އެހިނދުގައި އަހަރެން ހިނިތުންވެފައިވާ ތަން އެހިނދުގައި ކަލަނގާއަށް ދެކިވަޑައިގެންފީއެވެ.

މިބަޔާނުގައިވާ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ބަސްފުޅު (فَإِنَّهُ نِعْمَ السَّلَفُ أَنَا لَكِ) ޝަރަޙަކުރައްވާ الحَافِظُ النَّوَوِي رحمه الله (شَرَحُ صَحِيْح مُسْلِم)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. السَّلَفُ އަކީ އިސްވެގޮސްފައިވާ މީހުންނެވެ. މާނައަކީ : ތިމަންނަބޭފުޅާއަކީ ކަލޭގެ ކުރިމަތީގައި އިސްވެފައިވާ ފަރާތެއްމެވެ. އަދި ތިމަންނަބޭފުޅާގެ އަރިއަރަން އަންނަރުއްޖެވެ."

މިއީ ޚުލާޞާ ގޮތުން ބުނާނާ ގޮތެވެ.

✵✵✵✵

[1] (١٦ - ٧)

ދިހަވަނަ ނުކުތާ

އިސްތިލާޙީ ގޮތުން ސަޙާބީންނަކީ ކޮންބައެއް؟

ލުޣަވީ ގޮތުން ސަޙާބީގެ މާނައަކީ ކާބައިކަން މީގެ ކުރީގައި އަހަރުމެން ބަޔާންކޮށްދީފީމެވެ. އޭގެ މާނައަކީ ޞިޙާބަތް ވެރި ދުވަސްވަރު ގޮތުންނާއި ހުރިހާ ގޮތުން އިސްތިލާޙީ ގޮތުންވާ މިސާލެއް ކޮށްދެއްވާނަމަ. މިގޮތުގައި އަހަރުމެން ބަޔާންކޮށްދޭނީ އިސްތިލާޙީ ގޮތުން މި ލަފްޒުގެ ޝަރުޢީ މާނައިކަމެވެ.

الله تعالی ބަވައިދުލްލި އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވުމާ ގޮތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެ އެވެ. ﴿ وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلْأَوَّلُونَ مِنَ ٱلْمُهَٰجِرِينَ وَٱلْأَنصَارِ وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَٰنٍ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۚ ﴾ [التوبة: ١٠٠] "މުހާޖިރުންނާ އަންޞާރުންގެ ތެރެއިން ކުރިން އިސްލާމްވި ބޭފުޅުންނާއި، ހެޔޮގޮތުގައި އެބޭފުޅުންނަށް ތަބާވި މީހުން (ދަންނާށެވެ!) الله އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ރުހިވޮޑިގެންފިއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް ރުހިގެންވެ އެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ދަރުން ކާރުސާތް

ހިނގިހިނގާ ހުންނަ ސުވާލުގެތެރެއް އުފެދުނުގެ އުބެއިމުންނަންޖެހެކަހި ތެރެއާދު ކުރެއްވިއެވެ. އެތަނުގައި އުބެއިމުން ދުރުމިޔަނިވި ގޮތުގައެވެ."

(الصَّحِيْحَيْن)[1] ގައި ابن مَسْعُوْدٍ ﵁ އަރިއަރުން ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. (خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ تَسْبِقُ شَهَادَةُ أَحَدِهِمْ يَمِينَهُ وَيَمِينُهُ شَهَادَتَهُ) "އެންމެ ހެޔޮ ޒަމާނަކީ މިޒަމާން ނަބިއްޔާގެ ޒަމާނެވެ. ދެން އެއަށްފަހު އަންނަ މީހުންނެވެ. ދެން އެއަށްފަހު އަންނަ މީހުންނެވެ. އެއަށްފަހުގައި ބައެއް މީހުންތަކެއް ފާޅުވާނެއެވެ. އެމީހުންގެ ހެކިބަހަށް ކުރިން ހުވާ އެމީހުން އުވައަށް ހުވާކުރާނެއެވެ. އަދި ހުވާގެ ކުރިއަށް ހެކިބަސް ދޭނެއެވެ." މިއީ البُخَارِي ގެ ލަފްޒެވެ.

صَحِيْحُ مُسْلِمُ[2] ގައި عَائِشَة ﵂ ގެ އަރިއަރުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ އަރިއަރަށް އަހުއްސެ މީހަކު ސުވާލު ކުރެއްވިއެވެ. ހެޔޮ މީސްތަކުންނަކީ ކޮބައިތޯ އެވެ؟ ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. (الْقَرْنُ الَّذِي أَنَا فِيهِ ثُمَّ الثَّانِي ثُمَّ الثَّالِثُ) "މިޒަމާން ނަބިއްޔާ އާ ދުވަސްތަކުގައި ހުންނެވި ޒަމާނުގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެއަށްފަހު ދެވަނަ ޒަމާނުގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެއަށްފަހު ތިންވަނަ ޒަމާނުގެ އަހުލުވެރިންނެވެ."

---

1 البخاري (٥ - رقم ٢٦٥٢ فتح) އަދި مسلم (٤ - رقم ٢٥٣٣ عبد الباقي)

2 (٤ - رقم ٢٥٣٦ عبد الباقي)

މި ބާބުގައި އެތައް ހަދީޘްތަކެއް ވާރިދުވެގެންވެ އެވެ. ތައުބާ ސޫރަތުގައި ބަޔާންވެގެންވާ އާޔަތާއި އަދި ބަޔާންވެގެންވާ އެންމެހައި ހަދީޘްތަކުން ޞަޙާބީންގެ ބޮޑުކަން ދަލީލުކޮށްދޭ އެވެ. އަދި އެބައި މީހުންނަކީ މި އުއްމަތުގެ ރަސޫލާ ﷺ އަށްފަހުގައި އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ މީސްތަކުން ކަމުގައި ބަޔާންވެގެންވެ އެވެ.

އެކަމުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއް ނުވާ ކަމަކީ ސަލަފުންނަކީ އަހަރެމެންނަށްވުރެ ބޮޑު، އިލްމުގެ ގޮތުން އަދި އީމާންކަމުގެ ގޮތުން އިސްވެގޮސްފައިވާ މީސްތަކުންކަމެވެ.

އެހެނަސް މިތަނުގައި ނުހަނު މުހިއްމުވެގެންވާ ސުވާލެއް އެވެ. އެއީ :

ابن مَسْعُوْدٍ އަދި عَائِشَة ގެ ހަދީޘްގައި އަދި މިފަދައިން ވާރިދުވެގެންވާ އެހެން ހަދީޘްތައް ފަދައިން ވަކި ޒަމާނަކަށް ނިސްބަތްކޮށް ސަލަފުންގެ އިސްތިސްނާ މާނަ އެގޮތުގައި ބުނުން ފުދޭ ހެއްޔެވެ؟

އެހެން މާނައިގައި ބުނާނަމަ އެއީ : އެ ބަރަކާތްތެރި ޤަރުނުތަކުގައި ދިރިއުޅުނު އެންމެހައި ޒަމާންތަކަކީ السَّلَفُ الصَّالِحُ ން ކަމުގައި ވެފައި، އެ އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް އިޤްތިދާވާންޖެހޭ އެވެ؟

ޖަވާބު : ނުވާނެ އެވެ. ޝައްކެއްވެސް ނުވާގޮތުގައި މިހެން ނުބުނެވޭނެ އެވެ. ސަލަފުންނަކީ ކޮންބައެއްކަމުގައި ބުނުމަކީ ވަކިޒަމާނެއްގެ ގޮތުގައި

ހައްދެއް ކަނޑައެޅެނީ އެވެ. މީގެ ތެރެއަށް ގާއްބަވެގެންވާ އެންމެހައި ހިމެނިގެންދެއެވެ. އެއީ الله ގެ ރަސޫލާ، ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތާއި އަދި ޞަޙާބީންގެ ފަހުމާއި އެއްގޮތްވުމެވެ.

މިގޮތުން ސުންނަތުގެ އިމާމުން މިފަދައިން މި އިސްތިލާހު ބޭނުން ކުރައްވާކަން އަހަރެމެންނަށް ފެނިފައިވެ އެވެ. އެގޮތުން އެ އިމާމުން ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. السَّلَفُ الصَّالِحُ އެވެ. އެހެންވުމުން މި ލަފްޒުން السَّلَفُ الطَّالِحُ "ސަލަފުންގެ ތެރޭގައިވާ ބާތިލްނޫން މީސްމީހުން" އެޗާނުގައިވާ ބާތިލް ނޫން އެންމެހައި މީސްމީހުން ނުކުމެގެންދާނެ އެވެ. އަދި ސަލަފުއް ބާތިލުންގެ މަންހަޖު ނޫން މަންހަޖުތަކުގައިވެ އަދި އެހެން މަގުތަކުގައި ތިބި އެންމެހައި ފިރުޤާތަކެއް އެއްފަރާތްކޮށް ވެގެންދާނެ އެވެ.

ހެއްކަކީ ބޮޑު އެންމެ : ބުނާފަދައިން ތިރީގައި މީސްމީހުންގެ ހަދީޘުގައި ހިނގާ ނިމިފައިވާ ކަންތަކެވެ. ޤަދަރިއްޔާ ފިރުޤާ އުފެދުމުން ޞަޙާބީން ދުރުހެލިވުމުގައި ދިރި ތިއްބަވަނިކޮށެވެ. عَبْدُ الله بنْ عَمْرٍ رضي الله عنه ގެ ރިވާކުރުން صَحِيْحُ مُسْلِمُ) ގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ބިދުޢަތުގެ ގޮތުގައި ވާރިދުވެގެންވާ ޤަދަރު ބިދުޢަގައި ވަނީ އެ މީސްމީހުން ކުރިއިން ބަރީއަވެގެންވާ ކަމެވެ.

ހަމައެކަހަލައިން عَلِي ﵁ ގެ ޒަމާނުގައި ޚަވާރިޖުން ނުކުތެވެ، علي ﵁ އާ ދެކޮޅަށް އެބައިމީހުން ނުކުތީ ޞަޙާބީން ދުނިޔެމަތީގައި ވަނިކޮށެވެ. އަދި إمام الحَاكِمُ ލިޔުއްވާފައިވާ ފޮތް (المُسْتَدْرَكُ)[1] ގައި އަދި އެހެނިހެން ޙަދީޘް ފޮތްތަކުގައި عَبْدُ الله بِن عَبَّاسٍ ﵄ އެބައި މީހުންނާ ދެކޮޅަށް ޖަދަލު ކުރެއްވި މަޝްހޫރު ޙާދިޘާ ޞައްޙަ ސަނަދުން ވާރިދު ވެގެންވެއެވެ.

عَبْدُ الله بِن عَبَّاسٍ ﵄ ޚަވާރިޖުންނާ ދެކޮޅަށް އެބައި މީހުން ދަގުކުޑުރިހަރިވާކަން ބާރުންކުޑުކަމުގަދަކަމި ވިދާޅުވި ބަސްފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައިވެއެވެ. (وَانْظُرُوا لَيْسَ فِيْكُمْ مِنْهُمْ – أي : مِنْ الصَحَابَةِ أَحَدٌ) "ތިޔަބައި މީހުން ބަލަހައްޓާށެވެ. އެބައި މީހުންގެ ތެރެއިންނާ އެކަކުވެސް ތިޔަބައި މީހުންގެ ތެރޭގައި ނުވެއެވެ. މާނައީ : އެއްވެސް ޞަޙާބީއެއް އެބައި މީހުންގެ ތެރޭގައި ނުވާ ކަމެވެ."

އެބައި މީހުންގެ ދަގުކުޑުރިހަރިވާކަން ބާރުންކުޑުކަން ދިމާލު ހުށަހެޅިއެވެ.

ވުމާއެކު، ވަކި ޖަމާޢަތަކަށް ނިސްބަތްކޮށް އެއީ السَّلَفُ الصَّالِحُ ކަމުގައި ބުނެވޭކަން ނެތެވެ. إِمَامُ مُسْلِم (مُقَدِّمَةُ الصَّحِيْحُ)[2] ގައި عَلِيُّ بِنْ شَقِيْقٍ ﵀ ގެ އަރިހުން ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. "އެންމެފަހުގައި މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި

[1] (٢ ص ١٥٠)، މި ޙަދީޘް الإمام أحمد (المسند) (٢ - رقم ٧٤- ٦٥٦) ، البيهقي (الكبرى) (٨- ١٨٩)، މި ޙަދީޘްގެ ސަނަދު الإمام ابن كثير (البداية و النهاية) ގައި ޞައްޙަ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި (الإرواء) (٨ - رقم ٢٤٥٩) އަށް ބައްލަވާ.

[2] (١ ص ١٦)

ހުރި عَبْدُ الله بِن مُبَارَك ވިދާޅުވާ ގަދު އެހީވެ. عَمْرُو بِن ثَابِت ގެ ބަދިގެއަށް ތިޔަބައި މީހުން ދޫކޮށްލާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަކީ ސަލަފުންނަށް ކުޑައިދީސް ބަސްތައް ބުނާ މީހެކެވެ."

ބުނަމުވެ. މިތަނުގައި ޒިކުރު ކުރިވީފައިވާ ޒަމާން ސަލަފުން މާނަ ކުރުމަކީ އެއީ ސަހާބީން ކަމުގައެވެ. އެއުރެން ބަޔަކު އެތަށްޖެގެ ތަބާއަހު ނުވަތައެވެ.

މިގޮތަށް މި އިސްތިލާޙު (السَّلَفِيَّة) އެތަކެއް އިމާމުވަރިން ދިރާސާ ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. އޭގެ މިސާލުތަކުގެ ތެރެއިން :

إِمَامُ أَهْلُ السُّنَّةِ أَحْمَد رحمه الله ލިޔުއްވާފައިވާ މަޝްހޫރު ފޮތް (أُصُوْلُ السُّنَّةِ) ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އަހަރުމެން ދެކޭ ގޮތުގައި ސުންނަތުގެ އުސޫލަކީ : رَسُولُ اَللَّهِ ﷺ ގެ ސަހާބީން ހިފަހައްޓަވައިގެން ތިއްބެވި ގޮތުގައި ހިފަހައްޓުމެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަށް އިއްތިބާޢުކުރުމެވެ."

العَلَّامَة السَّفَّارِيْنِي رَحِمَهُ الله (لَوَامِعُ الأَنْوَارِ)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "މަޛްހަބު ސަލަފް ގެ މުރާދަކީ ކަރާމާތްތެރި ސަހާބީން ތިއްބެވި ގޮތާއި ތާބިޢީންނަށް އިޙްސާނުތެރިކަމާ އެކުގައި ތަބާވި މީސްތަކުންނެވެ. އަދި އެމީސްތަކުންނަކީ އިމާމުން ކަމުގައި ވެވޭ އުއްމަތް

[1] (١- ٢٠)

ބަލައިގަތުން، އަދި ދީނުގައި މަތިވެރި މަޤާމެއް ދެވިފައިވާ މީސްތަކުންނެވެ. އަދި އެއިމާމުންގެ ބަސްތަކަށް މީސްތަކުން އެކި ޒަމާނުތަކަށް ނަޤުލުކޮށް ގެންގޮސްފައިވީ ހިނދުގައި އެއިން އެއްވެސް އިމާމެއް ޚަވާރިޖު، ރާފިޟީ، ޤަދަރީ ، މުޢްތަޒިލީ، ޖަބަރީ، ޖަހްމީ، މުރްޖިއީ، ކައްރާމީ، އަދި މިނޫން އެއްވެސް ހަޑި ހުތުރު ވަގުބަސްތަކަށް ނުވަތަ ބިދުޢަތަކަށްވެސް ނިސްބަތްވެފައި ނުވެއެވެ."

އަޅުގަނޑުގެ ޝައިޚު العَلاَّمَة مُحَمَّدُ أَمَان – رَحِمَهُ الله وَغَفَرَلَه– ލިޔުއްވި މަތިވެރި ފޮތް (الصِّفَاتِ الإِلهِيَّةِ فِيْ ضَوْءِ الكِتَابِ وَ السُّنَّةِ)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "ސަލަފުން، މި ކަލިމަ އިސްތިޚްދާމް ކުރުން ބޭނުންވަނީ އޭގެ މާނައަކީ : ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ޞަހާބުންގައި އުޅުއްވި އެންމެހައި ޞަޙާބީންނެވެ. ދީނުގެ އެންމެހައި އުޞޫލުތަކާއި ފުރޫޢު ކަންތައް އެއުރެން ފަރާތެއް ބައިވެރިކުރުމެއް ނުލައި އެބޭކަލުން ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ އަރިހުން ހޯދިއްވިއެވެ. ހަމައެފަދައިން މި އިސްތިލާހުގެ ތެރެއަށް، ތާބިޢީންނަށް، ތަބަޢުތާބިޢީން، އެ އިމާމުން ޙަމާންތެރިކޮށް ދެމެހެއްޓި ނަޞީޙަތް ވަރުގަދަކޮށް ވަންނަން އެވެ. އެބަޔަކީ މީހުންނަށް ރަސޫލާ ﷺ ގެ ޙަދީޘްގެ ބަސްތަކާއި، ޞަޙާބީންގެ އަޤުވާލުތައް ދިނުމާ ބަސްތަކަށް ނިސްބަތްވެ މީސްތަކުން ކަމުގައިވެއެވެ. ބަދުރީގައި ބަޔާންވެގެންވާ

---

[1] (ص ٥٧)

ފަތުރައިން އުޅެއި މީހުންނަކީ އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ މީސްތަކުންނެވެ. އަދި ހަމައެފަދައިން ޖާހިލީންނަށް ތަބަޢުވި އަތްބާޢުއް ޖާހިލީންވެސް މި އިސްތިޢާރާގެ ތެރެއަށް ވަންނާނެ އެވެ.

މިއީ މިތަލްޖު މާނަކުރެވުނު އަދި ގޮތެވެ. މިފަދައިން މި އިސްތިޢާރާ ޢާލިމު ވަސްފުކުރެވިފައި ވަނީ މީސްތަކުންގެ ދެބައި ދެބަސްވުންނަށް އުޅެދިގެން ދިރުމުންނެވެ. ދީނުގެ ޙަޤީޤީ އުފުލާލާމަކުގައި ދިރި މީސްތަކުންނާއި ފަރުސަލާގެ އަހުރުވެރިން މި އިސްތިޢާރާއަށް ބާރުން ކުރުމުގައި ވުމުންނެވެ. މި އެންމެހައި މީސްތަކުން ސަލަފުންނަށް ނިސްބަތްވުމަށް ބާރުނުވިއެވެ. މި އެންމެހައި މީސްތަކުން ފަރުވާކަމުން ގެންދިޔައީ ތިމަންނަގެން ޤާއިމްވެފައިވާ ގޮތެއްކަމީ ސަލަފުންގެ ބާވަތުން ޤާއިމްވެފައިވާ ގޮތެއްކަމުގައި ދައްކުމަށެވެ. ފަހެ، މިހެންވުމުން ހަރުދަނާގެ އަހުރުވެރިން މި ބަޔަކުގައި ކޮންމެހެން ވާޖިބުވެއެވެ. އެއީ ދީނުގައިވާ އަސާސީކަންކަމާއި ޤަވާއިދުތަކުގައި އަދި އެންމެހައި ބައިތަކުގައެވެ. އަދި ސަލަފިއްޔަތުގެ ގޮތުގައި ތާބިޢުވެ ތިމަންވާން ވާޖިބުވެއެވެ. އެއީ ސަލަފުންނަކީ އިތުބާރުކުރަން ޤުރުނު އުޅަސްބަހެއް ނިސްބަތްވެގެންވާ މީސްތަކުންގެ ބާވަތް އޮޅިގެން ނުދިއުމަށެވެ."

އަދިވެސް އެހެންތަނެއްގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.[1] ''ކުރީގައި ބަޔާންކުރެވުނު އެންމެހައި ދަލީލުތަކުން ބަޔާންވެގެންދަނީ ސަލަފިއްޔަތް މި އިސްތިޤާރު ދަލީލު ކުރެވެނީ އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްލާމްދީނަށް ފާޅުވެފައިވާ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށެވެ. އަދި އެއަށްފަހު އެ ދިޔުމަށް އިޤްތިދާވެ، އެބައި މީހުންގެ ފަހުމަށް ޞުޙުބަތެވެ، ދަޢުވަތް ދިނުމުގައި އެބައި މީހުން ޤާއިމްވެފައިވާ ގޮތުގައި ދުނިޔޭގެ ފަރާތްތަކެވެ. ވަކި ޢަމުރަކަށް ނިސްބަތްކޮށް އެބައި މީހުންގެ ނިމުން އޮތްކަމަށް ބެލެވޭކަން ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް މިކަމުގައި ވާޖިބުވެގެންވަނީ އިންސާނުންގެ ޙަޔާތް ދުރުހެލިކަމުގައި ހިނދުކޮޅަކު އެބައި މީހުން ހޯދުވެގެންވާނެކަމުގައި ދަންނަވައެވެ. ބަލާށެވެ އަދި ސުންނަތުގެ އެންމެހައި އިލްމުވެރިން އެބައިމީހުންގެ ތަބާވާން ވަންނާނެ އެވެ. މި ދަންނަޖުގެ އަސްބާބުންނަކީ އެއީއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ބަދީލްއިން ދަލީލު ކުރެވޭފަދައިން އެބައި މީހުންނަކީ ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް ތާއަބަދަށް ތާއީދުވެގެންވާނެ ބަޔާނުވެ. (لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُوْرِيْنَ على الْحَقِّ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ) ''ޙައްޤުގެ މަތީގައި ތާއީދުވެގެންވާ ބައިގަނޑެއް މިއުއްމަތުގައި އަބަދުވެސް ވާނެއެވެ. އެބައިމީހުންނަށް ދަތިކުރާ ދޫކޮށްލާ ބަޔަކުގެ ފަރާތުން ނުވަތަ އެބައިމީހުންނާ ޚިލާފުވާ ބަޔަކުގެ ފަރާތުންވެސް އެބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ނުލިބޭނެ އެވެ.''

[1] (ص ٦٤)

ބުނަމުން. މިތަނުގައި ﵀ ޢިލްމު ހުރައްވާފައިވާ ބަރަކާތީ مُعَاوِيَة ﵁ ގެ ޙަދީޘުން ރިވާވެގެންވާ متفق عليه ރިވާޔަތެކެވެ.

މި ޢިލްމު ހުރުމުން އެންމެހައި ބަޔާންތަކުން ބަޔާންވެގެންދަނީ ސަލަފުންގެ އިސްތިލާޙީ މާނައަކީ އެއީ ޞަޙާބީންނާއި، ތާބިޢީންނާއި އިންސާނުންތެރޭގައި ނިޔާވަތާ ތަޢުނުކުން އެބައިމީހުންނަށް ތަބާވާ އެންމެހައި މީސްތަކުންނެވެ. އެއީ އެބައި މީހުންގެ މަގުގައި ޤާއިމުވެ، އެބައި މީހުން ދޫކުރި އަޤީދާތަކާއި ޢަމަލުތަކުގައި އެންމެހައި ތަބާވުމެވެ.

✵✵✵✵

ތިންވަނަ ނުކުތާ

ސަލަފުއް ޞާލިޙުންނަށް ދެވިގެންވާ ޝަރަފީ ބައެއް ނަންތައް.

ދިނަ އިލްމުވެރިންގެ ބަސްފުޅުތަކަށް ނަޒަރު ހިންގާލި ކޮންމެ މީހަކަށްމެ، އެ އިލްމުވެރިން އެހެނިހެން ނަންތަކެއް ބޭނުން ކުރައްވާފައިވާކަން އެނގިގެން ދޭއެވެ. އެ ހުރިހާ ނަންތަކެއް ވެސް ދަލީލުކޮށްދެނީ މި ޝަރަފު ލިބިގެންވާ ނަމެވެ. މި ނަންތައް ތަފާތުވުމުން އެއްވެސް ގޮތަކުން މި ނަންތަކަކީ ތަފާތުކަން ބޮޑު ތަފާތު ބައިތަކެއް ކަމުގައި ވިސްނައިގެން ނުވާނެ އެވެ. އެހެނަސް އެއާ ޚިލާފަށް މި އަސްލުގައި ނަންތަކަކީ އެކައްޗެއްގެ ގޮތުގައި އިއްތިފާޤުވެގެންވާ ނަންތަކެއްގެ ގޮތުގައި ދަލީލުކުރާ ނަންތަކެކެވެ. މި އަސްލުގައި ނަންތަކަކީ ވެސް އެކަމަށް ވާރިދުވެގެންވާ ނައްޞުތަކުން ނެގިފައިވާ ނަންތަކެވެ.

✵ މި ނަންތަކުގެ ބޮޑޫގައި :

أَهْلُ السُّنَّةِ وَالجَمَاعَةِ،أَهْلُ الحَدِيْثِ، أَهْلُ الأَثَرِ، الفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ، الطَّائِفَةُ المَنْصُوْرَةِ، الغُرَبَاءُ

✵ أَهْلُ السُّنَّةِ وَالجَمَاعَةِ އަހުލުއްސުންނަތި ވަލްޖަމާޢަތި :

الإِمَامُ سُفيَانُ الثَّوْرِي رَحِمَهُ الله ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ތިބާއަށް މަޝްރިޤުގައިވާ ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިއެއްގެ ހަބަރު ލިބިއްޖެނަމަ، އަދި އަނެކަކު މަޣްރިބުގައިވާ ކަމަށް ހަބަރު ލިބިއްޖެނަމަ އެ ދެމީހުންނަށް ސަލާމް ރައްދުކުރާށެވެ. އަދި އެ ދެމީހުންނަށް ހެޔޮ ދުޢާކުރާށެވެ. أَهْلُ السُنّةِ وَالجَمَاعَةِ ގެ އަހުލުވެރިން މަދު ކަމާއެވެ."[1]

شَيْخُ الإِسْلاَمِ أَحْمَدُ بِن عَبْد الحَلِيْم بِن تَيْمِيَّة الحَرَّانِيُّ رَحِمَه الله (الإِسْتِقَامَة)[2] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ސުންނަތް ގުޅިގެންވަނީ އަލްޖަމާޢާ އާ އެކުގައެވެ. އެއީ ބައިބައިވުންތަކާ އެކުގައި ބިދުޢައެއް ގުޅޭ ކުރާފާ ފަދައިންނެވެ. އެގޮތުން "އަހުލުލް ބިދުޢަ ވަލްފުރްޤަ" ބުނާ ފަދައިން އެއާ އިދިކޮޅަށް "އަހުލުއްސުންނަ ވަލްޖަމާޢާ" އޭ ބުނެވެ އެވެ."

އަދި (المجْمُوْع)[3] ގައި أَهْلُ السُّنَّةِ އަހުލުއްސުންނަތް ސިފަކޮށްދެއްވައި (رحمه الله) ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އެބައި މީހުންނަކީ الله ގެ ފޮތުގައި، ރަސޫލުއް الله ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި އަދި ކުރިއަށްދިޔަ ވަޑައިގެންފައިވާ މުހާޖިރުންނާއި

---

1 اللالكائي (شرح أصول اعتقاد أهل السنة) (١ - رقم ٥٠)

2 (١- ٤٢)

3 (٣- ٣٧٥)

އަސްޙާބުން އިއްތިބާޢުވެ ވަޢައިދުވެރިޔާ ހުސްދަރައި ކަންތައްތަކުގައި ގާއިމްވެ ތިބިމީހ އަޤީދާއާއި މުޖުތަމަޢުން ޤަބޫލުކުރެވި ތަބާވެ މީހުންނެވެ."

އަދިވެސް رحمه الله ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "أَهْلُ السُّنَّةِ وَالجَمَاعَةُ ގެ މަޛްހަބަކީ الله سُبْحَانَهُوَتَعَالَى، أَبُوْ حَنِيْفَة ، مَالِكُ، الشَّافِعِي އަދި أَحْمَد ދުނިޔެއަށް އުފެދިވުމުގެ ކުރިއަށް ދުވަސްވެ ފާއިތުވެފައިވާ މަޛްހަބެކެވެ. ހަމަކަނޑައެޅުން މި މަޛްހަބަކީ ސަލަފީން އުފެދިފުންގެ ނަބިއްޔާގެ އަރިހަށް ނަންގަވާފައިވާ މަޛްހަބެކެވެ. މި މަޛްހަބު ހިފެހެއްޓެވި މީހުންނަށް أَهْلُ السُّنَّةِ ދެކެވިގެން ބުނެވިއްޖެއެވެ."[1]

✵ أَهْلُ الأَثَرِ އަހުލުލް އަޘަރި :

ކިޔުއި ބާރުންކިޔަ ފުދައިން މި ނަމަކީ ޙަދީޘްތަކުގެ ފޮތްތަކުގައި ދިނުން ކިޔުމިފަދައިވާ ނަމެކެވެ. އެ ޙަދީޘްތަކުގެ ބޮޑެތިގަ މިމާރަކަން الإِمَامُ أَحْمَدُ އަދި الإِمَامُ البُخَارِيْ ހިމެނެއެވެ.

الإِمَامُ ابنُ تَيْمِيَّة رحمه الله (المجْمُوْع)[2] ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "ސަލަފުންގެ މަޛްހަބަކީ أَهْلُ الحَدِيْثِ އެވެ. އަދި އެއީ السُّنَّة އެވެ. الجَمَاعَةُ އެވެ."

---

[1] (منهاج السنة النبوية) (٢ - ٦٠١) އަދި (مجموع فتاوى شيخ الإسلام) (٣ - ١٥٧) އަށް ބައްލަވާ. އަދި މިފަދައިން ނަންދެވުނު ސަބަބު ދިރާސާކުރުމަށް ފާހަގަކުރެވިދާނެއެވެ.

[2] (٤ - ٩٥)

އެއަށް ފަހުގައި އެ މަޛްހަބު ދިނުމަ ކިޔައްވައެވެ. އަދި أَهْلُ الحَدِيْثِ، السُنَّةِ އަދި الجَمَاعَةُ ގެ ނަމުން ނަންދެއްވިއެވެ.

الإِمَامُ الحَافِظُ أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ބިދުޢަތުވެރިންގެ ޢަލާމާތަކީ އަހްލުލް އަޘަރާ ދިމާލަށް އުނަދޫ ކިޔުމެވެ."[1]

الإِمَامُ الخَطِيْبُ ބަޣްދާދީގެ ފޮތް (شَرَفُ أَصْحَاب الحَدِيْثْ)[2] ގައި أَحْمَدُ بن سِنَانَ القَطَّانِ ގެ ރިވާޔަތުން ބަޔާނާ ސަނަދެއްގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެ އެވެ. "أَهْلُ الحَدِيْثِ ދެކޭ ކުދި ނާންނަ އެއްވެސް ބިދުޢަތުވެރިއަކު މި ދުނިޔެމަތީގައި ނުވާނެ އެވެ. މީހަކު ދީނުގައި ބިދުޢައެއް ހަދައިފިނަމަ އޭނާގެ ހިތުން ޙަދީޘްގެ މީރުކަމަ ނިގުޅިގެން ދާނެތެވެ."

މިނަން ދެވިގެންވާ ސަލަފު الحَافِظُ اللَّالَكَائِيُّ[3] ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ކޮންމެ ބަޔަކުވެސް މަޛްހަބެއް ގެނުވެން އެ މަޛްހަބެއްގެ ބަސްމަގަށް ފުރާކުރި މީހާއަށް އެ މަޛްހަބެއް ނިސްބަތްކުރެވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ތަޢުލީމާތަށް އެމަޛްހަބު ބިނާވެފައިވެ އެވެ. أَصْحَاب الحَدِيْثِ ފިޔަވައެވެ. އެކި އެބައިމީހުންގެ އެންމެހައި ބަސްތަކުގެ ބާނިބާއަކީ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އެވެ. އެބައި މީހުން ނިސްބަތްވަނީ އެފަރާތަށެވެ. އެބައިމީހުންގެ ޢިލްމު ސަނަދު ވެފައިވަނީ އެފަރާތަށެވެ. އެބައިމީހުން ކަންތަކުގައި ރުޖޫޢުވަނީ

1 (عقيدة السلف أصحاب الحديث) للصابوني (ص ١٠٥) އަދި اللالكائي (شرح أصول اعتقاد أهل السنة) (١ - ١٧٩)

2 (ص ٧٣)

3 (شرح أصول اعتقاد أهل السنة) (١ - ٢٤.٢٣)

އެފަރާތުންނެވެ. ދިމާވާ އެންމެހައި ކަންކަމުގައި އެނބުރި ރުޖޫޢަވާނީ އެފަރާތަށެވެ. އެބައިމީހުން އިޚްތިލާފުވާ އެފަރާތުގެ ރައްދުތަކަށެވެ. އެހެންވެ އެބައިމީހުންނަކީ ފަހުރުވެރިކަން ލިބިދޭނިވި ބައެކެވެ. އަދި އެބައި މީހުން އަނބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތުގެ ބަދަލުވުންގެ މައްޗަށް ކުރިއަރަނީ، އަނބިއްޔާގެ (ސުންނަތާއި) އޮންނަ ގާތްކަމެވެ. މިބައި މީސްތަކުންނާއި ދެކޮޅުގެ ގޮތުން އެއްވަރެއްގައި ވާނީ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ. ފަހުރުވެރިކަން ލިބިދޭ މަގުމަތީގައި އެބައި މީހުންނާ އެއްވަރުވެސް ކޮންބައެއްތޯ އެވެ. ނަމުގައި އެބައި މީހުންނަށްވުރެ މަތިވެރިކަން ލިބިގެންވަނީ ކޮންބައަކަށްތޯ އެވެ؟ އެހެނީ، އެބައި މީހުންގެ ނަން ނެގިގެންވަނީ ޙަދީޘާއި ސުންނަތުންނެވެ. އެކަން ބަޔާންކަން ނެގިގެންވާވަރުގެ ބޮޑުކަމާއެކު އަދި ޙަދީޘާއި ސުންނަތުން އެބައިމީހުން ހުރިގޮތާއި ބޮޑުކަމުން އެ ހެއްބަކަން އެބައިމީހުންނަށް ލިބިގެންވީ އެވެ. الله ﷻ އެކަލާނގެ ފޮތުގައި ދެކެވުނުކަލާމުފަދައިވާ ދެކެވުނު ކަލާމުގައިވާ ބަދަލުގެ މައްޗަން އެބައިމީހުން ނިސްބަތް ވެގެންވެ އެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެ އެވެ. ﴿ ٱللَّهُ نَزَّلَ أَحۡسَنَ ٱلۡحَدِيثِ ﴾ [الزمر: ٢٣] "الله އެންމެ ރިވެތިވެގެންވާ ބަސްތައް ބާވައިލެއްވިއެވެ." އެއީ ޤުރުއާނެވެ. ޤުރުއާން އުފެދާ މީހުންނާއި އާދެ އަހުލުވެރިންނާއި ޤުރުއާން ކިޔަވާ އަހުލުވެރިންނަކީ އެބައި މީހުންނެވެ. رَسُوْلُ اللهِ ﷺ ގެ ވަގުތުގައި އެބައިމީހުންނަކީ އެ ބަދިރިއްޔާ ސަޙާބުން ތިބުމުގައި އަދި އެ ބަދިރިއްޔާ

އުޅުނު މީހުންނެވެ. އެއްވެސް ސަބަބެއްކަމުނުވާ ގޮތުގައި މިނަމުގެ ބަސްތު
އަހުލުވެރިންނަކީ އެބައި މީހުންނެވެ. އެއީ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން
ވަންނަން އޮތް ހަޤީޤަތުން އޮތުމުންނެވެ. އެހެނީ މީސްތަކުންނަން
ޤުރުއާނާއި ސުންނަތް ހިފެހެއްޓީ އެބައިމީހުންގެ ފަރާތުންނެވެ. އަދި މުޅި
އިންސާނުންގެ ދަރިފަސްކޮޅު އެބައިމީހުން އެ ސުންނަތް ބަޔާންކުރާއިރު
ބަޔާންކުރުންކަން ބަޔާންކޮށްދިނުމާ ބަޔާންކޮށް ދެއްވާ ކަމުގައި އިޖުތިހާދުކުރެއްވިއެވެ."

شَيْخُ الإِسْلاَمِ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އަހަރުމެން އަހުލުލް ބަޔާނާއި ޙަދީޘް
އާއި އަހުލުވެރިންނަކީ ބަޔާނާ އަޤުދަރަ، ބަޔާނުގެ އަދި ރިވާޔަތް މީހުން
އެކަނި ކަމުގައި ނުބަނަވާއެވެ. އެހެނަސް އެއީ ބަޔާނު ރަގަޅަށް ކަރުއެތް
ކުރުމުގައި ބަސްފުރެޅިގައި ފާއިތުވެ، ޙަދީޘްތަކުގައި އެތެރޭގެ
ފަހުމުވުމުގައި ފާއިތު އެންމެ ފަރާތްތަކެވެ. އަދި ޙަދީޘްތަކުގައި
އެތެރޭގެ ސުންނަތަށް ތަބާވުމުގައި ދުރުމިން އެންމެ ފަރާތްތަކެވެ.
އަދި ފުރަތަމަ އަހުލުވެރިން ވެސް އެގޮތަށް ހިތްހަމަޖެހިވަޑައިގެންނެވިއެވެ."[1]

✵ الفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ، الطَّائِفَةُ المَنْصُوْرَةِ ގެ ޒަރީޢާ އަދި ޖަމާޢަތުގެ
ވަސްފުތައް:

މިކަމަށް ވަސްފުކުރީ ބަޔާނުގެ ފާރިޒުގެންވާ އެވެ. އެއީ ހުރިހާ
ޙަދީޘްގެ ރިވާޔަ ބައެއްގޮސް ފާރިޒުގެންވާ ބަޔާނެވެ. (إِنَّ بَنِيْ إِسْرائِيْلَ
افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً وَإِنَّ أُمَّتِيْ سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ كُلُّهَا فِي النَّارِ

[1] (مجموع الفتاوى شيخ الإسلام) (٤ - ٩٥) އަދި الإمام السفاريني ގެ (لوامع الأنوار) (١ - ٦٤) އަށް ބައްލަވާ.

إلا وَاحِدَةٌ وَهِيَ الجْمَاعَةُ) "ހަމަކަށަވަރުން ބަނީއިސްރާއީލު ވަނީ 71 ފިރުޤާއަކަށް ބެހިގެން ގޮސްފައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނަބިއްޔާގެ އުއްމަތް 72 ފިރުޤާއަކަށް ބެހިގެންދާނެއެވެ. އެންމެ ބަޔަކު މެނުވީ އެންމެހައި ފިރުޤާތްތައް ވާނީ ނަރަކައިގައެވެ. އެ ބަޔަކީ އަލްޖަމާޢަތެވެ."

ބައެއްމީހުންނަށް ނުއެނގި ތިބޭ މިބަރަކާތްތެރި ޙަދީޘާއި ބަރަކާތްތެރި ގޮތުގައި ބުނެފައިވާ ނަމަވެސް މިއީ ޞަޙީޙު ބުޚާރީއާއި މަޝްހޫރު ސަނަދަކުން ބަޔާންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކުރީގައި ޙަދީޘް ކުރެއްވުން مُعَاوِيَة رضي الله عنه އަރިއަހުން ވާރިދުވެގެންވާ ބަޔާންވެގެން މިނަން ޙަދީޘް ކުރެވިގެންވާ އެވެ. (لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُوْرِيْنَ علَى الْحَقّ .....) "ބައްޔާގެ މީހުގައި ޙައްޤުވެގެންވާ ބަޔަކު ތިމަންނަބިއްޔާގެ އުއްމަތުގެ ތެރެއިން ހުންނާނެއެވެ. އެބައިމީހުންނަށް ވަކިވެގެން ހަލާކު ނުދޭނެއެވެ. އެބައިމީހުންނާ ޚިލާފުވާ ބަޔަކަށް އެބައިމީހުންނަށް ގެއްލުމެއް ނުދެވޭނެއެވެ."

الحَافِظُ اللّا لَكَائِيُّ (شَرَح أُصُوْلِ إِعْتِقَادِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَ الجَمَاعَةِ)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "އެއީ الطَّائِفَةُ المَنْصُوْرَةَ އަދި الفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ އަދި އެއީ ޙަދީޘްގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އަދި ޙަދީޘްވެރިކަމުގައި ސުންނަތުގައި ގަދައަޅާ ހިފެހެއްޓުމުގައިވާ ޢަމަލުކުރާ ބައެވެ." މިފަދައިން

[1] (١ ص ٢٤)

ދިރުކުރުވިގެންވާ މާތް، މަތިވެރި ސިފަތަކުގެ މައްޗަށް ތިބި އެންމެހައި ފަރާތްތަކަށް ވިސްނާފުން ހުއްޓެވެ.

شَيْخُ الإِسْلاَمِ ابنُ تَيْمِيَّة رحمه الله (العَقِيْدَة الوَاسِطِيَّة) ގެ މުޤައްދިމާގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "أَمَّا بعدُ ފަހެ މިއީ ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް الفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ المَنْصُوْرَةِ ގެ ޢަޤީދާއެވެ. އެއީ أَهْلُ السُنَّةِ وَالجَمَاعَةِ އެވެ."

އަހަރެމެންގެ ޝައިޚުންގެ ޝައިޚް العَلَّامَةُ الحَافِظُ الحَكَمِيْ رحمه الله ޙިފްޡުއްވާފައިވާ އަގުހުރި ފޮތް (مَعَارِجُ القَبُوْل)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އައްސަލަފިއްޔޫން މަސްދަރު ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެންނަށް ހަދާނާ ދިރިއުޅުއްވައިދިނީ ފުރިހަމަކުރެއްވި ނާޖިޔާ އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސަޙާބީން ތިއްބެވި ގޮތުގައި ތިބި މީސްތަކުންނެވެ."

✵ الغُرَبَاءُ އަކީ ކާކުތޯ :

ފަހެ، (الصَّحِيْحُ) ގައި ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ބަސްފުޅެއްގެންވާ މަޝްހޫރު الغُرَبَاءُ ޙަދީޘް ސުންނަތުގައި ދިރުނުހަ އުޅުއްވާލާ ވަންހަނާވެފައި ނުވާނެއެވެ. (بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ)[2] " އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްލާމް ފެށުނީ އިސްލާމްދީން އަދި ވަރަށް ބިރުވެރި ގޮތަކަށެވެ. އަދި އިސްލާމްދީން ފަހުކާލަމި، ފުރަތަމަ އިސްލާމް ފެށުނު

---

[1] (١ - ١٩)

[2] مسلم (الصحيح) (١ - رقم ١٤٠ عبد الباقي) އަދި މި ބަސްގައި ގިނަ ބަޔާންތަކެއް ރިވާކުރެވިގެންވެއެވެ.

އައިއިރުގެ ބީރައްޓެހި ކަމަށް ދާނެއެވެ. ދެން، ސުވަރުގެ ވަނީ އެ ބީރައްޓެހި ކަމުގައިވާ މީހުންނަށެވެ."

الإِمَامُ سُفْيَانُ الثَّوْرِي رَحِمَهُ الله ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އަހުލުއް ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ހެޔޮގޮތުގައި ދެކޭހުއްޓެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެބައި މީސްތަކުން ބީރައްޓެހި މީހުންނެވެ."[1]

الإِمَامُ ابنُ القَيِّمِ (مَدَارِجُ السَّالِكِين) ގައި الغُرْبَةِ ގެ ބަޔާނުގައި ޝަރަހަ ކުރައްވާ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އިސްލާމްދީނުގައި މުއުމިނުންނަކީ ބީރައްޓެހި ބައެކެވެ. މުއުމިނުންގެ ތެރޭގައި އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންނަކީ ބީރައްޓެހި ބައެކެވެ. ހަވާނަފްސާއި ބިދުޢައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން ފާޅުވެގެންވާ އަހުލުއް ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަކީ ބީރައްޓެހި ބައެކެވެ. އަދި ސުންނަތަށް ދަޢުވަތް ދިނުމުގައި ގާއިމްވާ މީހާ، އިދިކޮޅުވާ މީސްތަކުންގެ އެކިއެކި އުނދަގޫތަކުގެ މައްޗަށް ކެތްތެރިވާ މީހާ މީސްތަކުންނަކީ އިންތިހާއަށް ބީރައްޓެހި ބައެކެވެ. އެހެނަސް އެބައި މީހުންނަކީ الله ގެ އަހުލުވެރިން ކަމުގައިވުން ޙައްޤުވެގެންވާ މީހުންނެވެ. އެބައި މީހުންގެ ބީރައްޓެހިކަން ބާކީވެގެންވަނީ الله ގިނަމީސްތަކުންގެ މަތިން ޚިލާފު ކުރައްވާފައިވާ ބައިގެ ތެރޭގައެވެ. ﴿ وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي ٱلْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ ﴾ "އަދި ބިމުގައިވާ ގިނަ މީހުންނަށް ނަބިއްޔާ

[1] اللالكائي (شرح أصول اعتقاد أهل السنة) (١ رقم ٤٩ - ٦٤)

ކިޔަމަންވެ ފަޅައިގެންފިނަމަ، އެބައި މީހުން الله ގެ މަގުން އިބަނަބިއްދާ މަގުފުރައްދާނެތެވެ." الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށާއި ދީނުގައި ބީރައްޓެހި ބައެއްގެ ގޮތުގައިވާ މީހުންނަކީ އެބައިމީހުންނެވެ. އެބައި މީހުންނަކީ އެންމެންގެ މައްޗަށް ޙުކުމްކުރެންވާ، އަދި އެބައިމީހުންނަށް އިސްލާމް ކުރުމުގައިވާ މީހުންކަމުގައި ވިއަސް އެބައި މީހުންގެ ބީރައްޓެހި ކަމަކީ އެކަނިވެރި ކަމުގައިވާ ބީރައްޓެހި ކަމެކެވެ."

ބީރައްޓެހިކަން އޮތީ ތިން ގޮތެއްގައެވެ.

الله ގެ އަޅުވެރިންނަކީ ބީރައްޓެހި ބައެކެވެ. އަހުލުއްސުންނަތީ އެކަލާނގެ ޚަލްޤުތަކުންނާ ދެމެދުގައި ވާ ރަސޫލުންނެވެ. މި ބީރައްޓެހި ކަމަކީ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އެބަހުރިކަން ރިވެތި މަދަބައިގެ ބަސްތަކެއް ނިސްބަތްކުރައްވާފައިވާ މިސްކީނުންނެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ގެނެސްދެއްވި ދީން ފެށިގެން އައިސްފައިވަނީ ބީރައްޓެހިކަމާ އެކުގައިކަމަށް ވަނީ ޚަބަރު ދެއްވާފައެވެ. އަދި ފެށުން އަނބުރާ އެ ބީރައްޓެހި ކަމަށް ރުޖޫޢަވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކުރައްވާފައި ވެއެވެ. އެދުނުގައިވާ އަޅުވެރިންނަކީ ބީރައްޓެހިކަމުގެ ބާރުގައި ދެމިތިބެންޖެހޭން ބައެއްކަމުގައި ޒިކުރުކުރައްވާފައިވެ އެވެ. ފަހެ، މި ބީރައްޓެހިކަން އެއްގޮތެއްގައި އޮވެފައި އުންމަތެއްގައި ނުއޮވެ ގޮސްތަން އެވެ. ނުވަތަ ބައެއް ވަގުތުތަކުގައި ބީރައްޓެހިކަން އޮވެފައި އަނެއްބައި ވަގުތުތަކުގައި ބީރައްޓެހިކަން ނުއޮވެ

ހިނގައިދާނެ އެވެ. ކޮންމެ ގޮތެއްގައި ވެސް މި ބިދުޢަތުގެ ކަދުގައިވާ އަހުލުވެރިންނަކީ ބަލްކުގޮތުގައި اللهގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. الله ނޫން އެހެން ފަރާތަކަށް އެބައި މީހުންނެއް ނުދެއެވެ. އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ނޫން އެހެންފަރާތަކަށް އެބައި މީހުން ނިސްބަތްވެއްޖެނަމަ އެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ގެންގުޅުއްވި ހިދާޔަތް ނޫން އެހެން އެއްވެސް އެއްޗަކަށް އެބައިމީހުން ދަޢުވަތެއް ނުދެއެވެ. މި ބިދުޢަތުގެ ކަދުގައިވާ އަހުލުވެރިން ޤާއިމުވެގެންވާ ސިފައެއްކަމުގައި ނަބިއްޔާ ﷺ ބަރީއް ކުރައްވާފައިވާ އެބައިމީހުންނަކީ މީސްތަކުން ސުންނަތް ދޫކޮށްލައިވާ ހިނދުގައި އޭގައި ހިފަހައްޓައިގެން ތިބޭނީ ބައެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މީސްތަކުން އަލަށް ދީނަށް ގެނެސްފައިވާ ކަންތައްތަކުން އެބައި މީހުންވަނީ އެކަހެރި ވެގެންނެވެ.

އެބައި މީހުންނަކީ ބަލްކުގޮތުގައި އަނގުރު އަޚިރުޒަމާނުގައި ހިފަހައްޓައިގެން ތިބިމީހާ މީހުންނެވެ. ދީން މީސްތަކުން އަދި ކިޔާއްކަ އަނގަރައި މީސްތަކުން އެބައި މީހުންނަށް މަލާމާތް ކުށްކުރަމުން ދެއެވެ. މީސްތަކުންގެ ތޮއްކަކި އެބައިމީހުން ބިދުޢަތުވެފައިވާ ބޭކަލުން މީސްތަކުން ދެކެނީ އެބައި މީހުންނަކީ ބިދުޢަވެރި، އެކަހެރިވެގެންވާ، ބަލްކު ޖަމާޢަތް ވަކިވެފައިވާ ބައެއްކަމުގައެވެ. އެހެނަސް ނަބިއްޔާ ﷺ އަދި އަސްޙާބުން އެކުގެ ޖަމާޢަތަކަ ބަލްކު އިސްލާމް ދީނާއިގެން އެކުގެ ޖަމާޢަތަކަ ޖާގެމި ހިނދުގައި އެއިރުގައި ބިދުޢަތުހިކަން ޖާގަވެގައިވާ މިއަދުވެސް މާބޮޑެވެ. އެބައި މީހުންގެ އަދަދުކަމުގައި ޖާގަ،

މަޝްހޫރުކަން ލިބިފައިވިޔަސް ދެއެވެ. ފަހެ، ޙަޤީޤީ އިސްލާމް ކަމަކީ ނުހަނު ބީރައްޓެހި އެއްޗެކެވެ. މީސްތަކުންގެ މެދުގައި އެ ޙައްޤު އިސްލާމް ދީނުގެ އަހުލުވެރިންނަކީ އިންތިހާއަށް ބީރައްޓެހި ބައެކެވެ."

✵✵✵✵

ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ

ސަލަފީއްޔަތަށް ތަބަޢުވުމާއި، ސަލަފީއްޔަތަށް ނިސްބަތްވުމުގެ ޙުކުމް؟

ބުނަމެވެ. الله އަށް ނަމާދު ޤާއިމްކޮށް މުސްލިމުންގެ ޤިބުލައަށް ކުރިމަތިލައިގެން ފަރުޟު އަދި ސުންނަތް ނަމާދުތަކުގާ ކޮންމެ މީހަކުވެސް ސޫރަތުލް ފާތިޙާ ކިޔަން ޖެހެއެވެ. އެއީ ނަމާދުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން އެއް ރުކުނެވެ. އެ ސޫރަތުގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރޭގައި މިއާޔަތް ހިމެނެ އެވެ. ﴿ ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ٦ ﴾ "އަހަރެމެން ސީދާވެގެންވާ މަގުމަތުގެ ދަމަހައްޓަވާނދޭވެ."

މާނައީ : ސީދާވެގެންވާ މަގު ދެއްކެވުމަށް އެދި الله ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވުމެވެ. އެހެންނަމަ އަހަރެމެން ކޮންމެ އެދި ދަންނަވާ ސީދާވެގެންވާ މަގަކީ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟

ޖަވާބު : އިލްމުވެރިން ޖަވާބުދެއްވައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ އިބާރާތްތައް ވަރަށް ގާތްކުރެވެ. މިބައިން الإِمَامُ أَبُو العَالِيَةُ الرِّيَاحِيْ رَحِمَهُ الله މި މަގު ވަރަށްފުޅުސް ޚުލާސާކޮށް ބަޔާންކޮށްދީފައިވެ އެވެ. الإِمَامُ ابنُ جَرِيْرٍ ފުރިހަމަ

ސަނަދެއްގައި (التَفْسِيْرُ)[1] ގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. حَمْزَةُ بن المُغِيْرَةِ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ″ތިމަންނަ أَبُو العَالِيَةُ ރަޙިމަހުން الله ތަޢާލާގެ ވަޢީބަސްކުރުގައިވާ ﴿ ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ۝٦ ﴾ ސުވާލު ދެންނެވީމެވެ. އެހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އަދި ރަސޫލާގެ ދެ ޞާޙިބާއިން أَبُوْ بَكرٍ އަދި عُمَرُ އެވެ.″ އެހިނދު ތިމަންނަ الحَسَنَ ރަޙިމަހުން އަރިހުން އެބަސްތަކަށް ދެންނެވީމެވެ. މިކަމުގެ ރައުޔަކީ ކޮބައިތޯ އެވެ؟ އެހިނދުގައި الحَسَنَ ވިދާޅުވިއެވެ. ″ތެދުބުނުއްވިއެވެ. އަދި ތިބާއަށް ނަޞީޙަތްތެރި ވެއްޖެއެވެ.″

الصِّراطُ المُستقيم އަށް ހިދާޔަތް ލިބުމަށް އެދި ތިބާ ބޭނުން އެއްޗެވެ. އެހިނދު ތިބާއަށް އޮތީ ރަސޫލު الله ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ޞަޙާބީންގެ ސުންނަތުގައި ހިމެނިގެން ހުރުމެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ އަށްފަހުގައި އެންމެހައި ޞަޙާބީން ގެންގުޅުއްވި މަގުގައި ދެމިހުރުމެވެ. އެންމެ ބޮޑަށް ހަތަރު ޚަލީފާއިންގެ ސުންނަތުގައި ދެމިހުރުމެވެ. ހަތަރު ޚަލީފާއިންގެ ތެރެއިން أَبُوْ بَكرٍ އަދި عُمَرُ ﵄ ގެ ސުންނަތުގައި ދެމިހުރުމެވެ.

[1] (١ - ٧٥)

الإِمَامُ ابنُ قُدَامَة رَحِمَهُ الله (ذَمّ التَّأوِيْل)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ނަބިއްޔާ ﷺ الصِّراط المُستقيم ގައި ވުމުން، ނަބިއްޔާގެ މަގުގައި ދެމިހުންނަ މީހާ ޤާއިމްވެގެންވާނީ الصِّراط المُستقيم ގެ މަގުގައި ކަމާއެކު އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ. އެހެންވުމުން އެމަގަށް ތަބާވުން އަހަރެމެންނަށް ވާޖިބުވެގެންވެ އެވެ. އެގޮތުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ކަންކަމުގައި އެގޮތުގައި ބަޔާންވާންޖެހޭނެ އެވެ. އަދި އެގޮތުގައި ހުއްޓިފައިވާ ކަންތައްތަކުގައި ހުއްޓިފައި ތިބޭންޖެހޭނެ އެވެ."

شَيْخُ الإِسْلاَمِ ابنُ القَيِّمِ (بَدائِع الفَوَائِدِ)[2] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ވިހި ވަނަ މައްސަލަ : އެއީ، الصِّراط المُستقيم އަކީ ކޮބައިތޯ އެވެ؟ ނުވަތަ ކޮން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްދެވޭނެ އެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން އެކި މީސްތަކުންގެ އިބާރާތްތައް އެކިގޮތްތަކަށް މި ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވެ އެވެ. އެހެނަސް ޙަޤީޤަތުގައި ހުރިހާ ބަސްތަކެއްވެސް ބައްޓަންވެގެންވާނީ އެއްކަމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީ،

ރަސޫލުންގެ ދުލުގެ މަތިން އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ الله ގެ މަގެވެ. އެމަގަކީ އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރުން ވާޖިބުކޮށްދެއްވި މަގެއްކަމުގައި ހެއްދެވީއެވެ. އެބައި މީހުންނަށް އެމަގު ނޫނީ އެހެން އެއްވެސް މަގެއް ތަބާވުމަކަށް ނުވާނެ އެވެ. އެހެންކަމުން މި މަގު

1 (ص ٣٨)

2 (٢ - ٤٠)

ފިޔަވައި އެހެނިހެން އެންމެހައި މަގުތައް ވަނީ ބަންދުވެފައެވެ. އެއީ
ޢުބޫދިއްޔަތުގައި އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަ ކުރުމާއި، ކިޔަމަންތެރިކަމުގައި
އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އެއްކައުވަންތަ ކުރުމާއެކު، އަޅުކަން ކުރުމުން
ކުރުމުގައި އެކަލާނގެ ނޫން އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް އިލާހާ ބައިވެރި
ނުކުރުމެވެ. އަދި ރަސޫލާ ﷺ އަށް ކިޔަމަން ތަބާވުމުގައި އެހެން އެއްވެސް
ފަރާތެއް ބައިވެރި ނުކުރުމެވެ. ތަޢުޡީމުގައި ހުކުމުގައި ކިޔަމަންވުމާއި
ރަސޫލާ ﷺ އަށް ތަބާވުމުގައި ހުކުމުގައި ކިޔަމަންވުމެވެ."

ކުރުގޮތަކަށް މި ބަޔާންވެދިޔަ އެންމެހައި ބަސްތަކާއެކުގައި، ރަސޫލާ ﷺ
އަށާއި ނަބިއްޔާގެ ސަހާބީންނަށް ތަބާވުމުގެ ބޭނުމަކީ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟

ޖަވާބު : އެއްވެސް އެހެން ގޮތަކަށް ނުބުނެވޭނެ ގޮތެއްގައި މިއީ ވާޖިބު
ވެގެންވާ ކަމެކެވެ. ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުން ބަލައި ވިސްނައިލި ކޮންމެ
މީހަކަށް އެކަން އެނގިގެންދާނެއެވެ.

الإِمَامُ ابنُ القَيِّمِ رَحِمَهُ الله ލިޔުއްވާފައިވާ ނުހަނު ފައިދާ ކުރުވަނިވި ފޮތް
(إِعْلاَمُ المَوَقِعِيْن)[1] ގައި ބާބެއް ބަޔާންކުރައްވާފައިވެ އެވެ. މިބާބުގައި
ސަލަފުންގެ ތެރެއިން ސަހާބީންނަށް ތަބާވުން ވާޖިބުވާކަން ބަޔާން
ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. އަދި އެތަކެއް ދަލީލުތަކެއް މިކަމަށް
ގެނެސްދެއްވާފައިވެ އެވެ. އެ ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި :

[1] (٤ رقم ١٢٣ - ١٣٠)

١. الله ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެ އެވެ. ﴿وَإِن جَٰهَدَاكَ عَلَىٰٓ أَن تُشۡرِكَ بِي مَا لَيۡسَ لَكَ بِهِۦ عِلۡمٞ فَلَا تُطِعۡهُمَاۖ وَصَاحِبۡهُمَا فِي ٱلدُّنۡيَا مَعۡرُوفٗاۖ وَٱتَّبِعۡ سَبِيلَ مَنۡ أَنَابَ إِلَيَّۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرۡجِعُكُمۡ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ١٥﴾ [لقمان: ١٥] "އަދި ތިމަން اللهއާ ދުރު ތިބާއަށް އެނގުމެއްނުވާ އެއްޗަކާން އެ ބެލެނިވެރިން ތިމަން اللهއާ ޝަރީކުކުރުމަށް ގަދައަޅައިފި ނަމަ، ފަހެ، ތިބާ އެބެލެނިވެރިންނަށް ކިޔަމަން ނުވާށެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި ހެޔޮގޮތުގައި އެ ބެލެނިވެރިންނާ އެކު އުޅޭށެވެ. އަދި ތިމަން الله ގެ ހަޟްރަތަށް ކިޔަމަންވެ، ރުޖޫޢަވި މީހުންގެ މަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަވާށެވެ. ދެން ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި ރުޖޫޢަވުން ވާނީ ތިމަންއިލާހުގެ ހަޟްރަތަށެވެ. ފަހެ، އެއިރުން ތިޔަބައިމީހުން ކޮށްއުޅުނު ޢަމަލުތަކުގެ ޚަބަރު ތިމަންއިލާހު ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަންގަވާނެމެވެ."

މި އާޔަތުން ބަޔާންވެގެންވާ ތަފުސީލު : الإِمَامُ ابنُ القَيِّم ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.[1] މިއާޔަތުގައި ބަޔާން ކުރައްވާފައިވަނީ ވަރަށްވެސް ފުންކޮށް ނުކުތުވިފައިވާ ޚިޔާލުފުޅެވެ. މިއީ الله ގެ ޢިންދަގައި ކަލާމިންނަން ދީނުވި ނުދީބަސް ބަފަ ވިދާޅުވެއެވެ. "އެންމެހާ ބެލެނިވެރިން الله އަށް ރުޖޫޢަވާވަޙީގެން ތަބާވެގެންނެވި ބޭކަލުންނެވެ. ބަފަ

1 (إعلام الموقعين) (٤ ص ١٣٠)

މީސްތަކުންނަށް އެބައިމީހުންގެ މަގަށް ތަބަޢުވުން ވާޖިބުވެގެންވެ އެވެ. އެބޭކަލުންގެ ބަސްފުޅުތަކާއި ޢަޤީދާއާއި އެންމެ ބޮޑަށް ތަބަޢަވާންޖެހޭ މަގެވެ."

އެންމެހައި ޞަޙާބީންނަކީ ﷲ އަށް ތައުބާވެވަޑައިގެން ރުޖޫޢަވެވަޑައިގެންނެވި ބައެއްކަމުގައި އެނގިގެންދާ ދަލީލަކީ ﷲ ތަޢާލާ އެބައި މީހުންނަށް ހިދާޔަތް ދައްކަވާފައިވުމެވެ. މާނައީ އެކަލާނގެ އެބައި މީހުންނަށް އިސްލާމްދީނުގެ ހިދާޔަތް ދެއްކެވިއެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެ އެވެ. ﴿ وَيَهۡدِيٓ إِلَيۡهِ مَن يُنِيبُ ۝١٣ ﴾ [الشورى: ١٣]

"އެކަލާނގެއަށް ރުޖޫޢަވާ ތައުބާވާ މީހާއަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައެވެ."

٢. ﷲ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެ އެވެ. ﴿ قُلۡ هَٰذِهِۦ سَبِيلِيٓ أَدۡعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِۚ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا۠ وَمَنِ ٱتَّبَعَنِيۖ وَسُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ وَمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ۝١٠٨ ﴾ [يوسف: ١٠٨] "ނަބިއްޔާ ވިދާޅުވާށެވެ. މިއީ ތިމަން ނަބިއްޔާގެ މަގެވެ. ތިމަންނަބިއްޔާ އާއި ތިމަން ނަބިއްޔާއަށް ތަބަޢުވި މީހުން، ﷲ އަށް މީސްތަކުންނަށް ދަޢުވަތުދެނީ ޢިލްމުގެ މަތީގައެވެ. އަދި ﷲގެ ހުސްޠާހިރުވަންތަކަމެވެ. އަދި ޝަރީކުކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން ތިމަންނަބިއްޔާ ނުވަމެވެ."

މި އާޔަތުން ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލު : الإِمَامُ ابنُ القَيِّم ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.[1] "މިތަނުގައި الله سُبْحَانَهُ ޚަބަރު ދެއްވާފައިވަނީ ހަމަކަށަވަރުން ރަސޫލާ ﷺ އަށް ތަބަޢަވާ މީހަކީ އެކަލާނގެ ދީނަށް ދަޢުވަތުދޭ ފަރާތެއް ކަމުގައެވެ. الله ގެ ދީނަށް އިލްމާއެކު ދަޢުވަތުދޭ މީހެއް ނަމަ ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ތަބަޢަވުން ވާޖިބު ވެގެންވެ އެވެ. އަދި ޖިންނީންގެ ކަލާމުން އެކަލާނގެ ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. ﴿ يَٰقَوْمَنَآ أَجِيبُواْ دَاعِيَ ٱللَّهِ وَءَامِنُواْ بِهِۦ ﴾ [الأحقاف: ٣١] "އޭ އަހަރެމެންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ. الله ގެ ދަޢުވަތަށް ގޮވައިލައްވާ ނަބިއްޔާއަށް ތިޔަބައި މީހުން އިޖާބަދޭށެވެ. އަދި ތިޔަބައި މީހުން އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވާށެވެ." ސަބަބަކީ الله ގެ ދީނަށް އިލްމު ދިރުންތެރިކަމާއެކު ދަޢުވަތުދޭ މީހާއީ ހަމަކަށަވަރުން އަސްހާބުން އެކަމުގެ އިލްމު ދިރުންތެރިކަމާއި ބަޞީރަތުގައި ދަޢުވަތުދޭ ދީން މިހާރުވެ. الله ގެ ދުޢާތަކަށް ދަޢުވަތުދޭ ދީނުގެ ބަޔާނުގައި الله ގެ ދީނަށް ދަޢުވަތުދޭކަމެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ އެކަލާނގެ އަދުގެފާނު ކަލާމާއިގެ ފާލަމެވެ. ނަބިއްޔާ ކަލާމާއިގެ ފާލަމެވެ ކަންތަކަށް ޢިލްމު ހާޞިލުކުރައްވައި ދީނާއި ދަޢުވަތުގެ ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގައި ވަނީ ވެއްޖެއެވެ. ވީމާ، ޞަޙާބީންނަކީ ޔަޤީންކަމާއެކު ރަސޫލާ ﷺ އަށް ބައްދަލުވެވަޑައި ތަބަޢަވެވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލުންނެވެ. ވުމާއެކު، الله ގެ ދީނަށް ދަޢުވަތުދެއްވޭ މިހާ ޞަޙާބީންނަށް ތަބަޢަވުން ވާޖިބުވެގެންވެ އެވެ."

[1] (إعلام الموقعين) (٤ ص ١٣٠ - ١٣١)

٠٣ الله ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެ އެވެ. ﴿ وَمَن يَعۡتَصِم بِٱللَّهِ فَقَدۡ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ۝١٠١ ﴾ [آل عمران: ١٠١] "اللهގެ ދީނުގައި ހިފަހައްޓާ މީހާ ދަންނާނެވެ. ފަހެ، އެމީހަކަށް ސީދާވެގެންވާ މަގަކަށް ތެދުމަގު ލިބިއްޖެކަން ކަށަވަރުވެ."

މި އާޔަތުން ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލު : الإمامُ ابنُ القيّم ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.[1] "މިއާޔަތުން ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލަކީ، ހަމަކަށަވަރުވެސް އެކަލާނގެ އަހަރުމެންނަށް ޚަބަރު ދެއްވާފައިވަނީ އެކަލާނގެ ދީނުގައި ހިފަހައްޓާ މީހާއަށީ، ޔަޤީންކަމާއެކު ބައްދުވަގަން ހިދާޔަތް ލިބިފައިވާ ޞަޙާބާއް ކަމުގައެވެ. އެހެންވުމުން އަހަރުމެން ބުނަމެވެ. ޞަޙާބީންނަކީ رضي الله عنهم އެކަލާނގެ ދީނުގައި ފުރިހަމައަށް ހިފެހެއްޓި ބޭކަލުންނެވެ. އެބޭކަލުން ވީ ބަޔާންވެގެންވާ ހިދާޔަތުގައެވެ. ފަހެ، އެހެންވުމުން އެބޭކަލުންނަށް ތަބާވުން ވާޖިބު ވެގެންވެ އެވެ."

٠٤ الله ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެ އެވެ. ﴿ وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلۡهُدَىٰ وَيَتَّبِعۡ غَيۡرَ سَبِيلِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصۡلِهِۦ جَهَنَّمَۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرًا ۝١١٥ ﴾ [النساء: ١١٥] "އަދި އެމީހަކަށް ތެދުމަގު

[1] (إعلام الموقعين) (٤ ص ١٣٤)

ބަޔާންވުމަށްފަހު، ރަސޫލާއާ ދެކޮޅުވެރިވެ، މުއުމިނުންގެ މަގު ނޫންމަގަކަށް ތަބަޢަވެއްޖެ މީހާ ދަންނާށެވެ. އެމީހާ އިޚްތިޔާރު ކުރި މަގަކަށް ތިމަން ﷲ އެމީހާ ދޫކޮށްލައްވާ ހުށީމެވެ. އަދި ތިމަން ﷲ އެމީހާ ނަރަކައަށް ވައްދަވާ ހުށީމެވެ. އެއީ، ނުބައިވެގެންވާ ނިމުމެއްކަމެވެ."

މި އާޔަތުން ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލު : الإِمَامُ ابنُ قُدَامَة ﵀ (ذَمّ التَّأوِيْل)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ސަލަފުންނާ އެކުގައި ޚިލާފުވެރިވުމުގައި ދެމިހުރުމަކީ ބާޠިލުންނާ މިހާރަން އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ޝަރީޢަތުގައި އެކަލާނގެ ވަޙުދާނިއްޔަތާއި ސިފަތްތަކާއި ވަސްފުގެ ވަބުދު ޢިލްމަކީ އަމިއްލަ ފަހަރު، އެބައިމީހުންނަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ދަޢުވަތުން ހުއްޓެވެ. އެބައި މީހުންގެ މަގުތަކީ ތަބާވެއްޖެ މީހާއަކީ މިއަދުމަގައި ދިރުކަ ކަރުވިޔާނާ ރީކުތުގެ ދެރައަށް ވާންޏާ މީހަކެވެ."

އަދި رَحِمَهُ الله (ذَمّ التَّأوِيْل) ގައި ބާބެއް ބައިތުލްކަމާ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ދެވަނަ ބާބު : ބަލާބޭނުނަން ތަބާވުމާއި، އެބޭކަލުންގެ މަޖްހަބުގައި ދެމިހުރުން އަދި އެބޭކަލުން ދޫކޮށްލެއްވި ކަންތައް ދޫކޮށްލުމާއި، އަދި މިކަން ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ތަބާވެގެންވާ ބަޔަކު، އަދި މިކަން ފުރިހަމަކުރުން. ސުންނަތުން އަދި އިޖްމާޢުން ބަޔާންކޮށްދިނުން"[2]

[1] (ص ٧)

[2] (ص ٢٦)

އެއަށްފަހުގައި މި ބާބުގައި އެކި ދަލީލުތަކެއް ބަޔާންކޮށްދެއްވަމުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. "ދެން، الله ގެ ރަސޫލާ މިސާލަކަށް ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި ..... (އެއަށްފަހު النِّسَاء ސޫރަތުގެ މިއާޔަތް ދިރާސާ ކުރައްވާށެވެ.) އެއަށްފަހު ވިދާޅުވެފައިވާ އެވެ. "އެބައި މީހުންގެ މަގުން މަގެއް އިޚްތިޔާރު ކުރުމަކީ ޖަހަންނަމައިގެ ޢަޛާބު ލިބޭނެ ކަމުގައި އެކަލާނގެ ވަޢީދުފުޅުގެންވާ އެވެ. އަދި އެބައި މީހުންނަށް ތަބާވުމުގައިވާ މީޒާނަކީ އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަތުމާއި ސުވަރުގެ ލިބޭނެ ކަމުގައި ވަޢުދު ވޮޑިގެންނެވިއެވެ. الله تعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ އެވެ. ﴿وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلْأَوَّلُونَ مِنَ ٱلْمُهَٰجِرِينَ وَٱلْأَنصَارِ وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَٰنٍ رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى تَحْتَهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۚ﴾ [التوبة: ١٠٠] "މުހާޖިރުންނާއި އަންޞާރުންގެ ތެރެއިން ކުރިން އިސްލާމްވި ބޭފުޅުންނާއި ހެޔޮގޮތުގައި އެބޭކަލުންނަށް ތަބާވި މީހުން (ދަންނާށެވެ!) الله އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ރުހިވޮޑިގެންފިއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް ރުހިގެންފި އެވެ. އަދި އެތަންތަނުގެ ތިރިން ކޯރުތައް ހިނގާހިނގާ ހުންނަ ސުވަރުގެތައް އެކަލާނގެ އެބައިމީހުންނަށް ތައްޔާރުކުރެއްވިއެވެ. އެތަންތަނުގައި އެބައިމީހުން ދާއިމީކޮށް ތިބޭނެއެވެ." އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަތުމާއި، ސުވަރުގެ

ދެއްވުމާއި، ބޮޑުވެގެންވާ ކާމިޔާބީ ދެއްވުމަށް ވަޢުދު ވޮޑިގެންވާ ފަރާތުން އެކަލާނގެ ވަނީ އެބައި މީހުންނަށް އިޚްލާޞްތެރި ކަމާއެކުގައި ތަބާވާ މީސްތަކުންނަށް މި ޖަޒާ ދެއްވުމަށް ވަޢުދުވެވޮޑިގެންނަވާފައެވެ."

٠٥ ނަބިއްޔާ ﷺ އަރިއަރުން العِرْبَاض بن سَارِيَة ﵁ ރިވާކުރައްވައިވާ މަޝްހޫރު ޙަދީޘްގައިވެ އެވެ. (عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهاَ بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتُ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) "ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވަނީ ތިމަން ނަބިއްޔާގެ ސުންނަތެވެ. އަދި ހިދާޔަތްލިބިގެންވާ ޚުލަފާއުއް ރާޝިދީންގެ ސުންނަތެވެ. އޭގައި ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި ކޮޅުދަތްތަކުން އޭގައި ބާރަކަށް ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި އައުކަންތައްތަކާ ދުރު ސަލާމަތުވެ ތިބޭށެވެ. ފަހެ، ހުރިހާ ކަމަކަށްވުރެން ކޮންމެ އައުކަމަކީ ބިދުޢައެކެވެ. އަދި ކޮންމެ ބިދުޢައަކީ މަގުފުރެދުމެކެވެ." މިޙަދީޘް أَصْحَابُ السُّنَنِ[1] ރިވާކުރައްވާފައިވެ އެވެ. މިއީ ޞައްޙަ ޙަދީޘެކެވެ.

---

[1] أبوداود (السنن) (٥ رقم ٤٦٠٢)، الترمذي (الجامع) (٥ رقم ٢٦٧٦)، ابن ماجه (السنن) (١ رقم ٤٣ - ٤٤)، أحمد (المسند) (٤ رقم ١٢٦)، ابن حبان (الصحيح) (١ رقم ٥ - الإحسان) އަދި އެހެން އިމާމުން ރިވާކުރައްވާފައި ވެއެވެ.
الترمذي ވިދާޅުވެފައިވަނީ "ޙަސަން ޞައްޙަ" ޙަދީޘެކެވެ. އަދި މި ޙަދީޘް ابن حبان ޞައްޙަ ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. އަދި أبو نعيم ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "މިއީ ޝާމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ފަރާތުން ރިވާވެގެންވާ ޞައްޙަ ޙަދީޘެކެވެ" (جامع علوم و الحكم) (٢ ص ١٠٩)، އަދި الألباني މި ޙަދީޘް ޞައްޙަ ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. (المشكاة) (١ رقم ١٦٥)، (الإرواء) (٨ رقم ٢٤٥٥) ބައްލަވާ.

މި ބަޔާންކޮށްދިނުން ބާރުގަދަކޮށްދޭ ދަލީލު : الإِمَامُ ابنُ القَيِّمِ ﷺ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.[1] "ޚުލަފާއިންގެ ސުންނަތާއި ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތް އެއީ އެކަކަށްއަނެއްގެ ގޮތުގައި އަންގަވާފައިވެ އެވެ. އަދި ނަބިއްޔާގެ ސުންނަތަށް ތަބާވުމަށް އަމުރުފުޅު ކުރައްވާފައިވާ ފަދައިން ޚުލަފާއިންގެ ސުންނަތަށް ތަބާވުމަށް އަމުރުފުޅު ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. އަދި ޚުލަފާއިންގެ ސުންނަތުގައި ދެމިތިބުމަށް ނުހަނު ބާރުއަޅުއްވާފައިވެ އެވެ. އެގޮތުން އަނގައިގެ ކޮޅު ދަތްދަތުގެން ދަމައިގެން ހިފުމަށް އަންގަވައެވެ. އެންމެހައި ޚުލަފާއިން ރުޝްދުވެރިވެފައިވާ ހިދާޔަތްވެރިވަނީ މިކަމުގެ ތެރެއިން ސާބިތުވެގެން ދާނެއެވެ. އަދި އުއްމަތަށް ގެނެސްވެފައިވާ އެހެނިހެން ކަންތައްތަކުން އުފެދިގެން ދާނެއެވެ."

އަދި الإِمَامُ ابنُ قُدَامَةَ ﷺ (ذَمِّ التَّأوِيْل)[2] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ އަމިއްލަފުޅުގެ ސުންނަތުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް އަމުރުފުޅު ކުރައްވާފައިވާ ފަދައިން ނަބިއްޔާގެ ޚުލަފާއިންގެ ސުންނަތުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް އަމުރުފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ދީނަށް އަލަށް ގެނޭ އެންމެހައި ކަންކަމަކީ އެއީ ބިދުޢަ ކަމުގައި އާއި މަގުފުރެދުން ކަމުގައި ޚަބަރުދެއްވާފައިވެ އެވެ. އެ އެންމެހައި ކަންކަމަކީ އެ ކަމެއްގައި

[1] (إعلام الموقعين) (٤ ص ١٤٠)

[2] (ص ٢٦)

ނަބިއްޔާއަށް ތަބަޢު ނުވެވޭ އަދި ނަބިއްޔާގެ ސަޙާބީންގެ ސުންނަތެއް ތަބަޢު ނުވެވޭ އެންމެހައި ކަންކަމެވެ."

މިބާބުގައި ނަޤުލުކުރެވޭނީ މުހިންމު ދެ ބަސްފުޅެއް :

٠١ الإِمَامُ عُثْمَانُ بنُ سَعِيْدُ الدَّارِمِيُّ ލިޔުއްވާފައިވާ އަދުރުތި ފޮތް (الرَّدُّ عَلىَ الجَهْمِيَّةِ)[1] ގައި ޖަހުމިއްޔާގެ ބަޔެއް މީހުން "ﷲ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ފޯމަކަން ފެންނާނެކަމަށް ދިރުކު ކޫރުވެރިވާ ބާބު" ގައި އެބައި މީހުން ބުނެފައިވާ ބަސްތަކަށް ރައްދު ދެއްވުމުގެ ގޮތުން ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. ޖަހުމީން ބުނެފައިވެ އެވެ. (إِنَّا لاَ نَقْبَلُ هَذِهِ الآثَار ولاَ نَحْتَجُّ بِهَا) "އަހަރުމެން މި ރިވާޔަތްތައް ޤަބޫލެއް ނުކުރާނަމެވެ. އަދި ދަލީލަކަށް ހުއްޖަތެއް ކަމުގައި ނުބަލާނަމެވެ."

މި ބަސްތަކަށް ރައްދުދެއްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. "ބުނަމެވެ. ހާއްކާވެ، ބިދުޢަތީ މީހުން ﷲ ގެ ފޮތްތަކަސް ޤަބޫލެއް ނުކުރެއެވެ. ކަލޭމެން ދަކާށެވެ! އެކަލާނގެ ފޮތް ބިދުޢަތީ މީހުން ޤަބޫލު ނުކުރާނަމަ، އެހީ ސަލަފުންގެ ރިވާޔަތްތަކުން ވާރިދުވެގެންވާ އެއްޗެއް ކަމުގައި ބިދުޢަތީ މީހުން ޤަބޫލުކުރާނީ ހެއްޔެވެ. އެބައިމީހުންގެ ރިވާޔަތްތަކުން ވާރިދު ވެގެންވެ އެވެ.

[1] (رقم ٢٠٩ - ٢١٠ ص ١٠٦ - ١٠٧)

އެއީ ނުހަނު ފުޅާގޮތުގައި ސަލަފުންގެ ފަރާތުން ހާމަވެގެންވާ ކަމެކެވެ. މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައިވާ އެންމެ ފުންނާބުއްސް ބޮޑެތި ޢިލްމުވެރިންގެ އަރިއަހުން ޖީލަކުންފަހު ޖީލަކަށް މިގޮތުގައި ވާރުތަވެގެން އައިސްފައިވާ އެވެ؟ އެހެނިހެން އެބައި މީހުން ބުނާނެ އެވެ. "އާއެކެވެ."

އަހަރެމެން އެހެނިހެން ބުނަމެވެ. "މި އެންމެހައި ކަންކަމަށް ޙިމާޔަތްކުރުން އިޖުތިހާދު ވެވަޑައިގަތުމުން އެއީ މަސްއޫލު ގޮތުގައި ވާރިތުވެގެންވާ އެއްޗަކައިގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުދިއްޖެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހުއްޖަތްތައް ގޮތުގައިވެއްޖެ އެވެ. އިމާމުންނާއި ފުޤަހާއުން އެކަކު އަނެކަކުގެ ފަރާތުން މިގޮތުގައި ނަޤުލުވެގެން ދިޔައެވެ. މި އެންމެހައި އަޤީދާތައް ކަށަވަރުން ދޮގުކަމުން ހަގާއިރު ތިޔަބައި މީހުން ތިޔާގެ ތަޢުލީމުން ނިކަން އެބަޔަކުންގެ ފަރާތުން ހުއްޖަތް ގެނެސްދީފައެވެ. މިކަމަށް އެއްފަސް ހަބަރާ އަދި އެއްފަސް އަޤީދާ ގެނައުމަކީ ކަށަވަރުން ކުރެވިގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. ހަމައެކަނި ވެސް ކަށަވަރުން ދަންނާން އެވެ، އަދި ޒިޔާދަތެއް ހުރިކަމުގައި ވިޔަސް، ރަސޫލާ ﷺ އާއި އެނަބިއްޔާ ﷺ ގެ އަސްޙާބުބުންގެ ސުންނަތްތަކާއި، އެބައި މީހުންގެ ހުކުމްތަކާއި، ތާބިޢީންނާއި، މިއަދަބުތަކާއި، ސަނަދުތަކުން ފިޔަވައި ދުނިޔަވީކަން ޢިލްމުވެރިއަކުމުން އެކުމިއްޖެއެވެ. މިކަމަށް އޮތް ސަބަބުތަކީ އެއީއެވެ. އެންމެހައި މުސްލިމުން ބަދަލުކުރަމުން އަހުލުސުންނަތާ ގޮތަކީ މިއެވެ. އެ ސުންނަތަކީ އެބައިމީހުންގެ ދީނުގައި ﷲ ގެ

ތޮބަތްދުރަކައި އެމީހުންގެ އިހުމާލުވެ. ޢިލްމު ނެތުވެސީ އެއިންނެވެ. އެމީހުންގެ އަންގަވަރައި ނިޔާކަނޑައެޅުންތައް ނިމިގެންދަނީ އެއިންނެވެ. އެބައިމީހުން ޤާއިމްކޮށް ދެމިހިފެހި ޢާދައެވެ. އަންގަވަރައި ކަށްވަރު އިޖްތިހާދު ކުރަނީ އެއަށެވެ. އެބައި މީހުން ޖީސްރަނަތުރި ވަސީ އެއިންނެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ ފާޅުގަ މީސްތަކުން އެއިން ވާދުވަކާން އެންމެ ފަހުގެ މީސްތަކުންނަށް ގެންގޮސްދެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އަޒުހަރުން މީސްތަކުން އަޒުހަރަށް ނުވާ މީސްތަކުންނަށް އެ ހަޤީޤަތްދެއެވެ. އެއީ އެއިން ޙުއްޖަތް ނެތި ދެއްކުމަށްޓަކައެވެ. އަޒުހަރުވާގައިވާ މީހާގެ ފަރާތުން އަނގާއަރު އެ ގެންގޮސްދިނީ ޘަވާބާއި ދަޢުވާއަށްޓަކައެވެ. އެބައިމީހުން އެ ދިފާޢުކުރުމުގައި ވެސް (ސުންނަތްތަކާއި އަޤީދާތައް، ފިޤްހު އަދި ޢިލްމު) ގެ ގޮތުގައެވެ. އެ ބާޠިލުކުރުމަށް އެދި ބިދުޢައި މަޝްރިޤާއި މަޣްރިބަށް ފެތުރުނެވެ. اللهގެ ބަރަކާތް ބަރަކާތް ކުރުމެވެ. الله ބަރަކާތް ކުރެއްވި ތަކެތި އެއިން އެބައި މީހުން ބަރަކާތް ކުރުމެވެ. އެއިން އެބައިމީހުން ބައްޔާއި ޙާޖަތް ވަސީލަތް ހަދައެވެ. ބިދުޢަތުގާއި ސުންނަތް ވަސީލަތްކުރެއެވެ. ޤުބޫރުން ތަބައްރުކުރުމުގައި، މާނަ ކުރުމުގައި އަދި ބުރާދު ބަރާއަތްކުރުމުގައި އެއިން އެބައި މީހުން ތަރުޖީ ކުރެއެވެ. ހިޒުބިއްޔަތުން އެއްލިބާގެ މަސްލަހަތުފުރިފައިވާ ދީނާގެ މަގުފުރުދުން އެއިން އެބައިމީހުންނަށް އެނގެއެވެ. އެއިން ވަކިވެ އެއްކަހާލޮފްގަންނަ މިހާ ހަމަކަހަލަވަރުން އެއްކަހާލޮފްގަންނަނި ސަލަފުންގެ އަޤީދާތަކުންނާއި، ސަލަފުންގެ ހިދާޔަތުންނެވެ. އޭނާ ހިމެނެނީ އެބައި

މީހުންނާ ހިލާފުވުމަށެވެ. އެއީ އޭނާގެ ދީނަކީ އޭނާގެ ހިތްއެދޭ ގޮތަށް ހެދުމަށެވެ. އަދި الله ގެ ދީން އެކަލާނގެ ބޭނުންވެ ވޮޑިގަންނަވާ ގޮތާ ހިލާފަށް އޭނާ ބޭނުންވާގޮތަށް އޭނާގެ އަމިއްލަ ރައުޔަށް ތައުވީލު ކުރުމަށްޓަކައެވެ.

ފަހެ ތިޔަބައި މީހުންނަކީ މުއުމިނުން ކަމުގައިވެ، މުއުމިނުންގެ މަންހަޖުގައި އޭގެ ކުރީގައި މި އުއްމަތުގައިވި މީސްތަކުންގެ މަގުގައި ތިބޭނަމަ، ފަހެ، އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލައިފާ އަޘަރުތަކުން ތިޔަބައި މީހުން ޢިލްމު ހޯދުން ހުއްޖެވެ. އަދި ހިދާޔަތް އެބައިމީހުންގެ މަގުން ތިޔަބައިމީހުން ހޯދުން ހުއްޖެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އިމާމެއް ކަމުގައި މި އަޘަރުތައް ހަދާހުއްޖެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން ވެސް އެބައިމީހުންގެ އިމާމެއްގެ ގޮތުގައި އެ އަޘަރުތައް ހޯދައި ރުހިފައި ވުމުންނެވެ. الله ގަންދީ ބުނަމެވެ. ތިޔަބައި މީހުން ދުވަހަކުވެސް އެބައިމީހުން ފަދަ މިޘާލެއްކަމުގައި އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ އެބައިމީހުންނަށް ވުރެ ބޮޑަށް الله ގެ ގޮތުން ޢިލްމު ދިމާވެގެންވާ ބަޔާނެއްކަމުގައި ނުވާނެ އެވެ. އަދި ތިޔަބައި މީހުން އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލާ އަޘަރުތަކުން ތަބާވާ ހިނދެއްގައި އެބައި މީހުންނަކީ އިޤްތިދާވާ ކަމުގައި ނުވާނެ އެވެ. އެ އަޘަރުތަކަށް ޤަބޫލު ނުކުރި މިހާރު ރަސޫލާ ދެކޮޅުހެދި މުއުމިނުންގެ ސަބީލު ތަބާވުން ބޭނުން ނުވާ މިހާރެވެ. الله تعَالى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ އެވެ. ﴿ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ

سَبِيلِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصۡلِهِۦ جَهَنَّمَۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾

[النساء: ١١٥] "މުއުމިނުންގެ މަގު ނޫންމަގަކަށް ތަބަޢަވެއްޖެ މީހާ ދަންނާނެވެ. އެމީހާ އިޚްތިޔާރު ކުރި މަގަކަށް ތިމަން الله އެމީހާ ދޫކުރައްވާ ހުށީމެވެ. އަދި ތިމަން الله އެމީހާ ނަރަކައަށް ވައްދަވާ ހުށީމެވެ. އެއީ، ނުބައިވެގެންވާ ނިމި ދިއުމެކެވެ."

٠٢ الإمَامُ ابنُ قُدَامَةَ ﵀ (ذَمِّ التَّأوِيْل)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުން އަދި އުއްމަތުގެ އިޖްމާޢުއިން މި އުއްމަތުގެ ސަލަފުން -رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِمْ- އަށް ތަބަޢަވުން ވާޖިބު ވެގެންވާކަން ޘާބިތުވެގެންވެ އެވެ. އަދި ބިދްޢަތަކީ މިއީ ކަމުގައިވެސް ތަޢުރީފުކުރުވިގެންވެ އެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ސަލަފުން ބައްޓުކުގޮތައި ޤާއިމުވެފައި ތިބުން ނުވަތަ ނުބައި ގޮތަކައި ތިބުން ނޫން އެއަށް އިތުރު ގޮތިއް ނުނުނާނަސް އެވެ. އެގޮތުން އެބައި މީހުންނަށް ބައްޓުކުގޮތައި ކަމަށް ވާނަމަ އެބައި މީހުންނަށް ތަބަޢަވުން ވާޖިބުވެގެންވާނެ އެވެ. ސަލަފަބަކީ ބައްޓަށް ތަބަޢަވުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. ބަޔާންކުރައި ކުރިއަށް އުޅުނު މަނިކައި ހުރިހާ ބަސްފުޅުވެގެންވެ އެވެ. އެބައިމީހުންވެސް ބައްޓުކުގޮތައި ކަމަށް ވާނަމަ އެބައި މީހުން އެހެރިދުގައި ވަނީ الصِّراط المُستقيم ގައެވެ. އެހެރިދުގައި އެބައި މީހުންނާ ޚިލާފުވާ މީހާއަކީ ޝަރުޢިއްޔާގެ މަގަން

1 (ص ٣٣)

ތަބަޢަވެ، ޖަހަންނަމައަށް ދިއުމުގެ މަގުގައި ހުރި މީހުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﷲ އުލަގާނުގެ މަގަކީ އަދި ސަލަފީން ތަބަޢަވުމަށް އަމުރުކުރެ ކުރައްވާފައި އަދި އެނޫން އެއްވެސް މަގަކަށް ތަބަޢަވުން ނަހީކުރައްވާފައިވެ އެވެ. ވަކި ކުރައްވިއެވެ. ﴿ هَـٰذَا صِرَٰطِي مُسْتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا۟ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ [الأنعام: ١٥٣] "އަދި މިއީ ތިމަން އިލާހުގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގެވެ. ފަހެ، އެމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަވާށެވެ. އަދި (އެހެން) މަގުމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަނުވާށެވެ. (އެއިރުން) އެކަލާނގެ މަގުން ތިޔަބައިމީހުން ވަކިވަކިވެގެން ހިނގައިދާނެތެވެ. މިކަންތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ވަސިއްޔަތް ކުރެއްވީ، ތިޔަބައިމީހުން ތަޤްވާވެރި ވުމަށްޓަކައެވެ."

ފަހެ، ދަޢުވާކުރާ މީހަކު ސަލަފުންވަނީ ހައްޤުގެތެރޭގައި ނޫން ކަމަށް ބުނާނަމަ، އެހިނދު އޭނާ އެކުއެކުގައި ދުވެއިސްލާމް ދީނަށް ބަދުބަސް ބުނާނީއެވެ. ސަލަފަބަޔާ މިކަމުގައި އެބައި މީހުންވަނީ ކުރެކޭރުގައި ކަމުގައި ވެފުން، މުޅި އިސްލާމް ދީނުގެ އެހެން ކަންކަމުގައި އެބައިމީހުން ކުރެކޭރުގައިވުން ހުއްޓަވެގެންވެ އެވެ. އެހެންކަމުގައި ވެފުން އަހަރެމެންނަށް އެބައި މީހުން ނަބީކުރެކޭރުގައިވާ އެއްވެސް ޚަބަރެއް އަހަރެމެން ނަބީކުރެކޭރުގެން ނުވާނެ އެވެ. އަދި އެހިނދުގައި ނަބިއްޔާ ﷺ

ގެ އަރިއަހުން ރިވާކޮށް ނަޤުލުކޮށްދީފައިވާ އެއްވެސް މުޢުޖިޒާތެއް ސާބިތުވެއް ނުވާނެއެވެ. އެހިނދު މުޅި ޝަރީޢަތް އެކުއެކުގައި ނެރިވެ އަދި އެންމެހައި ރިވާޔަތްތަކަށް ބާލިލާ ދިރާސާކުރިއެވެ. މިއީ އެއްވެސް މުސްލިމަކު ބުނުން ހުއްދަވެގެންވާނެ ބަސްމަގެއް ނޫނެވެ. އަދި އެއްވެސް މުސްލިމަކު ބޭނުންކުރުމުގައި ގަބޫލުކުރެވޭގޮތް ވާން ކަމެއްވެސް ނޫނެވެ."

ކުރިން އަހަރެން ބަޔާންކޮށްދިން ފަދައިން މިކަމުގައި އެބަހުރި ދަލީލުތަކެއް ވާރިދުވެގެން ވެއެވެ.

ސަލަފިއްޔަތަށް ނިސްބަތްވުމާ ދުރުގައި ބުނަމެވެ.

މިބާބަން الله ތަޢާލާ ދެއްވާނެއެވެ. ވަސީލަ ދުނިޔެއަށްދޫކޮށްފައިވާ މުއްމިނުންގެ މަގަށް ތަބާވުމަކީ ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މިބައިން އިތުރުވެފައިވާން އެވެ. ފަހު، އެބައިމީހުންނަށް ނިސްބަތް ވުމަކީ ޝަރުޢީ ކަމެކެވެ. އިއްތިބާޢު ދިރިހުރި ކަމެކެވެ.

الإِمَامُ ابنُ تَيْمِيَّةَ ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.[1] "ސަލަފުންގެ މަޛްހަބަށް ނިސްބަތްވުމާއި، އެމަޛްހަބު ފާޅުކުރުން، އޭގައި ދެމިހުރުމަކީ ޢައިބެއް ނޫނެވެ.

[1] (مجموع الفتاوى شيخ الإسلام) (٤ - ١٤٩)

އެމީހެއްގެ ކިބައިން އެކަން ޤަބޫލުކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެ އެވެ. އެހެނީ ސަލަފުންގެ މަޛްހަބަކީ ޙައްޤު ކަމުގައި ނޫނީ ނުވާނެ އެވެ."

ޖިބާވާ އަޒާއެވެ. ތިބާ ސުންނަތުގެ އިމާމުން ދުރުކޮށްފައިވާ ވަޞިއްޔަތްތަކަށް ވިސްނައި ނަޞޭޙަތްތެރިވެގެން، އެ އިމާމުން ސަލަފުއް ޞާލިޙުންގެ މަގުގައި ޤާއިމުވެ ދެމިހުރުމަށް ވަޞިއްޔަތްކުރައްވާފައިވާކަން ތިބާއަށް ފެންނާނެ އެވެ. އަދި އެ މަޢްނަބާ ދުރަސްދިނުމަށް ނަހީކުރައްވާފައިވާ އެވެ. އޭގެ މިސާލުތަކުގެ ތެރޭގައި:

١. ޝާމްގެ އަހުލުވެރިންގެ އިމާމު، الإِمَامُ الأَوْزَاعِي ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ސުންނަތުގެ މަތީގައި ކަލޭ ކުރާށެވެ. އެބޭފުޅުން ހުއްޓިވަޑައިގަންނަވާ ތަނުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހުއްޓާށެވެ. އެބޭފުޅުން ވިދާޅުވެފައިވާ ފަދައިން ތިޔަބައިމީހުން ބުނާށެވެ. އެބޭފުޅުން ދޫކުރައްވާފައިވާ ކަމެއް ކަމުގައިވާނަމަ ތިޔަބައިމީހުން އެކަމެއް ދޫކޮށްލާށެވެ. ތިބާ ގެ ކުރީގައިވާ ސަލަފުންގެ ޞާލިޙުންގެ މަގު ޚިޔާރު ކުރާށެވެ. އެބޭފުޅުންނަށް ފުދުނު މިންވަރުން ފުދިގަންނާށެވެ."[1]

٢. އަދިވެސް ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "މީސްތަކުން ކިތަންމެ ދޫކޮށް ލިކަމުގައިވިޔަސް ސަލަފުންގެ އަޘަރުތަކުގައި ދެމިހުންނާށެވެ. އަދި މީސްތަކުން ފިކުރާ ދަރުހަމަ ކިޔަނީ ޒީނަތްތެރިކޮށްފައި

[1] (الشريعة) للآجري (٥٨)

ބުނިކަމުގައިވިޔަސް އެ އެއްކަލާ ދުރުވާނެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ތިބާ އެ ސީރާތުގެންވާ ތެދުމަގުގައި ދެމިހުންނަ ހިނދުގައި މުސްތަޤީމް ކަންތައް ފާހަގަކޮށް، އެ ކަންތައްތަކުގައި ދެމިތިބޭބަޔަކު ފެންނާނެ އެވެ."[1]

٠٣ الإِمَامُ أَبُو إِسْمَاعِيل الصَّابُونِيُّ (عَقِيْدَةُ السَّلَفِ أَصْحَابُ الحَدِيْثِ)[2] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އެބައި މީހުން ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް އަދި ޞަޙާބީކަލުން ތަބާވެ، މި އުއްމަތުން ފާޅުވި ނަބިއްޔާގެ ސަލަފުއްޞާލިޙުންނަށް އިޤްތިދާކޮށް އެވެ. އަދި އެބައިމީހުން މި އުއްމަތުގައިވި ސަލަފުންގެ ބޮޑެތި ޢިލްމުވެރިންގެ ތަރީޤާއަށް ދިރިއުޅުމަށް ފާލަވެފައިވާ އިމާމުންނަށް އިޤްތިދާކުރެވެ އެވެ. އެބައި މުސްތަޤީމް ދިރިއުޅުމުގައި ކޮޅަށްހޯއްދަވާ ގޮތުން، ދިރިއުޅުމުގައި ހިޔާލުފާޅުކުރުން ބާޠިލުގެންވާ ބަދުޢަތެއް އެބަހުރިކަމުގައި ދެމިތިބޭނެ ވެއެވެ."

٠٤ الإِمَامُ البَرْبَهَارِيُّ (شَرَحُ السُّنَّة)[3] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "الجَمَاعَة އަކީ އެއްބަސްވުމުގެ ގޮތުގައި ޙައްޤުގެންވާ ރަސޫލާ مُحَمَّدٍ ﷺ އަށް ތަބާވުންނެވެ. أَهْلُ السُنَّةِ وَالجَمَاعَةِ އަކީ އެބައި މީހުންނެވެ. އެބައިމީހުންގެ ތަޢުލީމު ދީން ނަގާފައި މީހާ ގޮތް ދެއްކި، ބިދުޢަ ހަޤީޤަތާ މީހާ. އަނބިހަނ ބިދުޢަތަކީ ގޮތް ދެއްކިގެން ވެއެވެ......"

[1] (الشريعة) للآجري (٥٨) އަދި (شرف لأصحاب الحديث) للخطيب (ص ٧)

[2] (ص ٨٢)

[3] (ص ٦٥)

މިބަސްތައް ނިސްބަތްކުރަން އެންމެ ފަހުގެ ބަސްތަކުގެ ގޮތުގައި އަހަރެންގެ ޝައިޚް العَلاَّمةِ زَيْد بنِ هَادِيْ المَدْخَلِي – حَفظَهُ الله وَرَعَاهُ – އަރިހަށް ދެންނެވުން ސުވާލެއްގެ ޖަވާބުގައި ދެއްވާފައިވާ ނުހަނު ރިވެތި ހުރިބަސްތަކެއް ބަޔާންކުރައްވަމެވެ. އެ ސުވާލުގައިވާ އެވެ. "ބައެއްމީހުން ބުނެއެވެ. އަހަރެމެން "ސަލަފިއްޔާ" މި ޙަޒަބު ތިބެގަންނަނީ ކީއްވެގެން ހުއްޓެވެ. ރަސޫލާ ﷺ އަށް ނިސްބަތްކޮށް "މުޙައްމަދިއްޔާ" ނުކިޔަނީ ކީއްވެގެން ހުއްޓެވެ؟

حَفِظَهُ الله ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭނާއަށް އަހަރެމެން ބުނަމެވެ. ސަލަފުއް ޞާލިޙުންގެ މަޛްހަބު ގުޅޮލްން އެ މަޛްހަބަކަށް ނިސްބަތްވާ މީހާގެ މައްޗަށް ވާޖިބު ދެކޮޅުވެރިވާ ދެކޮޅުވެރިޔާ ބާޠިލް ކަމެކެވެ. މީހާގެ މިހާރު ދެކޮޅުވެރިޔާކަމަށް ދަންނަވާލުމުން ސަލަފުއް ކަމުގައި ވަނީ :

އެއްގޮތަކީ، ބައެއް ސަލަފިއްޔަތާ ދުރުގައި ތިބޭ ކަނޑައަނދިރި ޖާހިލުކަމުގައި ވެއެވެ. ސަލަފީންނަކީ الله ގެ ޚާއްޞަ ސުންނަތް ނަގަހައްޓާފައިވާ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ އަސްޙާބުބެންނެވެ. އަދި އެބައިމީސްތަކުންގެ މަންހަޖުގައި ދުނިޔެއި އިޚްލާޞްތެރި އިތުރުވެރިކަމުގައި، ހުރިކަމުގެ އަހުލުވެރިން ކަމުގައި ހުރިހާކަމެއް ޤަބޫލުކުރާކަމުގައި ހެޔޮވެ ދަރުމަވެރި އިތުރުވެރިންނެވެ. އަނެއްގޮތަކީ، މިބާގެ ބާރުބޮޑު ކަމެއްގައި ހިތާވާ ދަރިވަރުންނަށް ސަލަފީއްޔަތަކީ އެއީ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތާ ނިސްބަތްވާ ދަރުބުން ހިނގާ

ޖަމާޢަތެއްކަން ބަޔާންކޮށް އެބައިމީހުންނަށް އޮޅުވާލުމެވެ. އަދި މި ޖަމާޢަތުގެ މުއައްސިސަކީ مُحَمَّدُ بن عَبْد الوَهَّابُ ؒ ބުނެ، ޒަށް އެހިނދުގައި މީސްތަކުންނަށް ވާޖިބުވެގެންވާނީ އެއާ ދުރުވެ އަދި އެއާއެކު އެއަށް ނިސްބަތްވުން ހުއްދަ ނުވާނެ ކަމަށް ބުނުމަށެވެ.

ޙަޤީޤަތަކީ ސަލަފުންނަން އަދި ސަލަފިއްޔަތަން ނިސްބަތްވުމަކީ އެކަކުގެ ދައްކަން ވެސް އިންކާރުކުރުން ހުއްދަ ނުވުމެވެ. އެމީހަކު ތިމަންނައަކީ ސަލަފީއެކޭ، ތިމަންނަގެ ބަޔާނަކީ ސަލަފިއްޔަތުގެ ބުނެދީ ހިނދުގައި، އޭނާގެ ދައްކަން ބައިބު ބަސް ޤަރާރުކުރުމަކީ ސަވާބަށްވެގެންވާ ގޮތެއްނުނުވެ. ޢަޤީދާއާ އިލްޒާމުދިނުމާއި އެ އިލްޒާމުދިނުމުގެ ދަލީލުތަކުންނާއި އުސޫލުތަކުން ކޮށްލި އިލްޒާމުދިނުން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ވަނީ އެކަން އެމީހުންގެ ހަރަކާތުން ޖަވާބުދާރީކުރެވިފައެވެ. ދިރުމުގަކަމަށް ކަންތަކާ އެކުގައި ސަލަފުންގެ މަޖްހަބު އެއީ ބައްޔަކުގައި ގޮތުގެ ނުވާނެ އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ސަލަފިއްޔަތަކީ ސަލަފުންނަން ނިސްބަތްވުމުގެ ގޮތެއް ނުވެއެވެ. އިސްލާމީ އުއްމަތަން ކެޔޮ ހިނދުކޮޅަކަށްވެސް ބައިމީހުންނާ ވަކިވެގެސްތަކެން ނުދާނެ ކަމުގައި ދުވަސްތަކާ ނުވެއެވެ. އެއީ އެންމެ ހެޔޮ ޖަމާޢަތެވެ. ސަލަފިއްޔަތަން ނިސްބަތް ވުމަކީ އެބައިމީހުން ބޮޑުވެ ޖަމާޢަތެއް ކަމުގައިވާ މިއުޅެމަކަން އިހުމާލު ޖެހޭ ނުވަތަ

ތަބްލީޣީން ގެ ފިރުޤާ ފަދަ އެހެނިހެން ޖަމާޢަތްތަކަށް ނިސްބަތްވުން ފަދަ ނިސްބަތްވުމަކާ ނުބުނެވޭނެ އެވެ.

އެއަށްފަހު ސަލަފީ ޢަޤީދާގައި ތިބި މީސްތަކުންނާއި އޭގެ އަހުލުވެރިން އެބައިމީހުން މުބްތަދިޢުންނާ އޭ ނުބުނަނީ ކީއްވެތޯ، ބުނުމާމެދުގައި އަހަރެމެން ބުނަމެވެ. މިއީ މީގެ ކުރިން ބަޔާންކުރި ފަދައިން މީސްތަކުންނަށް މިކަމުގައި އޮޅުވާލުމެކެވެ. ފަހެ، މުޅި މިއުއްމަތަށް ޢުމޫމުގައި ބުނެވެނީ މިއީ الأُمَّةُ المُحَمَّدِيَّةُ އެވެ. މާނައަކީ : ހަމަކަށަވަރުން مُحَمَّد ﷺ އަކީ މި އުއްމަތުގެ ނަބިއްޔާއެވެ. ފަހެ، މި އުއްމަތް ދެބައިވަރަކަށް ބެހިގެންވެ އެވެ. އެއީ أُمَّةُ دَعْوَةٍ އަދި أُمَّةُ إِجَابَةٍ އެވެ. އަދި أُمَّةُ إِجَابَةٍ 73 ފިރުޤާއަށް ނިސްބަތްވެގެން ދިޔައެވެ. އެންމެ ބަޔަކު ފިރުޤަވައި އެހެނިހެން އެންމެހައި ފިރުޤާތަކެއް ވަނީ ނަރަކައިގައެވެ. އެ ސަލާމަތްކަން ލިބިގެންވާނީ ބަޔަކީ ނަބިއްޔާ ﷺ އަދި ނަބިއްޔާގެ ޞަޙާބީން ތިއްބެވިގޮތުގައި ދެމިތިބޭ މީސްތަކުންނެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ޞަޙާބީންނަކީ ސަލަފުންނެވެ. އަދި އެބައި މީހުންނަށްފަހުގައި މި އުއްމަތުގައި އެ ޞަޙާބީން ގެ މަންހަޖަށް ތަބާވެ، އެބޭކަލުން ގެންގުޅުއްވި ޢަޤީދާތަކުގައި ޤާއިމުވެ އެންމެހައި މީސްތަކުން އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިންނާ

ބަހެއްކަމުގައިވެ އެވެ. އެކަރަ މީހާއަށް ސަލަފީ ހެކޭ، އަދި އޭނާގެ ބަޔާނަކީ ސަލަފީ ބަޔާނާގެ މީހާ ބޭނުންވާނެއެވެ."[1]

ޢިބާރާ އަދާއެވެ. ތިބާއަށް ނަޞޭޙަތްތެރިވެ ބުނަމެވެ. ތިބާ އަޚުއްވަތުން ސުންނަތުގެ ޚުޠުބާއި ބަޔާނެވެ. މިކަމުގައި އަބަދު ނުލިބޭނެ ގިނަ ނަރުބުމަތް ތިބާއަށް އެ ޚުޠުބާތަކުން ޖަނީގެނގެން އެވެ. ތިބާ އަދިއްޔަ ނަތޮސަލަން މިތަނުގައި އަޅުގަނޑުން ޚުޅުބޮތުކޮއްވާ ވަބިއްޔާތް ކަމުގައިވާ "ސަލަފުންގެ މަގުގައި ތުރުސްޓީވާ ޙައާ ވަހިވަރާ މިހާރަށް އިންސާފުވެރިން" ދިޔަކަން އަދިއްޔަތަން އިޤްރާރުވާން އެވެ. ތައުފީޤު ދެއްވަނީ الله އެވެ.

✵✵✵✵

[1] (الأجوبة الأثرية عن المسائل المنهجية) (س ٢٣ - ص ٧٧ - ٧٩)

ފަސްވަނަ ނުކުތާ

ސަލަފުންނަށް އަދި ސަލަފުއްޞާލިޙީންނަށް ތަބަޢަވުމުގެ މާތްކަން.

ސަލަފުއްޞާލިޙުންގައި އިލްތިޒާމްވެ ބައްދަލުވުމުގައި ތަބާވުންނަ މިހާ، މާނައީ : ސަލަފުންގެ މަންހަޖުގައި ތިރިތިބިކަމާއިކު ބައްދަލުވުމުގައި ތަބާވުންނަ މިހާރަށް ހުރިހައި ހުކުމްތަކެއް ޙާޞިލުކުރެވޭނެ އެވެ. އަދި އެންމެހައި މަތިވެރި ޙިސާބުނަ އަޅުގަ ތިރީގޮތަ އެވެ. ސަޙާބާ އެންމެހާ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ ގެ ހިދާޔަތުގައި ޤާއިމްވެ އެވެ. އެ ގޮތުގައި ތަބާވުންނަ މިހާރަށް ލިބޭ މަތިވެރިކަމާއި މާތްކަމުގެ ތެރޭގައި :

١. އެގޮތުގައި ތަބާވުންނަ މިހާރަށް އިލްމުގެ އަމުރުފުޅުގަން ތަބަޢަވުމުގައި ތަބާވުންނަ ވީމާ. މިހާ އެންމެހާ الله ގެ ރިޟާއާއިގަމާއި ޤަބޫލުފުޅުގައިން ލިބިގެންދާއެވެ.

އަޅުކަމަކީ الله ތަޢާލާގެންނަވާ އަދި ޤަބޫލުފުޅުގެންނަވާ ކޮންމެ ކަމަކަށް ބުނެވޭ ޖާމިޢު ނަމެކެވެ. އެއީ ބަސްތަކެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، ގަނަވަންތަކުން ކުރާ ޢަމަލެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، ޒާހިރުން އަދި އެތެރެއިން ކުރާ ކަމެއް ވިޔަސް އަޅުކަމުގެ ތެރެއަށް ވަންނާނެ އެވެ.

މިގޮތުގެ މަތީގައިވެ، ކުރީގައި ބަޔާންކުރެވުނު، ސަލަފުއް ޞާލިޙުންނަށް ތަބަޢަވުމަށް ވާޖިބުވެގެންވާ އަސްލުގައި އަޙުކާމުތަކުގައި ހާއިލުވެހުރި މީހަކީ الله ގެ އަމުރުފުޅަށް ތަބަޢަވި މީހެކެވެ. އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ތަބަޢަވި މީހާއަށް އެކަލާނގެ ރަޙްމަތް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެ އެވެ. ސަބަބަކީ އެކަލާނގެ ޝަރީޢަތުގައި އެކަން ހުރިގޮތް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

٢. ސަލަފީއްޔަތުގައި ހުރިގޮތް ފުރިހަމަކަމާއި މުޅިދުނިޔެއަށް ދެމިއޮންނާނެ ތަޢުލީމުން އެއްބައިވަންތަކަން ސަލާމަތްތެރިކަން ލިބި އަދި ހިދާޔަތް ހާސިލުކުރެވޭނެ މިކަމެވެ.

މިއީވެސް ބަޔާންވެގެންވާ ޙަދީސެކެވެ. الإمَامُ مُسْلِم (الصَّحِيْحُ)[1] ގައި جَابِر ﵁ ނަބިއްޔާ ﷺ ކުރެއްވި ޙައްޖަތުލް ވަދާޢުގެ ޙަދީޘްގައިވެ އެވެ. (تَرَكْتُ فِيْكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا إِن اعْتَصَمْتُمْ بِهِ كِتَابَ اللهِ) "އެ އެއްޗެއްގައި ތިޔަބައި މީހުން ހިފަހައްޓައިގެން ތިބިއްޔާ ހިނދަކުއްގައި ތިޔަބައި މީހުން މަގުފުރެދިގެން ނުދާނެ އެއްޗެއް ތިޔަބައި މީހުންގެ ތެރޭގައި ދޫކޮށްލައްވަމެވެ. އެއީ الله ގެ ފޮތެވެ."

ފަހަރެވެ. الله ގެ ފޮތުގައި ވަނީ ކޮން އެއްޗެއްތޯ އެވެ؟

[1] (٢ رقم ١٢٩٧ (٣١٠) ٩٤٣ عبد الباقي)

رَسُوْلُ اللهِ ﷺ ހަދާއި ސަލަފުން ބާވިރުންނަން ތަބަޢަވުމުގެ ހަމުކުރެވެ. އެއީ މިގެ ކުރިން އެތަކެއް ދަލީލުތަކެއްގައި ބަޔާންވެ ގޮސްފައިވާ ފަދައިންނެވެ.

އެ ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި الله ގެ މި ވަޙީބަސްފުޅު ހިމެނެއެވެ. ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا۟ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْءَاخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾﴾ [الأحزاب: ٢١] "ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ ރަސޫލާގައި ތިޔަބައި މީހުންނަށް ވަށްކަން އެންމެ ރިވެތިވެގެންވާ ނަމޫނާއެވެ. އެއީ الله ގެ ރަޙްމަތާއި، އާޚިރަތުގެ ދުވަހަށް އުއްމީދުކުރާ އަދި ގިނަގިނައިން الله ހަނދުމަކުރާ ކަމުގައިވާ މީހަކަށެވެ."

މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި الإِمَامُ ابنُ كَثِيْر رحمه الله ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. "މިއާޔަތަކީ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި ހިފެހެއްޓުމުގެ ބޮޑުވެގެންވާ އަސްލުތަކުގެ ތެރޭގައިވާ އާޔަތެކެވެ. އެއީ ރަސޫލާ ﷺ ގެ ބަސްފުޅުތަކާއި އާއި ޢަމަލުފުޅުތަކާއި ޙާލަތްތަކުގައި ނަމޫނާއެއްކަމުގައި ހިފެހެއްޓުމެވެ. އަޙްޒާބުގެ ދުވަހުގައި ނަބިއްޔާ ﷺ ކެތްތެރިވެވަޑައިގެންނެވި ފަދައިން މުސްލިމުންގެ ދިފާޢުގައި ހުންނެވި ފަދައިންނާއި ޖިހާދުކުރެއްވުމާއި، اللهގެ ރަޙްމަތުން މުސްލިމުންނަށް ކާމިޔާބީ ނަޞްރު ލިބިވަޑައިގަތުމުން

ދާންދެން ހުންނަވި ގޮތުގައި ސުންނަތުގައި ތިބުމަށް الله ﷻ މުސްލިމުންނަށް އަމުރުފުޅު ކުރައްވައެވެ."[1]

٣. ސަލަފިއްޔަތުގައި ޤާއިމްވެ ހުންނަ ބިނާއަކީ ތަޢައްޞުބުކުރުމުގައިވާ އަދި އެންމެހައި ބާޠިލް ނިޒާމުތަކުންނާއި، ބާޠިލް ފިރުޤާތަކުން ސަލާމަތްވަންތަކަން ދިބެގެންވާ މިންކަމެވެ.

ޖަމާޢާ އަޅުންނާވެ. އާދެ ސަލަފަބަޔާ ދުރުހުރެނާއި ސުންނަތުގައި ވާރުތުވެގެންވާ އެންމެހައި ދަލީލުތަކާއި އަމުރުކުރައްވައި އަދި މުސްލިމުންގެ ކައިރިން އެދުނީ އެންމެހައި މުސްލިމުން އެކަތިގަނޑެއްގެ ގޮތުގައި ޖަމާޢަތެވެ، އަދި ޙައްޤުގޮތުގައި އަދި ޙައްޤުގެތަބާކަމާއި އެކުވެރިވާ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ވުމެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿وَٱعْتَصِمُوا۟ بِحَبْلِ ٱللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا۟﴾ [آل عمران: ١٠٣] "ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން الله ގެ ވާގަނޑުގައި ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި ވަކިވަކިވެ ނުގޮސްނާށެވެ."

އަދިވެސް الله جلَّ وعلا ވަޙީކުރައްވާފައިވާ އެވެ. ﴿وَلَا تَكُونُوا۟ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾ مِنَ ٱلَّذِينَ فَرَّقُوا۟ دِينَهُمْ وَكَانُوا۟ شِيَعًا﴾ [الروم: ٣١-٣٢] "އަދި ތިޔަބައިމީހުން މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ނުވާށެވެ. އެބައި

1 (تفسير القرآن العظيم) (٣ - ٤٧٥)

މިހުންނަކީ ދީން ބައިބައިކޮށް ތަފާތު ބައިގަނޑުތަކެއް ކަމުގައިވީ މިހުންނެވެ."

ކުރިން އަހަރެމެން ބަޔާންކުރި العِرْبَاض بن سَارِيَة ﵁ ޙަދީޘްގައި އައިސްފައިވެ އެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ޙަދީޘް ކުރެއްވި އެވެ. (فَإِنَّهُ مَنْ يَعِش مِنْكُمْ فَسَيَرى إِخْتِلاَفًا كَثِيرًا) "ފަހެ، ތިމަން ނަބިއްޔާއަށްފަހުގައި ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅޭ މީހަކަށް އެތަކެއްގިނަ ޚިލާފުތަކެއް ފެންނާނެ އެވެ." މިތަންގައި އެބައިމީހުން ނަބިއްޔާ އަރިހުގައި ދަންނަވާ ކަހަލައެވެ : الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. މިކަމުން އަހަރެމެންނަށް ރައްކާތެރިވެން ވޭނީ ކިހިނަކުންތޯ އެވެ. އަދި ސަލަފުވުމަކަން ލިބިދެނީ ކިހިނަކުންތޯ އެވެ؟ ޖަވާބުގައި ޙަދީޘްކުރެއްވި އެވެ. (عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ ....) "ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވަނީ ތިމަން ނަބިއްޔާގެ ސުންނަތެވެ. އަދި ހިދާޔަތްލިބިގެންވާ ޚުލަފާއުއް ރާޝިދީންގެ ސުންނަތެވެ." މިޙަދީޘް ޞައްޙަ ކުރައްވައިފައެވެ.

العِرْبَاضِ بنِ سَارِيَة ﵁ ގެ މިޙަދީޘް ޝަރަޙުގައި الإِمَامُ البَغَوِي (شَرحُ السُّنَّة)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "މިޙަދީޘްގައި ހަވާނަފްސާއި ބިދުޢަ ތަބާވާންކަމުގައި އިޝާރާތް ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. وَاللهُ أَعْلَمُ، އެހިނދުގައި އެ ނަބިއްޔާގެ ސުންނަތުގައި ޤާއިމުވެ ތިބުމަށާއި ޚުލަފާއުއް ރާޝިދީންގެ

[1] (١ - ٢٠٦)

ސުންނަތުގައި ވީ އުންމަތް ބޭޅަކަން ފުރިހަމަ ކަމާއެކު ހިތްހަމަޖެހިގެން ޢިބުރަތް އަމުދުކުރައްވާފައިވެ އެވެ. އަދި އެއާ ޚިލާފަށް ދީނަށް އަރަން އުޅެއްދާކަރިވާ ބިދުޢަތްތެރިކަމާ ދުރުވުމަށް އަމުދުކުރައްވާފައިވެ އެވެ."

٤. ސަލަފީންގެ މަގުތަކުން ސަލާމަތްކަން ލިބުން.

الإِمَامُ مُحَمَّدُ بنُ نَصرٍ المَروَزِيُّ (السُّنَّة)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "الله ވަޙުޔުކުރައްވިއެވެ. ﴿ وَأَنَّ هَـٰذَا صِرَٰطِى مُسۡتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمۡ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمۡ وَصَّىٰكُم بِهِۦ ﴾ [الأنعام: ١٥٣] "އަދި މިއީ އިލާހުގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގެވެ. ފަހެ، އެމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަވާށެވެ. އަދި (އެހެން) މަގުތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަނުވާށެވެ. (އެއިރުން) އެކަލާނގެ މަގުން ތިޔަބައިމީހުން ވަކިވަކިވެގެން ހިނގައިދާނެތެވެ. މިކަންތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ވަޞިއްޔަތު ކުރެއްވިއެވެ." އެތަކެއް މަގުތަކެއްގެ ތެރޭގައި އެކަލާނގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގަކީ އެންމެ މަގެއްކަމުގައި الله އަހަރެމެންނަށް ޒަބަރުދުއްވާފައިވެ އެވެ. އެއިން މަގަކަށް ތަބަޢަވެއްޖެ ހިނދުގައި اللهގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގު އެމީހަކަށް ބަންދުވެގެންދާނެ ކަމުގައި

---

[1] (ص ٩)

ބަޔާންކުރައްވާފައިވެ އެވެ. އަދި އެފަދައިން ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި ބަޔާންވެގެން ވެއެވެ. - އެއަށްފަހު الإمَامُ أَحْمَدُ އަދި އެހެނިހެން އިލްމުވެރިން عَبدِ الله بنِ مَسعُودٍ ﵁ ގެ ކިބައިން ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘް ފުރިހަމަ ސަނަދާއެކުގައި ގެނެސްދެއްވާފައިވެ އެވެ. އެއީ ޞައްޙަ ޙަދީޘެކެވެ.- ޙަދީޘް ކުރެއްވި އެވެ. خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطًّا ثُمَّ قَالَ هَذَا سَبِيلُ اللَّهِ ثُمَّ خَطَّ خُطُوطًا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ هَذِهِ سُبُلٌ عَلَى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسْتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا۟ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ ﴾ [الأنعام: ١٥٣] "رَسُوْلُ اللهِ ﷺ ބިންމަތީގައި ސީދާ ރޮނގެއް ކުރެއްސެވިއެވެ. އަދި ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ. الله ގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގަކީ މިއެވެ. އެއަށްފަހު ސީދާރޮނގު ކުރެއްސެވި ރޮނގުގެ ކަނާތް ފަރާތުންނާއި ވާތްފަރާތުން ގިނަ ރޮނގުތަކެއް ކުރެއްސެވިއެވެ. އެއަށްފަހު ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ. މިއިން ކޮންމެ މަގެއްގެ މަތީގައި ޝައިޠާނަކު އެމަގަށް ދަޢުވަތު ދެމުން އެބަ ހުރެއެވެ. އެއަށްފަހުގައި މި އާޔަތް ވިދާޅުވިއެވެ. ﴿ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسْتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا۟ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ ﴾ [الأنعام: ١٥٣] "އަދި މިއީ ތިމަން އިލާހުގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގެވެ. ފަހެ، އެމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން

ތަބަޢަވާށެވެ. އަދި (އެހެން) މަގުމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަނުވާށެވެ. (އެއިރުން) އެކަލާނގެ މަގުން ތިޔަބައިމީހުން ވަކިވަކިވެގެން ހިނގައިދާނެތެވެ." - އެއަށްފަހުގައި މި ޙަދީޘް ރިވާވެގެންވާ އެކި ރިވާޔަތްތަކަށް ޒިކުރު ކޮށްފައިވެ އެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ.- "الله ގެ އަމުރުފުޅުން އަދި އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތުން އެއްކިބާ ކޮށްދޭ އެންމެހައި ބިދުޢަތްތަކާއި ހަވާނަފްސުން އިންޒާރު ދެއްވިއެވެ."

ފަހެ، މިޙަދީޘަކީ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ މަންހަޖުގައި ޤާއިމްވެއްޖެ މީހާ ސަޙާބީންގެ މަގުމަތީގެ ތެރެއަށް ވެއްޓިގެން ދިޔުމުންނާއި، ބައްޓުމަގުން އެއްކިބާވެ ދިޔުމުގެ ތެރެއަށް ވެއްޓިގެން ދިޔުމުން ރައްކާތެރިކަން ލިބިފައިވާ ކަން ފާޅުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ޙަދީޘްތަކެވެ. މުއުމިނުންގެ މަގުން އެއްފަރާތް ވެގެންނަ މީހާއަކީ ސަޙާބީންގެ ދެކޮޅުވެރިގެ ތަޢުލީމަށް ވެއްޓިދާން މިހާރެވެ. وَالعِيَاذُ بِاللهِ.

الإِمَامُ ابنُ القَيِّمِ (الفَوَائِد)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "މީސްމަކުން ޤުރުއާނާއި ސުންނަތް ބުނުމް ކުރުމަކާއި އެއަށް ރުޖޫޢުވުމަށް ފުރަގަސްދީ، އެއީ މީސްމަކުންނަށް އެންމެހައި ކަންތައް ބައްޓަންކުރުމަށް އޮތް އެއްޗެއް ނޫންކަމުގައި އެބައިމީހުން ބަޔާންކުރައި ގަބޫލުކުރާކަން، މީސްމަކުންގެ ރައުޔުތަކާއި ޤިޔާސްކުރުމާއި، ޛައުޤަކާއި ކަޝުފަށް

[1] (ص ٤٧)

ބުނެވިގެންވާ ކަންތައްކަން އެބައި މީހުން ގޮސް އަދި އެބައި މީހުންގެ ޝާއިރުންގެ ބަސްތަކުގައި ދުލިޔިބުމުން އެބައި މީހުންގެ ޢިޖުތިހާދުގައި ޗުވިގެންވާ ކަންތައްކުން އެމީހުން ޖަސާދަވެގެން ދިމައެވެ. އެމީހުންގެ ރިޢާޔަތުގެ މައްސަލަ އަނދިރިކަން ފެތުރިގެންދެއެވެ. އެމީހުންގެ ވިސްނުމުގެ މައްސަލަ ވަނީ އުނދުރިޖެހި ބޮޑުވެއެވެ. އެމީހުންގެ ސިޔާސީ ވިސްނުންވަނީ ނުބައިގޮސްފައެވެ. މިއަށްވުރެ ކަންތައް އެމީހުންގެ މައްސަލަ ވަނީ ޢާއްމުވެފައެވެ. މި އަށްވުރެ ކަންތައް އެބައި މީހުންގެ މައްސަލަ ގަދަވެގެން ދިޔުމުން މިކަންކަމުގެ މަތީގައި ކުޅަދާނަ ބޮޑުވެ އަދި މުސްލިމުން މުސްލިމީކަން ބާއްދުކާރުވައި ވިއެވެ. މިއީ މުސްލިމުންގެ ކަމުގައި އެބައި މީހުންނަށް ފެންނަކަމަކަށް ނުވިއެވެ.

ފަހެ، އެއާއެކުގައި އެހެން ދައުލަތްތަކެއް ޖެހިވިއެވެ. ސުންނަތުގެ މަޤާމުގައި ބިދުޢަތް ނެރުނުނެވެ. ސިޔާސީއަށް ވިސްނުމުގެ މައިދާނުގައި ހަމަނަށްވެސް ނެރުނުނެވެ. އިތުރުގެ މައްސަލަ ހަމަނަށްވެސް ގެނެސް ހިދާޔަތުގެ މައްސަލަ މަގުފުރަތުން ނެރުނުނެވެ. މުސްލިމުންގެ ހުރިހާކަންތައްތަކުގެ މަގުމަތިން ގެނުވުނެވެ. އިތުރުގެ މައްސަލަ ޚާރިޖުކަން ގެނެސް، އިލްޙާދުވެރިކަމުގެ މައްސަލަ ދެއްކުންވެރިކަން ޖެހިވިއެވެ. ހައްޤުގެ މައްސަލަ ބާޠިލު ނެރުވި، ބުދުވެރިކަމުގެ މައްސަލަ ދޮގުވެރިކަން ޖެހުނީއެވެ. ނަޞޭހަތްތެރިކަމުގެ ދުނިޔޭގެދަރުމަސަބަބި ކުރެވޭކަމުގެ ގޮތުގައިވިއެވެ. ބަދުފުވެރިކަމުގެ މައްސަލަ އަނިޔާވެރިކަން ގެނުކަން، މިގޮތުގައި މި ދަރުމަތް ގެނުވޭ،

ކޮންމެހެންވެސް މި އުންމަތައި ކަންތައް މި އުންމަތައި ކަންތަކުގެ މައްޗަށް ގަދަވެގަތުމެވެ. މީސްތަކުން އުޅެދާކަން އިސްލާހަށްކުރާ ދުނިޔެ މިންވަރުގައި ވެފައިވަނީ މިބައި މީހުންނެވެ. ތިބާއަށް މިފަދަ ކަންތައް އަ ދައުލަތެއްގެ މައްޗަށް ގަދަވެފައިވާ ޒަމާނުގައި ފެނި، މިފަދަ ދިދަދައް އެދަރުޖާއެގެ ވަސީލައި ތިރުވުން ގޮސް، އުމީދުގެ ވަސްކަރުދަތައް މިގޮތުގައި ފާރިއްޒަވާ ދާއިމަވާ ތިބެދުވަން، ވަރު، އެރިސިދު الله ފަނިޔާބުގަނޑު. މި ބިލުގެ ވައްކަނުވުރު ބިލުގެ އެވެ ހުރަކަންބޯގެވެ. ފާރިއްކަގައި ދިރިއުޅުމަށްވުރު ބޭނުމި ފުރުބަރިއްކަގެ އުންމަތްޕިގައި މިބުން ހުރޭވެގެންވެ އެވެ. އަދި މިސްކިތްކަނާ އެކަގައި ދެމިހުރުމަށްވުރު ވަދެޖެހޭވުރު ދިނާއެކަގައި ވުން ރައްކާއުވިރަކަން ބޭނުވެގެންވެ އެވެ."

٥. ސަލަފިއްޔަތުގައި ފާއިތުވާ ހުސްނުވީނާއަން އެއަންފުރު އެމަންޖެހަން ކޮންމެ ފަރާތުން ތަބާވާ ދީނުގެ އަޅުގަ ކޮންމެއަން ލިބިދޭނެ އެވެ.

މިކަމަން الإِمَامُ مُسْلِم، جَرِيرِ بن عَبْدِ اللهِ ﷺ ގެ އަރިއަހުން ރިވާކުރައްވާފައިވާ ބަރަކާތް ރަސޫލުއް ކަލުގައިވެ އެވެ. (مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَه أَجْرُهَا وَأَجْرُ من عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ من غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْءٌ)[1] "އިސްލާމްދީނަށް ހެޔޮ ސުންނަތެއް ގެނައި މީހަކަށް އެކަމުގެ އަޖުރު ލިބިގެންވެ އެވެ. އަދި އޭނާއަށް ފަހުގައި އެ ސުންނަތަށް ތަބާވި އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ

[1] (٢ رقم ١٠١٧)

އަޖުރު އޭނާއަށް ލިބޭނެ އެވެ. އެއީ އެކި މީހުންނަށް ލިބޭ އަޖުރުން ކުޑަވެސް ތަފާތު މަދުވުމެއް ނެތިއެވެ."

މިއީ، ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ހިދާޔަތް ދިރުވާ އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ޞަޙާބީންގެ ސުންނަތާއި މިއުއްމަތުގެ ސަލަފުން ތާބިޢުންގެ ސުންނަތް ދިރުވާ މީހަކަށް މަތިވެރި އަޖުރު ލިބިގެންވާ ކަމުގައި ޝާރިޢުކަން ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ދަލީލުކުރެއެވެ. އަދި މިސްކީނުންނަށް މި އުންމަތުގައި ކަންތައް ފެށުނު، އޭގެ ސަބަބުން މިސްކީނުން އޭނާއަށް އިޙްސާންކުރިއެވެ. ފަހެ، އެހިނދުގައި އެ އުންމަތުގައި މިސްކީނުންނަށް ވެސް އަޖުރު މަދުވެގެން ނުދާނެ ގޮތުގައި އޭނާއަށް އޭނާގައި މިސްކީނުންގެ ޘަވާބު ލިބިދާނެ އެވެ.

الحَافِظُ النَّوَوِي (شَرَح مُسْلِم)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ހެޔޮވެގެންވާ ކަންތަކާއި ރިވެތި ވެގެންވާ ސުންނަތް ފަށައިގަތުމަށް މި ބަދިޢީތަކުގައި ބާރުއަޅުއްވާފައިވެ އެވެ. އަދި ބާޠިލް ކަންކަމާއި، ހަޑިހުތުރު ކަންކަމުން އެކަންކަމުން ދުރުހެލިވުމަށް އިންޒާރު ދެއްވާފައިވެ އެވެ."

[1] (٧ - ١٠٤)

٠٦ ސަލަފިއްޔަތުގައި ޤާއިމުވެ ހުންނަ މީހާއަށް ދުނިޔޭގެ ބާއްޖަވެރިކަން ލިބިދޭނެ އެވެ.

މި ބާއްޖަވެރިކަން ލިބިދޭ ސަބަބަކީ އޭނާ الله عزّوجلّ ގެ އަމުރުފުޅުތަކުގައި ދެމިހުރުމެވެ. އަދި އެފަދައިން ރަސޫލާ ﷺ ގެ އަމުރުފުޅުތަކުގައި ތާބިޢުވެ ހުރުމެވެ. އެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ފުރަގަސް ދީފައިވާ މީހުންނާއި ހިލާފަށް އޭނާ އޭގެ މަތީގައި ޤާއިމުވެ ހުރުމެވެ. އެފަދަ މީސްތަކުންނަށް އެކަލާނގެ ވަޢީދުގެ ބަސްފުޅު ބަޔާންވެގެންވެ އެވެ. ﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ ﴾ [طه: ١٢٤] "އަދި ތިމަންއިލާހުގެ ޛިކުރާއިން ފުރަގަސްދިނީ މީހާ ދަންނާށެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަށް އޮތީ ދަތިދިރިއުޅުމެކެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އޭނާއަކީ ކަނުމީހަކުގެ ގޮތުގައި މަޙްޝަރަށް ގެންނަވާހުށީމެވެ."

އޭގައި ޤާއިމުވެ ހުންނަ މީހާއަކީ އެއަށް ފުރަގަސް ދިނުމާއި ނުވަތަ އެއަށް ތަބާވާ މީހެއްތޯ އެވެ؟

އޭގައި ހިފަހައްޓައި، ޤާއިމުވެ ހުންނަ މީހާއަކީ ފުރަގަސްދީފައިވާ މީހެއް ނޫނެވެ. އޭނާއަކީ الله ގެ މަތިން ހަނދުމަކުރާ މީހެކެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ކިޔަމަންވެގެންވާ މީހެކެވެ. އެހެންވުމުން އޭނާއަކީ، ތާއަބަދަށް ނިކުމެއްނެތި ހިދާޔަތް ލިބިގެންވާ އަދި އެންމެ މަތިވެރި ޢިއްޒަތް ލިބިގެން

މީރާސްކަމުގައި الله ވަޙުދުވެވޮޑިގެންވާ މީރާސްގެ ތަރުތީބުގައިވާ މިންތަކެވެ. الله ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ تِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِ ۚ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٣﴾ ﴾ [النساء: ٥٩]"އެއީ، الله ކަނޑައަޅުއްވައި އަންގަވާފައިވާ ހިންދަކެވެ. الله އަށާއި، އެކަލޭގެ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވާ މީހާ، އެތާނގެ ތިރިން ކޯރުތައް ހިނގަހިނގާ ހުންނަ ސުވަރުގެތަކަށް ވައްދަވާނެއެވެ. އެތާނގައި އަބަދުމެ ދެމިތިބެނިވި ގޮތުގައެވެ. ބޮޑުވެގެންވާ ނަސީބު ލިބުމަކީ އެއީއެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿ فَإِن تَنَٰزَعْتُمْ فِى شَىْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾ ﴾ "ފަހެ، ކަލޭމެން ތިޔަބައިމީހުން ދެބަސްވެއްޖެ ނަމަ، الله އަށާއި، ރަސޫލާއަށް އެކަމެއް ރައްދުކުރާށެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން، الله އަށާއި އާޚިރަތުދުވަހަށް އީމާންވާ ކަމުގައި ވާނަމައެވެ. އެގޮތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮކަންބޮޑެވެ. އަދި ނިމުމުގެ ގޮތުން ރީތިކަންވެސް ބޮޑެވެ."

އެންމެ ފަހުން ނިސްބަތްކޮށްލައިވާ އާޔަތަށް ބަލައި الإمام ابنُ القَيِّم ﵀ (الرِّسَالةِ التَّبُوكِيَّة)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "މި އާޔަތުން ދަލީލު ކުރެވެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله އަށް ކިޔަމަންވުމާއި ރަސޫލާ ﷺ އަށް ކިޔަމަންވެ އަދި އެންމެހައި ކަންތައް ހައްލުކުރުމުގައި އެ އަށް ރުޖޫޢަވުމަކީ ދުނިޔޭގެ އަދި އާޚިރަތުގެ އެންމެހައި ބާއްޖަވެރިކަން ކޮންމެ މީހަކަށް މިދުނިޔެމަތީގައި ހިނގަމުންދާ އެންމެހައި ނުބައިކަންކަމަކީ އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއާޚިރަތުގައިވާ އެންމެހައި ނުބައިކަންތަކުގެ ސަބަބަކީ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އަށް މީސްތަކުން ކިޔަމަން ނުވުމެވެ. އަދި ކިޔަމަންގަތުމުން ބާރުވުމެވެ. މި ދުނިޔެމަތީގައިވާ އެންމެހައި ހެޔޮކަންތައް ދެމިއޮތުމުގެ ސަބަބަކީ ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ކިޔަމަންގަތުމެވެ. އަދި ހަމައެފަދައިން އާޚިރަތުގެ އެންމެހައި ނުބައިކަންތަކާއި، ވޭނާއި ޢަޒާބު ލިބިދޭނީ ހަމަކަށަވަރުން ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް އުރެދުމުގެ ނުބައިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އާ ޚިލާފުވެގަތުމުން ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ ހުރިހައި ނުބައިކަންތައް މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އައެވެ.

ފަހެ، މީސްތަކުން رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އަށް ބަރުދޮށުގައި ކިޔަމަންވާ ނަމަ، މި ބިންމަތީގައި އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުބައިކަމެއް ނާންނާނެއެވެ. މިކަން

[1] (٧٥ - ٧٦)

ބިންމަތީގައި ޢާންމުކޮށް ފެތުރިފައިވާ ނުބައި ކަންތަކުންނާއި، މުސީބާތްތަކުން އެނގިގެން ދުރުވެވެ. އަދި ހަމަހަކަތަރިން އަޅާއަށް އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ފެތުރިފައިވާ އެންމެހައި ނުބައި ކަންތަކާއި، ވޭނާއި، ހިތްނަމަވަސްކަން ފެތުރިފައިވާ ސަލަފުއްޞާލިޙުން ހަމަކަރަމަތުން رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އަށް ކިޔަމަން ނުވުމެވެ. އަދި އެ ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ކިޔަމަންވުމަކީ ކިޔާއެއްގެ ތެރޭގައި ވަނުމުގެ ސަލަފީން އާދައަން އަމާންކަން ޖީއްބައިދާރުވަރު ސަލަފީން ކަމުގައި ފެނުމެވެ. އަދި އެއީ އެ ހަލަކައްގެ ތެރޭއަށް ވަންނުމުން އިމާނަކަށް ޙައްޤާބީ ޖިހާދުކުރުމާއި އެއްޗެއްކަމުގައިވެ އެވެ. މިއިން އެނގިގެންދާ ދުނިޔޭގެ އެންމެހައި ނުބައި ކަންތަކާއި، އާޚިރަތުގެ އެންމެހައި ނުބައިކަންތައް ފެތުރިފައިވާ ސަލަފުއްކަމުގައިވީ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެންގުޅޭ ކަންތަކުގެ މަތިން އިންސާނުން ޤާއިމް ވެހައި ވުޖޫދެވެ. އަދި އެކިފަހަރުގައި ބާރުވުމެވެ. މިއީ ހަމަ ރަސޫލުންޖެހޭ النَّبِيُّ ﷺ ގެންގުޅުއްވި އެންމެހައި ކަންތަކުގެ އިތުރު ގެނައި އަދި އޭނަ ބަދަލު ކުރުމުގައި ފިޔަވައަކަށް ޤައިދީ ހުރުމުން މެނުވީ އެއްވެސް އަޑަކަށް ކާމިޔާބުވެ، ސަލަފުގެ މަސްއަލަތަކުގެ ތެރެއިން ނުދާނަކަން އެއްވެސް ޝަރުޢީކަމާއި ވަރުދަކާ ނުލައި ބައްލަވާ އެނގިގެންދާ ބަލާނަންކަމެވެ."

އެހެނަސް މިތަނުގައި ސަލާފުވުންހުރި ބަސްތަކެއް ސަލާފުވާ އެންމެނަން ދިޔުރު ކޮންދެމެވެ. ހަނދުމަ ކޮންދެމެވެ. އެހެނީ ހަނދުމަކޮށްދިނުމަކީ މުއުމިނުންނަން ފައިދާކުރަނިވި ކަމެއްކަމެވެ. :

ސަލަފިއްޔަތުގައި ވާކަމަށް ދައުވާކުރާ ކޮންމެ މީހެއްގެ ދައުވާއަކީ ތެދު ދައުވާއެއް ނޫނެވެ. ޗޫބުވެދި އެންމެހައި އަހުންނާވެ. الله ޤަސްދީ ބުނަމެވެ. މިއީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި އަހަރުމެން ބަހަކު އެކަކީކޮތުމަށްބަކައި ބުނާބުނެވެއް ނޫނެވެ. އެހެނަސް އާދާ އެ ދައުވާކުރާ ދައުވާކުރުމަކަށް ހެކިތަކެއް ގެންނަން ޖެހޭނެ އެވެ. އެއީ މި މަތީގައި، ޝަރަޢު ލިބިގެންވާ ކަލިމަ ތާބިތު ކުރުމަކަށްޓަކައި ގެންނަން ޖެހޭ ހެކިތަ ގެނައުމެވެ. ފިޔަވަޅުއަރ މިގޮތުގައި ފާއިތުވާ ހުރުމެވެ. ސަލަފިއްޔަތަށް ނިސްބަތްވާ މީހުންގެ ލިޔުއްވުންތަކަށް ބަލާއިރު، އެބައިމީހުންގެ ފިޔަވަޅުން އަޅައިވާ ތަކެއްޗަށް ބަލާނިހޯ އާންމުގެ އެ ނިސްބަތްވުމަކީ ނިސްބަތްވުމެއް އާންމު ހަރަކަތްތަކާ ބަޔަކު ބުރުގާން ދޭގެއްކަން އިނގޭނެއެވެ. އެ މަންހަޖުގެ އުސޫލީ ކަންކަމުގައި، ފިޔަވަޅުކަންކަމުގައި އަދި މަންހަޖުގެ ގޮތުން އާންމަކީ މުޅިން އިދިކޮޅުގަނޑެއް ބާރުގައެވެ.

މިކަމުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ބިރުވެރިކަމާ އެއްކަމަކީ ބޮޑުތި ދެޖެހުން މި ޝަރީޢަތު ލިބިގެންވާ ހަމަގެ ތެދުއަން މަގުފުރަދިގެންވާ، ބަޔާނަތް އެހެވެރި ހަނދުނައް ބާރުތަން ގެންގުޅެމެނު ގެންދާކަމެވެ. މިތާވަލަން، السَّلَفِيَّة الجِهَادِيَّة ސަލަފިއްޔަ

ޖިހާދިއްޔާ، السَّلَفِيَّة العِلمِيَّة ސަލަފިއްޔާ ޢިލްމިއްޔާ، الجَمَاعَةُ السَّلَفِيَّة ޖަމާޢަތުއް ސަލަފިއްޔާ، ދަޢުވަތީން އަދި ޖިހާދީން ނިސްބަތްވެގެންނެވެ. މިއީ ހާލަތުގެ އަހުލުވެރިން ބައެއްގެ އަހުލުވެރިންގެ މައްޗަށް އެބައިމީހުންގެ ބައެއްގޮތް ނަޒަރިއްޔާތުތަކާއި ފިކުރުތަކަށް ފިކުރުތަކެއްގެ ގޮތަކަށް މަސައްކަތް ކުރަމުން އަންނަ ގޮތެވެ.

الإِمَامُ الحَسَنُ البَصَرِيُّ ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ބަޔަކު ކޯނގެ މިހާރުވެސް ވަނީ އެމީހަކު ކުރިބާ މީހާ އުނުގައެވެ.[1] މި ޒަމާނުން މިހާރު ބިދުޢަތުގައި ވިސްނުމެއް، ހަމަ އެބައިމީހުން ބުނާ ނުބައިކަން ނުހުށަހެޅެއެވެ. ހަމަކަނޑަވަރުން އެބަހުރު ދުރު ކުރިބާމީހާ އެބައިމީހުންގެ އަޚްލާޤަކަން ތަބާވުމެވެ. ހައިރާނަކަ މިސްކީނުންނަށް އެބައިމީހުން ދުރުކުރައްވައިގެ އަޚްލާޤުތަކުގައި ފަހިވެނީ ހިނދުގައި އެބައިމީހުންނަށް ތަބާވާ މިޔަރުވަހުގައި ނުވާނެ އެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ހިދާޔަތުގައި ދުވި ނުހުރި، އެބައިމީހުންގެ ސުންނަތުގައި ފަހިވީނާ ހިނދުގައި އެބައިމީހުން ތިބާ ތަބާވާ ކަމުގައި ނުވާނެ އެވެ. ތިބާއަށް ހުރިހާއި ހަމަޔަ ބައްދަލުކުރާ ހިނދުގައި އެބައިމީހުންގެ މަސައްކަތުގައި ދުވިހުންނަން ޖެހޭނެއެވެ. އެމީހުންގެ ތަޖުރިބާ މިޔައްގެ

[1] މިއީ ބައްޓަން އަދި މުސްލިމް އިމާމުންގެ ފަސައިގެންވިޔާ ބަލިކުރެވޭ. އެހެނަސް ބައްޔަ މީހުން، ރަސޫލާ ﷺ ގެ ބަސްފުޅުތަކާއި، ޞަޙާބީންނާއި އަދި އެއްގޮތް ބުޚާރީ ޞަޙާބީންނާއި އިލްމުވެރިން ތިބި، މި ބަލިތަކުގެ އެބައި މީހުންނަކަށް ހުއްޓި ފިލައިގެން ދާނެ ދުނިޔެ. މިއީތަކުގައި الإِمَامُ الحَسَنُ البَصريُّ ﵀ ދުރުކުރުމަކީ މިއެވެ.

ގޮތުގައި ތިބާ ވުމަށްޓަކައި ނުހަނު މަސައްކަތްކުރަން ޖެހެއެވެ. ވީމާ، އެހިނދު އެބައިމީހުންގެ މަގުގައި ދެމިހުރުމެވެ. އެއީ ތިބާއަށް ކިތަންމެ މަދުން ޢަމަލުކުރެވުނު ކަމުގައި ވިޔަސްވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ހުރިހައިވެސް ހެޔޮކަމަކީ ތިބާ އެގޮތުގައި ދާއިމުވެ ދެމިހުރުމެވެ.

ތިބާ ތަޤުލީދުންނާއި ނަފްސާނިއްޔަތުން އަދި ހަވާނަފްސުގެ އަޅުވެރިން އެބައިމީހުންގެ ނަބިއްޔުންނަށް ޚިލާފުވާކަމުގައި ދަޢުވާކުރާމީހުން ނުފެނޭ ހުރެއެވެ. އެހެނަސް އެބައިމީހުންވަނީ އަނބިއްޔުންނާ އެކުގައެވެ ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ އެބައި މީހުން ބަސްތަކުގައި އަދި ޢަމަލުތަކުގައި ޚިލާފުވެރިވުމުންނެވެ. އެމީހުން ތާއީދުކުރާ މަގަކީ ނަބިއްޔުންގެ މަގެއް ނޫނެވެ. ވީމާ، އެހިނދުގައި އެބައިމީހުން ނިމިގެންދާ ތަނެއްކަމުގައި ވެގެންދިޔައީ ނަރަކައެވެ. نَعُوذُ بِاللهِ مِنْ ذالِكَ"[1]

الإِمَامُ ابنُ القَيِّمِ ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.[2] "ތިމަންނަމެން الله ދަށު ޢުބޫދިއްޔާ ކުރުމުގައި ޢިބާދަތްކުރާ މީސްތަކުން ދިނަވުމުން، އެބައިމީހުންގެ ޢިބާދަތަކީ ބަޢްޟަ ޢިބާދާއެއްކުރުމުގައި ހުއްދަކޮށް ހުރި ގޮތެއްކަމުން ޝަރީޢަތުގައި އެކަމަށް އަމުރުކުރައްވާ އެވެ. މީސްތަކުން ކުރާ ޢިބާދަތެއް އެބައި މިންނަށް ތިބިދޫންޖެހޭ ނަމަ ވަޒީފާ ނިކަމެތި މީހާ ފުއްސަނދިވުމުގެ ފުދަރާ

[1] (شرح مسند ثلاثيات الإمام أحمد) للسفاريني (١ - ٦١٧)

[2] (مدارج السالكين) (٣ - ٨)

އެހެނިހެން ތަކެއްޗަކަށް އެދުމުން ދާންޖެހުނީއެވެ. ހެކި ގެނައުމުގައި އެކިމީހުން އެކިގޮތްތަކަށް ދަޢުވާކުރެއެވެ. ފަހެ، އެހިނދުގައި ބުނެވުނެވެ. ޢާމުވެގެންވާ ބަޔާނަކުން ނޫނީ އެއްވެސް ދަޢުވާއެއް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. ﴿ قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ ﴾ [آل عمران: ٣١] "ނަބިއްޔާ ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން الله ދެކެ ލޯބިވާ ކަމުގައި ވަނީނަމަ، ފަހެ، ތިޔަބައި މީހުން ތިމަން ނަބިއްޔާއަށް ތަބާވާށެވެ. އެހިނދު الله ތިޔަބައި މީހުންދެކެ ލޯބިވެވޮޑިގަންނަވާނެއެވެ." ފަހެ، އެހިނދު މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައިވާ އެންމެހައި މީސްތަކުން ތަފާތުން ޖެހުނެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ އަށް ބައްދަލުކޮށްގައި ތަބާވީ މީސްތަކުން ނަބިއްޔާގެ ޢަމަލުފުޅުތަކުގައި، ބަސްފުޅުތަކުގައި އަދި އަޚްލާޤުތަކުގައި ތާބިޢުވުމަކާ އެކަމުގައި ފުރިހަމަވުމެވެ."

الإِمَام ابنُ تَيْمِيَّةَ رحمه الله ލިޔުއްވާފައިވާ ފޮތް (صَوْن المَنْطِق)[1] އިން الإِمَامُ أَبُو المُظَفَّر السَّمعَانِي رحمه الله ނަޤުލު ކުރައްވާފައިވެ އެވެ. "އަހަރެމެންނަށް އަމުރުކުރެވިގެންވަނީ ތަބާވުމަށެވެ. އެގޮތުގައި އަދަބުވެރިވުމަށް އަހަރެމެންނަށް އަންގަވާފައިވެ އެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް ދީނަށް އަލުން ކަންތައް ގެނެސްގަތުން ނަހީކުރެވިގެންވެ އެވެ. އެގޮތުގައި އެކަމުން އެއްކިބާ ވުމަށް އަންގަވާފައިވެ އެވެ. އަހުލުއްސުންނަތުގެ ޝިޢާރަކީ :

[1] (ص ١٥٨)

ސަލަފުއް ޞާލިޙުންނަށް ތަބަޢުވުމެވެ. އަދި ދީނަށް އަލަށްގެނުވާ، މީސްތަކުން ގެނެސްފައިވާ އެންމެހައި ކަންތަކުން ވަކިވުމެވެ."

ވުމާއެކު، ޝިޢާރަށް އުޞޫލާ ކޮންމެއިރަކު އެކަމުގައި ތެދުވެރި މީހުންކަމުގައި ނުވާން އެވެ.

الإمَام ابنُ تَيْمِيَّةَ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އަހުލުލް ބިދުޢަތީ ހަމައެކަނި ބިދުޢަތީ އަޤީދާގައި، ޢިބާދަތުގައި ނުވަތަ ރިވާޔަތްކުރުމުގައިވެސް ޤަބޫލުކުރާ ކަމުގައި އަހަރެމެން ނުދެކެމެވެ. އެހެނަސް އެބައިމީހުން ދިފާޢު ކުރެވުމުން އެއީ ބިދުޢަތީ ޢަޤީދާ ވުމުގައި، ޚިލާފު ވުމުގައި އަދި އޭނާގެ ބާޠިލުކަމާއި އެބައިމީހުން ޤަބޫލުކުރާއިރު، އޭނާގެ އެބައިމީހުންނާއި ބާޠިލުކުރުން ތަބަޢުވެ އެ ބައްޔިތިބޭގެނާ އެންމެހައި ޤަބޫލުކުރަމުން ކަމުގައިވެ އެވެ."

✵✵✵✵

އެކަމަކާއި ވިދިގެން އެހެންކަމެއް ދިފާޢު ކުރާފަރާތުން ބަލަމުވެ.

މި ބަރަކާތްތެރި ބިމުގައި (مكة المكرمة ގައި) ހިނގި ހާދިސާ މިއަދު އަހުރުނަށް ހިނގާނެ ކަމުގައި ދެކެމެވެ. ހިޖުރައިން ١٤ ވަނަ ޤަރުނު ފެށިގެން އަދި ދުވަސްވަރުގެ ތެރޭގައި، މީސްތަކުންގެ ތެރެއަށް ޚަވާރިޖުން

(މާރިގާއިން) ގެ ބަޔަކު ނުކުމެ ﷲ ގެ ހަރަމްފުޅުގައި (مَسْجِدُ الكَعبَةِ المشرَّفة ގައި) ދުވަސްތަކެއް ވަންދެން މީސްތަކުންގެ ލޭއޮހޮރުވި އެވެ. މި ޚަވާރިޖުންގެ ޖަމާޢަތް އެބައި މީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަން -އެއީ އެބައި މީހުން ކާފިރުވި ބުރުހާން ދޮގެކެވެ.- ހިމަނުންނަކީ ސަލަފީންނާ ބުންޏެވެ. މިބައިމީހުންނާ ބެހޭގޮތުން އަހަރުމެންގެ ޝައިޚް العَلاَّمة مُحمَّد أَمَان ﷺ (مَجلَّةِ الجَامِعَةِ الإِسْلاميَّة)[1] ގައި ބަސްތަކެއް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

ވިދާޅުވިއެވެ. "އެ ހާރިޖާއަންނަރުގައި މިސްކިތުގައި ގޮވާލުމުން އެންމެ ފުރަތަމަ ބަންދިއަޔާ ހަމަކަހަލަކަރުން އެފުރުނަގައި ވެރިވެރިޔަ މާދުރުސްކާއި، ހިތްތަރިކާއި ބިދުވެރިކަން ނުބައިވެގެން ގޯސްކަން އިޖުމާން ކެރުވުން ގޮވާލުކެވެ. އެއާއެކު އޭގެ ބަދަލުގައި އެގޮވެރިކާއި ހިތަހަމަޖެހުން ފުރުވެގެންދިޔައެވެ. ﷲ ގެ ނިޢުމަތް ފުރުވުމުން ލިބުނު އެފުވެރިކަމެވެ. އަދި އެޖާހިލުވެގެންވާ މިސްކިތް އެ ހަމަންޖެހޭ ޖެހަމާނީންގެ ބަދަލުތަކުން ޖާހިލުވެ އެގޮތުގައި ދެވުނުއްޖުވުގެ ނިޢުމަތް ﷲ ދެއްވުގެ މަތަކުން ލިބުނު އެފުވެރިކަމެވެ."

ނުހަނު ވިސްނާލުންޖެހި ކަމެއް މިތަނުގައި ބަޔާންކުރަމެވެ. އެއީ :

އަހަރެންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ގޮތުގައި މި ހަމަންޖެހޭ މީސްތަކުން އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަން ހިމަނުންނަކީ ސަލަފީންނާ ބުނެއެވެ.

[1] (العدد ٤٥ - السنة ١٢ - ١٤٠٠ هـ)

އެބައިމީހުންގެ އަނގަތަކުން އެނުކުންނަ ބަހެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ. އެބައިމީހުން އެ ބުނަނީ، ދޮގެއްކަމުގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ. އެބައި މީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް މިނަން އެބައިމީހުން ކިޔާފައިވަނީ ދެގޮތުންކުރެ ކޮންމެވެސް އެއް ގޮތަކުންނެވެ.

١. އެއްގޮތަކީ އެބައި މީހުންނަށް ސަލަފީއްޔަތުގެ ޙަޤީޤަތަކީ ކޮބައިކަމެއް އެނގިފައި ނުވުމެވެ. އެހިނދުގައި މިނަން އެބައިމީހުން އަމިއްލަ ނަފްސަށް ކިޔާފައިވުމުގެ ނަތީޖާއެއް ކަމުގައިވަނީ އެބައިމީހުން ޖާހިލު މުރައްކަބުންނަށް ވެފައި ވުމުންނެވެ.

٢. އަނެއްގޮތަކީ މިނަން އެބައިމީހުން އަމިއްލަ ނަފްސަށް ކިޔާފައިވަނީ މި ތޮބުވެރިވެގެންވާ ނަން މީސްތަކުންނަށް އެބައިމީހުން އެގޮތުގައިވުމުން، އެއިން މީސްތަކުން ދުރުކުރުމަށްޓަކައިއެވެ. މިނަމުގެ އަސްލަކީ އޭގެ މާނައިގައި މިއުއްމަތުގެ އެންމެ ފުރަތަމަ ކޮޅުގެ މީސްތަކުންނާއި އެބައިމީހުންގެ މަގު ހިޔާރުކޮށްފައިވާ އެންމެހައި މީސްތަކުންނެވެ.

މިޒޮބްހިތުގައި ދުލިހި ހުތޯ އަހާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ޖުހައިމާންނީންނަކީ ސަލަފީން ނޫންކަމުގައި ދަންނަހުއްޖެވެ. އެބައިމީހުންނަކީ އުދަރުވަމަން އަހުލުވެރިވެފައިވާ ބައެއްވެސް ނޫނެވެ. އެހެނަސް އެބައި މީހުންނަކީ [illegible] ސަލަފީންނާ ބޭނު ދަރުވާކިރި ބައެއްކަމެވެ. އިސްލާމް ދީނުގެ ދަރުވަމަގެ ވަދިގައިވާ

ބައެއްކަމުގައި ދެކުނުބައެކެވެ. އެބައި މީހުންނަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ދަޢުވަތުގެ އިތުރަށް އިސްލާމްދީނުން ވެސް ދުރުވެގެންވާ ބައެއްކަމުގައި ދެނުމީ ނުވެއެވެ.

✵✵✵✵

ހަވަނަ ނުކުތާ :

ސަލަފީ މަންހަޖުގައި ނުވަތަ ސަލަފިއްޔަތުގައި ފާޅުވެގެންވާ ބައެއް ސިފަތައް.

ކުރީގައި ބަޔާންވެދިޔަ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން ސަލަފިއްޔަތަކީ އެއީ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގު ކަމުގައި ކަށަވަރެވި ހަރުދަނާވެއްޖެއެވެ. އެ މަގު ހޯދައިފި މީހާއަށް ސަލާމަތްކަން ލިބޭ، އެމަގު ދޫކޮށްލި މީހާ މަގުފުރެދި، އޭނާވަނީ އުނދިޔައެވެ. وَالعِيَاذُ بِاللهِ ・ ވީމާ، މި މަންހަޖަކީ ބަރަކާތްތެރި މަންހަޖެއް ގޮތުގައެވެ، މި ދަރުމަވަންތަ ބަރަކާތްތެރި ދަރުމަވަންތަކަމުގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި ނުހަނު ގިނަގުނަ ފާއިދާކަންބޮޑު ގޮތުގައިވާ ސިފަތަކެއް މިދަރުމަވަތަށް ލިބިގެންވެއެވެ. ޚުލާޞާކޮށް ބުނާނަމަ އެއީ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ދަރުމަވެ އަދި މަންހަޖުގައި އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ އަށްފަހު ޞަޙާބީންގެ ދަރުމަގައި ފާޅުވެގެންވާ ޚާއްޞަކަމުގައިވާ ސިފަތަކެވެ. އެންމެބޮޑަށްކަން މި ސިފަތަކެއް ލިބިގެންނެއް ނުވެއެވެ.

ސަލަފީ މި ދަރުމަވަތުގައި ފާޅުވެގެންވާ ސިފަތައް ނުވަތަ ސަލަފީ މި މަންހަޖުގައި ފާޅުވެގެންވާ ޚާއްޞަތަކަށް :

ފުރަތަމައީ : الله ﷻ އަށް އަޅުކަމްކުރުން ޚާލިޞްކޮށްގައި ފުރިހަމައަށް އަދާކުރުން.

ދެވަނައީ : ރަސޫލާ ﷺ އަށް ދުރިހަމައަށް ތަބަޢަވުން ހައްޤުގޮތްގައި އަދާކުރުން.

ތިންވަނައީ : ސަލަފުން ދަލީލުތަކް ފަހުމްވުމުގައި ސަލަފުންގެ ބާވަތުގެ ފަހުމުގައި ޤާއިމުވެ ހުރުން. އަދި މި އުސޫލުން ޢަޤީދާވެސް ޤަބޫލުކުރުން.

ހަތަރުވަނައީ : ބިދުޢަތަކާއި، ބިދުޢަތްތެރިންގެ ކިބައިން އިންކާރުކުރުން އަދި އިންކާރުކުރުވުން.

ފަސްވަނައީ : ދީނާބެހޭ ނުވިސްނާ ކަންފަސޭހަކަން ފަރުވާ ކުޑަކަން ނުވަތަ ދީނުގައި ބައްދަލުވެރިކަމާއި ދެމިއޮތުން އެކަކާހިފާ ގުދުރިންގަނޑެއްގައި ދެމިހުރުން.

ހަވަނައީ : ބައްޕަފާތަކާއި އެހަވެގައި ޝާބިތުވެ ހުރުން.

ހަތްވަނައީ : އެންމެހައި މީސްތަކުން އެކަތިގަނޑެއްގައި ބައްޕަފާތަކާއި ޤާއިމުވެހުރުން، ބައްޕަން ޖަމާޢަތް އަދި ބައްޕަފާތަކާއި ޖަމާޢަތްބިޔަމަން ނުހަނު މަސައްކަތްކުރުން.

އަށްވަނައީ : ބައިބައިވެ ދުރުހެލިވުން ހުއްޓުވުމަށް މަސައްކަތްކުރުން.

ނުވަވަނައީ : ފައިދާ ކުރަނިވި ޢިލްމު ހޯދުމަށް ނުހަނު މަސައްކަތްކުރުމާއި، ޢިލްމު މީސްތަކުންގެ ތެރެއަށް ފެތުރުމާއި، ދިމާ އެންމެހައި އަނިޔާތަކުގެ މައްޗަށް ކެތްތެރިވެ ދަޢުވަތު ދިނުމުގައި ދެމިހުރުން.

ދިހަވަނައީ : ޢިލްމަށް ޢަމަލުކުރުން.

ލޯބިވާ އެންމެހައި އަޚުންނޭވެ. މިއަދުގައި ބަޔާންކޮށްދެވުނު ފާޑުފާޑުގެ ސިފަތަކަކީ އެއީ ދެ ވަޒީރުން ތަރުޖަމާކޮށްފައިވާ ވާރިދުވެގެންވާ އަދި ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ސުންނަތުން މިކަންތަކަށް ދަލީލުކުރާ އެވެ. މި ސާބިތުވެގެންވާ މަޝްހޫރު ޙަދީޘްތަކުގެ ތަރުޖަމާކުރުމުގެ ތެރޭގައި ގޮތްތަކާއި، ދަލީލުކުރާން ދިޔައީސްގާ العِرْبَاض بن سَارِيَة رضي الله عنه ރިވާކުރައްވާފައިވާ މަޝްހޫރު ބަޔާނާ ހިލުން އެވެ. -އެއީ ފަހަރަކު ދެކެވުނު ބަސްތަކެއް- މި ބަޔާނާ ތަޢާރުފުކޮށްދިނީ ވާން އެވެ.- މި ބަޔާނާ ތަޢާރަފުވުމުގައި އިތުރު ފާއިދާތަކެއް ދިބުއެވެ. ސައްޔިދީ رضي الله عنه ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. މިމަންޒަރުގެ ހިތްތައް މަތިވެރިވެގެން ދިޔަ ވަޢުޡެއް އަދި ލޯތަކުން ކަރުނަ އޮހޮރިގެންދިޔަ ވަޢުޡެއް ރަސޫލާ ﷺ ދެއްވިއެވެ. މިމަންޒަރުގެ ބުނެވުނީ ވަދާޢީ ނަޞޭޙަތެއްކަމުގައި ހީވެއްޖެއެވެ. މިމަންޒަރުން ދެންނެވިން ވަޞިއްޔަތެއް ދެއްވާށެވެ. ބަރުހާ ދެއްވިއެވެ. (أُوْصِيكُم بتقْوى اللهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعةِ، وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكَ عَبْدٌ، فَإِنَّهُ مَنْ يَعشْ مِنكُم فسَيَرَى

إِخْتِلافًا كَثِيراً، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهاَ بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتُ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) "މިޙަދީޘް ނަބަވީއްޔާ ޢިރްބާޟު ރުޟީން ﷲޢަންހު ބުޚާރީމުސްލިމް ވަޙީޙްޔާއު ކުރެއްވެ. އަދި ޢިރްބާޟުގެ މަރްކަޒް އަމާން ވިސްތާރުން އެކިކަންތަކުގައި ވިއްސާ ޢިރްބާޟު މާލްން ޙަސަނަރް އައުއަގާ ކިއެސްވާސާވެ. ޙިޔަން ނަބަވީއްޔާރް ހުރުގައި ދުނިޔޭމަތީގައި ދިރިއުޅޭ މާއަރް ގިނަގިނަ ހާލަތްތަކާއި ހުސްނުސް އެވެ. ޢިރްބާޟުގެ މަރްކަޒުވެރި ޙިޔަން ނަބަވީއްޔާގެ ސުންނަތްތެވެ. އަދި ހިދާޔަތްލިބިގެންވާ ޚުލަފާއުން ރާޝިދީންގެ ސުންނަތްތެވެ. އެގައި ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި ކަޅިހަމަތަކުން އެގައި ބާރަކަން ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި އައުކަންތަކާ ދުރު ސަލާމަތް ވާށެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ކޮންމެ އައުކަމަކީ އެއީ ބިދުޢައެކެވެ. އަދި ކޮންމެ ބިދުޢައަކީ މަގުފުރެދުމެކެވެ."

ފަހެ، އެންމެރަގަޅު ޖަވާބެކެވެ. بَارَكَ اللهُ فيك ސަލަފީ މަންހަޖުގައި އެކުލެވިގެންވާ، ޚާއްޞަގެންވާ މައިގަނޑުބައިތައް ބަޔާންކޮށްދީ ނުވަތަ ގަވާއިދުތައް ބަޔާންކޮށްދީގެންވެ އެވެ. އަހަރެމެންނަށް އެކަމުގައި މި ދަރުސް އެކަށައަކަށް ބަޔާންކުރުމަށް ހުށަހަޅާށެވެ.

މި ޙަދީޘްގައި : الله އަށް ތަޤްވާވެރިވުމަށް ވަސިއްޔަތް ކުރެވިފައިވެ އެވެ. މިގޮތުގައި ތަންފީޛުކޮށް ދެމިހުރުމުން الله އަށް އަޅުވެރިވުން ޙައްޤުގޮތުގައި ޤާއިމްކުރުމުގައި ދެމިހުރެވޭނެ އެވެ.

މި ޙަދީޘްގައި : ސުންނަތުގައި ޤާއިމްވެ ދެމިހުރުމަށް އަމުރުކުރެވި، އެކަމަށް ވަސިއްޔަތް ކުރެވިފައިވެ އެވެ. އެފަދައިން ތަންފީޛުކޮށް ދެމިހުރުމުން ރަސޫލާ ﷺ އަށް ތަބާވުން ޙައްޤުގޮތުގައި އަދާކުރެވޭނެ އެވެ.

މި ޙަދީޘްގައި : މި އުއްމަތުގެ ޚަލީފާއިންގެ ސުންނަތުގައި ޤާއިމްވެ ހުރުމަށް އަމުރުކުރެވި، އެކަމަށް ވަސިއްޔަތް ކުރެވިފައިވެ އެވެ. އެފަދައިން ތަންފީޛު ކުރުމުން ސަހަބުން ﵃ ގެ ފަހުމާ އެއްގޮތަށް ދެމިހުރުން ޙައްޤުގޮތުގައި ޤާއިމްކުރުމުގައި ދެމިހުރެވޭނެ އެވެ.

މި ޙަދީޘްގައި : ބިދުޢަތަކާން އިންޒާރުދީ ރައްކާތެރިވުމަށް އަމުރުކުރެވިފައިވެ އެވެ. މިކަން މިފަދައިން ތަންފީޛު ކުރުމުން ބިދުޢަތްތާއި އަދި ބިދުޢަތްތަކުގެ އަހުލުވެރިންގެ ކިބައިން އިންޒާރުދިނުން ޙައްޤުގޮތުގައި ޤާއިމްކުރެވޭނެ އެވެ.

މި ޙަދީޘްގައި : ނަޞޭޙަތް، ޙައިބު ފިރުޤަތްތަކާއި އަދި ހިޒްބުތަކުން އެއްކިބާވުމަށް އަމުރު ކުރެވިފައިވެ އެވެ. ޙަދީޘްގައި ﷺ ވިދާޅުވެފައިވާ

ފަދައިންނެވެ. (فسيرى إختلافا كثيرا) "ފަހެ އޭނާއަށް ގިނަގުނަ ޚިލާފުތަކެއް ފެންނާނެ އެވެ." އެފަދަ ނޫނދޯ، ބައިބައިވެގެންވާ ޚިލާފުތަކުންނާއި ބައިބައި ވެގެތުމުން އެއްބާވެގެންވާ ލިޔާއަށް މި ކަންތަކުން އަމާންކަން ލިބިދޭނެ އެވެ.

މިކަންގައި ބާރުލެވިގެންވާ ނަބަވީ އިރުޝާދުތަކެވެ. ސަހާބުން ނުވަތަ ސަހާބުން ދޫރަވާ މަނައިގަތުމެވެ. ބިދުޢަތްތަކާއި، ބިދުޢަތުގެ މަތިގައި އެންމެން އުސޫލިތަކެތީ ގޮތުގައި ޢަމަލުކުރުމަކީ އަމުރު ކުރައްވިއެވެ. ނަބިއްޔާގައި ﷺ ވިދާޅުވެފައިވާ ފަދައިންނެވެ. (فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ) "ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވަނީ ތިމަން ނަބިއްޔާގެ ސުންނަތެވެ. އަދި ހިދާޔަތްލިބިގެންވާ ޚުލަފާއުއް ރާޝިދީންގެ ސުންނަތެވެ. އޭގައި ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި ކޮޅުދަތްތަކުން އޭގައި ބާރަކަން ހިފަހައްޓާށެވެ."

އެންމެހައި މުސްލިމުން ތަނަސަކުރައިން މި މާނައިގައި އަދި މި ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި ވާރިދުވާ ހަގީގަތް ޝަރުޢީ ދަލީލު ޙަވާލާދޭން ގޮތެވެ. މިކަންތަކަށް ތަބާވުމަކީ ނުހަނު ޢާމުވެސް އެވެ.

الإمام ابنُ تَيْمِيَّةَ رحمه الله ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "އެންމެހައި ދީނީކަންކަމުގައި، ކިތާބާއި އިޖްމާޢު އަދި ޤިޔާސަކަށްވުރެ އެނުގެ ޚާއްޞަކުރާވަނީ ދ

އެއްޗެއްގެ ތެރޭގައިއެވެ. ފައިދާ ކުރަނިވި އިލްމާއި، ބާޠިލް ޢަމަލު ކުރުމުގައިއެވެ."[1]

✵✵✵✵

[1] (مجموع الفتاوى شيخ الإسلام) (١٩ - ١٦٩)

މި މަންހަޖުގައި ތާރުފުވެގެންވާ ސިފަތައް ނުވަތަ ބައެއް ސިފަތަކުގެ ތަފްޞީލުތަކުގެ ތެރޭގައި :

٠١ الله تعَالى ، އެކަލާނގެ ދީނުގެ ވާރަނުގައި ހިފަހައްޓައިގެން ތިބުމަށް އަމުރުފުޅު ކުރައްވާ އަދި އެ ދޫކޮށް ނުލުމަށް އިންޒާރު ދެއްވައި ވަޙީކުރައްވާފައި އެވެ.

﴿ وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْۚ ﴾ [آل عمران: ١٠٣]

"ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން الله ގެ ވާރަނުގައި ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި ވަކިވަކިވެ ނުގަންނަވާށެވެ." އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވާފައި އެވެ. ﴿ مُنِيبِينَ إِلَيۡهِ وَٱتَّقُوهُ وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَلَا تَكُونُواْ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ٣١ مِنَ ٱلَّذِينَ فَرَّقُواْ دِينَهُمۡ وَكَانُواْ شِيَعٗاۖ ﴾ [الروم: ٣١] "އެކަލާނގެއަށް ތިޔަބައި މީހުން ތައުބާވެ، ރުޖޫޢަވާ ބާރުގައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ތިޔަބައި މީހުން ތަޤްވާވެރިވާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ނަމާދު ޤާއިމުކުރާށެވެ. އަދި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ތިޔަބައިމީހުން ނުވާށެވެ. އެބައި މީހުންގެ ދީން ބައިބައިކޮށް، ބައިބަޔަށް ކުދިގައިވި މީހުންގެ ތެރެއިން ތިޔަބައިމީހުން ނުވާށެވެ." އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسۡتَقِيمٗا فَٱتَّبِعُوهُۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ

ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمۡ عَن سَبِيلِهِۦۚ ذَٰلِكُمۡ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾

﴾ [الأنعام: ١٥٣] "އަދި މިއީ ތިމަން އިލާހުގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގެވެ. ފަހެ، އެމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢުވާށެވެ. އަދި (އެހެން) މަގުމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢުނުވާށެވެ. (އެއިރުން) އެކަލާނގެ މަގުން ތިޔަބައިމީހުން ވަކިވަކިވެގެން ހިނގައިދާނެތެވެ. މިކަންތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ވަޞިއްޔަތްކޮށް ދެއްވީ، ތިޔަބައިމީހުން ތަޤުވާވެރި ވުމަށްޓަކައެވެ."

އަދިވެސް الله تَعَالى ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ فَرَّقُواْ دِينَهُمۡ وَكَانُواْ شِيَعًا لَّسۡتَ مِنۡهُمۡ فِي شَيۡءٍۚ إِنَّمَآ أَمۡرُهُمۡ إِلَى ٱللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُواْ يَفۡعَلُونَ ﴿١٥٩﴾ ﴾ [الأنعام: ١٥٩] "ހަމަކަށަވަރުން އެބައި މީހުންގެ ދީން ބައިބައިކޮށް، ބައިބަޔަށް ކަމުގައިވީ މީހުންގެ ތެރެއިން، އިބަނަބިއްޔާވެސް ބަރީއަވެގެންނެވެ. އެބައިމީހުންގެ އަމުރުހުރީ ކަންތައް ވާނީ الله ގެ ހަޟްރަތުގައެވެ. އެބައިމީހުން ކުރަމުންދިޔަ ކަންތަކުގެ ޚަބަރު އެކަލާނގެ އެބައިމީހުންނަށް އަންގަވާނެތެވެ."

މިޢާނައިގައި އެތައް ދަލީލުތަކެއް ވާރިދުވެގެންވެ އެވެ.

شَيْخُ الإِسْلاَمِ الإِمَام ابنُ تَيْمِيَّةَ ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ދީނުގައި އެންމެ ބޮޑުވެގެންވާ ޤަވާއިދުތަކުގެ ތެރޭގައި މިޤަވާއިދު އަހުލުވެރިންނާ ކަމުގައި މިޤަބައިމީހުން ދަންނަވަނުއްޖެވެ. އެއީ : ހިލާފަތް އަލާމާތެއްގެ ގޮތުގައި ދުނިޔޭބުރާއި، މިސްކީނުން އެއް ކަލިމައެއްގެ މަތީގައި ޤާއިމްވެ ދުނިޔޭބުރާއި އަދި ދުރަބައި މީހުންގެ ދެމެދު އިސްލާހު ޤާއިމް ކޮށްދިނުމެވެ. -އެއަށްފަހު މިކަމަށް އެމަކަށް ދަރިވެރު ފިތުނަ ކުރުންވެއްޖެ. އަދި ވިދާޅުވެއްޖެ.- މިކަމުގެ މިސާލުތަކުގެ ތެރޭގައި އިސްލާމް ދީނުގައި އެންމެން އެއްބަސްވާމީހުގެ ގޮތުގައި ދުނިޔޭބުރާއި އެކުވެރި އެއްބަސްވުމުގެ ގޮތުގައި ދުނިޔޭބުރަމުން އަދި ހިތާމަވެރި ބަސް ނަގާ މަކާނު ވަރުގަދަމުން ނަހީޢަތްދެނިވާ ނަސީހަތާ ވާހަކަފުޅަކުން ހިދާޔަތެވެ. މި އަބާރުގައި ދުނިޔެ އެކަމުގެ އަހުލުއްސުންނަތާ الجماعة ގެ އަހުލުއްސުންނަތެވެ. މި އަބާރުން ބަރާބަރަށް މިނުންނަ އެއީ ތިރީގައި ވާހަކަތަކުގެ އަހުލުއްސުންނަތެވެ."[1]

އަދިވެސް އެހެން ތަނެއްގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "މިހެން ވުމުން الفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ އަކީ އެއީ أَهْلُ السُنَّةِ وَالجَمَاعَةِ ކަމުގެ ސިފަލިބިގެން ދިޔައެވެ. އެބައިމީހުންނަކީ الجُمهُورُ الأَكبَرُ އަދި السَّوادُ الأَعْظَمُ އެވެ. އެހެނަސް الفِرَقُ البَاقِيَةُ (އެހެނިހެން އެންމެހައި ފިރުޤާތައް) އަކީ ހަމަކަހަލަވަރުން އެކަހެރި،

1 (مجموع الفتاوى شيخ الإسلام) (٢٨ - ٥١)

ބަލިކަށިކަމުގައިވާ، ބައިބައިވެ، ބިދުޢަތާއި ހަވާނަފްސުގެ އަހުލުވެރިން ކަމުގައި ވެރިޔަ ބައިގަނޑެއްވެ. މި ބައިގަނޑުތަކަށް ބެހިގެންގޮސްފައިވާ އެއްވެސް ފިރުޤާއެއް الفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ އާ ކުޑަކޮށްވެސް ކައިރިންވާނުއްޓެވެ. އަދި ފިރުއްމަ الفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ ގެ ތަރުޖަމާނެއްވެސް ނުވިއްޔާ ހުއްޓެވެ. އެހާއަކު މި ފިރުޤާތަކަށް ވާހުނީ އިންސާފުއަށް ދުރަ، ނިކަމެތި މަދުބައިގަނޑެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މި ފިރުޤާތަކުގެ ސިފައާރުކަމުގައި ވާހުރި : ޤުރުއާނާއި ސުންނަތް އަދި އިޖްމާޢާއި ވަކިވެގަތުމެވެ."[1]

٠٢ الإِمَامُ مُسْلِم (الصَّحِيْحُ) ގައި ﷺ ގެ މިޙަދީޘް ގެންނަވާފައިވެ އެވެ. (إِنَّ اللَّهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا وَيَكْرَهُ لَكُمْ ثَلَاثًا فَيَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَيَكْرَهُ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةِ الْمَالِ)[2] "ހަމަކަށަވަރުން الله ތިޔަބައިމީހުންގެ މަތިން ތިން ކަމަކަށް ރުހިވޮޑިގެންނަވަމެވެ. އަދި ތިންކަމަކަށް ނުރުހިވޮޑިގެންނަވައެވެ. އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންނަވަނީ، ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކުރުމަށާއި، އެކަލާނގެއާ އެއްވެސް ޝަރީކެއް ބައިވެރި ނުކުރުމަށް. އަދި ތިޔަބައި މުޅިން ބައިބައިނުވެ އެކަލާނގެ ދީނުގެ ވާގަނޑުގައި ހިފަހައްޓައިގެން ތިބުމެވެ. އެކަލާނގެ ތިޔަބައި

[1] (مجموع الفتاوى شيخ الإسلام) (٣ - ٤٣٥، ٤٣٦)

[2] (٣ رقم ١٣٤٠)

މީހުންގެ ވައްކަމަށް ހާފިލާވިޔަނުދިނުމަށް ބުނުން ބުނެވޭ ބުނުމާއި، ބައްލަވާ ދިނަސްވާލާއިމެދު ހެދުމާއި، މުޙާތަރަމް ބާކީކުރެއްވުމައި ހަމަހަމަކުރުމެވެ."

الإِمَام أَحمَدُ (المُسْنَد) ގައި މިޙަދީޘްއަށް މި ލަފްޒުން ގެނެސްދެއްވައި އެވެ. (وَأَنْ تُنَاصِحُوا مَنْ وَلَّاهُ اللَّهُ أَمْرَكُمْ)[1] "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވައްކަމަށް الله ލައްވާލައްވާ ފަރާތްތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ނަޞޭޙަތްތެރިވުމެވެ."

الإِمَام ابنُ عَبْد البَرِّ (التَّمْهِيدِ)[2] ގައި މި ޙަދީޘް ޝަރަޙަކުރައްވަމުން ލިޔުއްވުމުގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "މި ޙަދީޘްގައި މުސްލިމުން އިމާމުންނާއި ނަޞީޙަތްދިނުމުގައި الله ގެ ވާޖިބުގައި ފިޔަވަޅަކަށް ހެޔޮވާ ނަޞީޙަތްދިނުން ނުހަނު ބޮޑުކަމެއްވާކަމަށް ވާއިރު ބެހިގެނ ބާއްސަވާ ވެއްޖެ الله ގެ ވާޖިބު ގުޅުމުގައި އިސްވެފިވާ ގޮތް ހައްލުކުރާ އެވެ.

ފުރަތަމަވައީ : އެއީ الله ގެ ޙައްޤެވެ.

ދެވަނައީ : އެއީ ޢަމާއްމުވީ. އިމާމުން ނުހި ޢަމާއްމުވާ ނުންނޫނެ އެވެ.

އަހަރެން ދަޢްވަތުގައި މި މަނަމަށް އެއްމާނައާ އަޚްއް މާނަވަހީ ގެކި ހަމަހަމައެވެ. ސަބަބަކީ الله ގެ ޙައްޤުގައި އެންމެހައި މުސްލިމުން އެކަމީހުންނާގެ ގޮތުގައި ނަޞީޙަތްދިނާއި ބައިބައިވެ ނުގަތުމަށް

---

[1] (٢ - ٣٦٧)

[2] (٢١ - ٢٧٢)

ނަހީކުރައްވާފައިވެ އެވެ." އެއަށްފަހުގައި ކުރީގައި ބަޔާންވެދިޔަ އާޔަތްތައް ދިރާސާ ކުރެއްވިއެވެ.

الإِمَام ابنُ تَيْمِيَّةَ ﵀ ލިޔުއްވާފައިވާ ފޮތް (مِنْهَاج السُّنَّةِ)[1] ގައި الله ގެ ވާގަން ތަފްސީރު ކުރައްވާ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "الله ގެ ވާގަނަކީ އެކަލާނގެ ފޮތް، އެކަލާނގެ ދީން، އިސްލާމް ދީން، އެކަލާނގެއަށް އިޚްލާޞްތެރިވުން، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތައް، އެކަލާނގެ ޢަހުދުތައް، އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިވުން، ޖަމާޢަތުގައި ހުރުން ކަމުގައި ތަފްސީރު ވެގެންވެ އެވެ. މި އެންމެހައި ތަފްސީރު ތަކަކީ ޞަޙާބީންނާއި، އެބޭކަލުންނަށް އިޙްސާންތެރި ގޮތުގައި ތަބާވެ ތާބިޢުން ނާއިބުވެ ތިއްބެވި ތާބިޢީންގެ އަރިހުން ނަޤުލު ކުރެވިގެންވާ ތަފްސީރުތަކެވެ. މި އެންމެހައި ތަފްސީރުތަކަކީވެސް ޞައްޙަ ގޮތްތަކެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ޤުރުއާން އަމުރުކުރަނީ އިސްލާމް ދީނަށެވެ. އަދި އެއީ އެކަލާނގެ ޢަހުދާއި، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި، އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަން ވުމެވެ. މި އެންމެހައި ކަންތަކުގައި ތާއަތާއި ތިބެވިފައި الجَمَاعَة ޝާމިލުވެގެންނެވެ. އަދި ބަޔާނީ އިސްލާމް ދީނަކީ، الله އަށް އިޚްލާޞްތެރިވުމެވެ."

---

[1] (٥ - ١٣٤)

މި ހަޤީޤަތް ސަރީޙަކޮށް الإمام مُحَمَّدُ بنُ عَبدِ الوَهَّاب ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.[1] "މި ދީން ކަނޑައެޅި ނުވަތަ ބަދަލު ކަނޑަކަން ދޫކޮށްލުމުގެ ސަބަބުން ވެނީ އިންސާނުންނަށް އެބައި މީހުންގެ ދީނުގައި އަދި ދުނިޔޭގައި އެއްވެސް ވައްސަލަތާއް ކުރިމައްޗެއް ނުވެއެވެ."

٠٣ الله ﷻ سُوْرَةُ الفَاتِحَة ގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެ އެވެ. ﴿ ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ۝٦ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ۝٧ ﴾ [الفاتحة: ٦-٧] "އަޅުގަނޑު ސިރާތުލްމުސްތަޤީމާ ތެދުމަގަށް މަގު ދައްކަވާނދޭވެ. އެއީ އެބައިމީހުންނަށް ތިބާ الله ނިޢުމަތް ދެއްވި މީހުންގެ މަގެވެ. އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް الله ކޯފާވެރިވެވޮޑިގެންވާ މީހުންގެ މަގެއްނޫނެވެ. އަދި މަގުފުރެދިފައިވާ މީހުންގެ މަގެއްވެސް ނޫނެވެ."

الإمامُ ابنُ القَيِّم ﵀ (إغاثَةِ اللَّهفان)[2] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އެ ސިރާތުލްމުސްތަޤީމާ ތެދުމަގަކީ الله އަހަރެމެންނަށް ތަބާވުމަށް ވަކިވެއްދެއްވި ކުރައްވާފައިވާ މަގަކީ އެއީ : ނަބިއްޔާ ﷺ އަދި ނަބިއްޔާގެ ޞަޙާބީން ދިޔައީ މަގެވެ. ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ސިރާތުލްމުސްތަޤީމަކީ އެއީއެވެ. އެމަގުން ބޭރުވެއްޖެނަމަ އެއީ ހައްދުފަހަނައަޅައިފައިވާ މަގުތަކެވެ.

[1] (الدرر السنية) (٢ - ١٣٣)

[2] (١ - ١٣١)

އެހެނަސް ބައިޢަތަކީ ސިޔާސީގެންނާ ބެދިގެން ބާރުވާ ހައްދުފަހަނައަޅައި ދާނީ އިސްލާމާ ދެކޮޅަށްހެވެ. އަދި ބައިޢަތު ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔުން އޮޅި ކުޅަދާނަވަންތަކަށެވެ. އެ ދެމުންދިޔައީ الله ގެންގުޅެ އެހެން ފަރާތަކަށް ޖަމާޢަތް ނުކުރުއްވާ ދެކޮޅަށްކަމުގެ އަހުލުބިދުޢަތުގެ އެވެ. މިއީ އަހަރެމެންގެ ޒަމާނު އެމަގެއް ފެނުނަން އޮންނަ ބާރުގައި ކަންތައް ހިނގަމުންދާ ފަދައިން ހިނގާ ކަންކަމެވެ. ފަހެ، އެމަގު ޝަރުޢީ، އެމަގު ކަޑަތުކުރަމުންދާ މިހާ ބައިޢަތު އެމަގުން ފާރިސްވެދާ ދެކޮޅަށް ހައްދުފަހަނައަޅައި ދެއެވެ. އަދި ބައިޢަތު މިދެކޮޅަ ނޫން ގޮތުގައިވެސް މަގުން އެއްފަރާތްވެދެއެވެ.

ސިޔާސީގެންނާ މަގުގައި ދެމިހުރުން ނުވަތަ އެމަގުން އެއްކިބާވެފައިވުން މިންކިރާލާ ބިރުފުރަތީ : އެގޮތްއަށް رَسُوْلُ اللهِ ﷺ އަދި ސަހާބީން ދެމިތިއްބެވި ގޮތުގައި ދެމިހުރުމާއި ނުވަތަ އެގޮތްތަކުން ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިއުމެވެ. އެއްގޮތަކީ ދީނުގައިވާ ކަންތައް ދޫކޮށް ފަރުވާކުޑަކޮށް އަމިއްލަ ނަފްސަން އަނިޔާވެރިވެފައިވާ މީހެކެވެ. ނުވަތަ މުޖްތަހިދެއް ގޮތުގައިވެ އަމިއްލަނަފްސަން ތައުވީލު ކުރުމުގައިވާ މީހެކެވެ. ނުވަތަ ޖަހިލުކަމުގައިވެ ތަޤްލީދުކުރާ މީހެކެވެ. މި އެންމެހައި ކަންތަކަކީ الله ނަހީކުރައްވާފައިވާ ކަންތަކެވެ. ސަލަފުންތަކަށް ލިބިދާނީ ހަމައެކަނި

ދީނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ މިންގަނޑުގައި ދެމިހުރެ ސުންނަތުގައި ޤާއިމްވެ ހުރުމެވެ. ދީން އެކުގައި އެކުލެވިފައިވާނީ އެގޮތުގައި ދެމިހުރުމުންނެވެ."

ޢަދުލުވެރިކޮމުގައި އަދި ޢިލްމީ ގޮތުގައި ހައްޤު ސަލަފިއްޔަތުގައި ޤާއިމްވެ ހުންނަމީހާއަކީ، އެންމެހައި ހަވާލުވަނިވި، މަގުފުރެދިފައިވާ ފިތުނަފަސާދަތަކުން ސަލާމަތްވެ، މި ދެ މަގުފުރެދުމުގެ ދެމެދުގައިވާ ޢަދުލުގައި ހުންނާނެ މީހެކެވެ.

الإِمَامُ الأَوزَاعِي ؒ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "الله އަމުރުފުޅެއް ކުރައްވާފައިވާ ނަމަ އެއިން ކޮންމެ އަމުރުފުޅަކާމެދު ޝައިޠާނާ ދެ ގޮތެއް ހުށަހަޅައެވެ. އެ ދެގޮތުގެ ތެރެއިން އިންސާނާ ފުއްޓައިލެވޭނީ ކޮން ގޮތަކަށްތޯ ޝައިޠާނާ ނުބަލައެވެ. މި ދޭތެރޭ : الله އަމުރުފުޅުކުރައްވާފައިވާ ކަމެއްގައި ދީނުގައި ފަރުވާ ކުޑަކުރުމެވެ. އަނެއްކޮޅަކީ އެކަމެއްގައި ދީނުގައި ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔުމެވެ."[1]

الإِمَامُ ابنُ القَيِّمِ ؒ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "الله އަމުރުފުޅު ކުރައްވާފައިވާ ކޮންމެ އަމުރުފުޅެއްގެ މައްޗަށް ޝައިޠާނާ ދެ ގޮތަކުން ވަސްވާސް ދެއެވެ. އެއްގޮތަކީ އެކަމެއްގައި ފަރުވާކުޑަކުރުމުގައި ވެއެވެ. އަނެއްގޮތަކީ އެކަމެއްގައި ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔުމެވެ. އޭނާ އެއަޅަކު އެއްކޮޅެއްގައި ޤެރިޔާދްރިފައިވަނީ ކާމިންވަރަކަށް ކަމެއް ބަލައެއްނުލާން އެވެ.

[1] (المقاصد الحسنة) (ص ٢٠٥)

ހަމަކަށަވަރުން ސަޙާބީންނާ ކޮންމެ އަޚްލާގެ ހިތްގައި އެކަމަކުން އޮތް ވަސް ބަލާނެ އެވެ.

އެ މީހުންގެ ހިތްގައި ދީނުގައިވާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ފަރުވާކުޑަކަމުން އަރަގަނޑުވި، ދީނުގައިވާ ކަންތައް ޚިޔާނަތްތެރިކަމުގެ ގޮތުގައި ދުނިޔަވީ، މިކަމުގެ ބަދަލުއިން އޭނާ އެ އަގާ އެގޮތުގައި ޖެހިލުމުކުރާ ހުރެތޯބަލާ. އޭނާގެ މައްޗަށް ފަރުވާ ކުޑަކުރުމާއި، ދީނުގައިވާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ކަންނަންތަކަން ގެންނަން އެވެ. އަދި އޭނާގެ މައްޗަށް އެކިއެކި ނުބައި ތަފާސްހުރިތަން ގެނެސް، އުއްމީދުތަކެއް ގެންނަން އެވެ. މިގޮތުގައި ދުރުހެލި އެންމެ ފަހުން އަގާ އޭނާގެ މައްޗަށް ދީނުގައިވާ އެތަކެއް އަމުރުތަކެއް ދޫކޮށްލުމުގައި ސަޙާބީންގާ ދުރުހެންނަން އެވެ.

އެ މީހުންގެ ހިތްގައިވެސް ދީނުގައި ނަފުސުތަކުގެ އެންމެ ހައި ކަންތަކުން އެއްކިބާވެ، އަދި ދީނުގައި އަމުރުތަކާއި ކަންތަކުގެ މައްޗަށް މުޙާލިފުން ކުރުމުގައި ތެއްތެރިވުން، ދީނުގައި ފަރުވާކުޑަކުރުމުގެ ދުރުން އައުމަށް އާދައިން ނުދެން އެވެ. އެހެންނަމަ ދީނުގައިވާ ކަންތަކުގެ މައްޗަށް އަދިވެސް އިތުރަށް އެކަންތަކުގެ މަތީގައި ދީނުގައިވާ މިންގަނޑުތަކުގެ އިތުރަށް ޖެހިލުމުގައިން ސަޙާބީންގާ އަމުރުކުރުމަށް އެވެ. އޭނާ ދުރުހެލިގޮތަކީ އެއަރާއަށް ފުރުދުން މިންވަރެއް ނުންކަމުގައި އޭނާއަށް ފުރުޞަތުދިނުން އެވެ. ތިބާގެ ހިތްމަތީ ތިއަށްވުރެ މަތީގައިވާ ހިތްމަތި ކަމުގައި ސަޙާބީންގާ

ބުނާނެ އެވެ. ޢަމަލުތައް ކުރަމުންދާ އެހެންމީހުންނަށްވުރެ ރިޔާ ގިނަޢަމަލުތަކެއް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމުގައި ޝައިޠާނާ ބުނާނެ އެވެ. މީސްތަކުން އަޅުކަން ހުއްޓާލި ކަމުގައި ވިޔަސް، މީސްތަކުން ރޯދަ ދޫކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް ރިޔާ އެކަން ހުއްޓާލައިގެން ނުވާނެ ކަމުގައި ޝައިޠާނާ ބުނާނެ އެވެ. މިގޮތުން އަޅާ ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔުމުގެ ތެރެއަށް ގެންދާނެ އެވެ. الصِّراط المُستقيم ފަހަނައަޅައި ގެންދާނެ އެވެ. އެއީ ކުރީގެ މީހާ ފަރުވާކުޑަކުރުމުގެ ތެރެއަށް ގެންދިޔަ ފަދައިންނެވެ.

މި ދެމީހުންގެ ފަރާތުންވެސް ޝައިޠާނާ ހާސިލްކުރުމަށް ބޭނުންވި މަޤްޞަދަކީ : އެ ދެމީހުންވެސް الصِّراط المُستقيم ން ބޭރުކުރުވުމެވެ. އެކަކަށް އެ މަގާ ކައިރި ނުވުމަށް، އަނެކަކަށް އެމަގުގެ ހައްދު ފަހަނައަޅައި ދިއުމެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން ގިނަމީސްތަކުން ވަނީ މި ދެކޮޅުގައި ޖެހިފައެވެ. މި ދުއްތަވެރިކަމުން ސަލާމަތްކަން ހޯދޭނީ ފުރިހަމަވެގެންވާ ޢިލްމާއި، އީމާންކަމާއި ޝައިޠާނާގެ މައްކަރް ހަރުދަނާކުރުވާ ބާރު ލިބިގެންވާ އެކު ދީންގެ ދުރިންގަނޑުގައި ޤާއިމްވެގެންނެވެ. و اللهُ المُسْتَعَان"[1]

1 (الوابل الصيب) (ص ٢٩ - ٣٠)

شَيخُ الإِسْلاَمِ الإِمَام ابنُ تَيْميَّةَ رحمه الله އަހުލުއް ސުންނަތުގެ ދުތުވިންގަނޑު ބަޔާންކުރައްވާ (العَقِيدةِ الوَاسطيَّة)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވޭ އެވެ. "ހަދައްކަކައިން ސުންނަތުގެ އަހުލުވެރިން އެންމެހައި ބާބުތަކުގައި އެބައިމީހުންނަކީ ދުތުވިންގަނޑުގައި ޤާއިމުވެގެންވާ ބައެކެވެ. ސަބަބަކީ އެބައިމީހުންނަކީ الله ގެ ފޮތުގައި އަދި رَسُوْلُ اللهِ ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި އަދި އިސްލާމްދީނުގައި ކުރިއަރައި ސާބިގުވެފައިވާ މުހާޖިރުންނާއި، އަންޞާރުން އަދި އެބައިމީހުންނަށް އިޙްސާންތެރިކަމާއެކު ތަބާވި އެންމެހައި މީސްތަކުން އިއްތިފާޤުވެފައިވާ އެންމެހައި ކަންތަކުގައި ޤާއިމުވެގެންވާ މިންވަރެވެ."

ސަލަފީ މަންހަޖުގެ ޤާއިމުވެގެންވާ ސިޔާސަތުގެ ރޫޙުގައި :

ބައްޔު ގޮތުގައި ތޯބިތުވ ދަތުރުކުރުން ހިފެހެއްޓުމެވ. الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެ އެވެ. ﴿ ٱلَّذِينَ أُخۡرِجُواْ مِن دِيَٰرِهِم بِغَيۡرِ حَقٍّ إِلَّآ أَن يَقُولُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُۗ وَلَوۡلَا دَفۡعُ ٱللَّهِ ٱلنَّاسَ بَعۡضَهُم بِبَعۡضٖ لَّهُدِّمَتۡ صَوَٰمِعُ وَبِيَعٞ وَصَلَوَٰتٞ وَمَسَٰجِدُ يُذۡكَرُ فِيهَا ٱسۡمُ ٱللَّهِ كَثِيرٗاۗ وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ٤٠ ﴾ [الحج: ٤٠] "އެބައިމީހުންނަކީ، ތިމަންމެންގެ

[1] (المجموع) (٣ - ٣٧٥)

ވެރި އިލާހަކީ ﷲ އާ ބުނުމުން އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތި އެބައިމީހުންގެ ކިޔަމަންތެރިވެ ނުލަފާފައި މީހުންނަށް. އަދި މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން އެއްބަޔަކު ގޮތުގެ ކަރައިވާ އަސްލުބައެއްގެ ނުކުތާއަކާބެހޭގޮތުން ﷲ ދުރުކުރެއްވުން ނުވާނަމަ، ނަބިއްޔާއިންގެ ޙަދީޘްތަކާއި، އަޅުކަންކުރާ ތިންތަނާއި، ޙައްޖާއިންގެ ޙަދީޘްތަކާއި، ގިނަގިނައިން ﷲ ގެ ނަންފުޅު ގަނޑު މީސްކޮޅުތަކާ މިހިރަ ތަންތަން ސުވަރުގަލޮބޯން ޕީސްކަން ކަނަވަރެވެ. ހަމަކަނަވަރުން، ﷲ އަށް ނަބިއްޔާ މިހާކަން، އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާއާ ލާޒިމްކަން ކަނަވަރެވެ.ހަމަކަނަވަރުން، ﷲ ގެ ބާރުވެރިކަމަށް، ޢިބާދަތަށް އިޚުލާޞްކަން ކަނަވަރެވެ."

އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱلْقَوْلِ ٱلثَّابِتِ فِي ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِي ٱلْأَخِرَةِ ۖ وَيُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلظَّٰلِمِينَ ۚ وَيَفْعَلُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ ﴿٢٧﴾ ﴾ [إبراهيم: ٢٧] "ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި އަދި އާޚިރަތުގެ ޙަޔާތުގައި، ޙައްޤުވެގެންވާ ބަސްމަގައި ޘާބިތުކަންމަތީގައި ތެދުވެރި މީހުން، ﷲ ޘާބިތުކަން ދެއްވައެވެ. އަދި ﷲ، އަނިޔާވެރިން މަގުފުރައްދަވައެވެ. އަދި ﷲ އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅަށް ކަންތައްތަށް ކުރައްވައެވެ."

حُذَيفَةُ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިމާ އެކަންތަކެއް އިނގޭނެތޯ ބަލާލުމަށްޓަކައި ކަންތައް ތިޔައީ ގެންގުޅުން، މަގުފުރެއްދުނަ ބައިގެ މަގުފުރެއްދުއްކަމުގައި

ރިބާއަށް އެނގިގެން ދިޔައީއެވެ. އަދި ރިބާ އެނގިފައިވާ ކަންތައް ރިބާ އިންކާރު ކުރުމެވެ. الله تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ ގެ ދީނުގައި ރިބާ އެކިވަރަކު އެކިކުށަ ތެރިގެންވާ މީހުންގެ ގޮތުގައިވުމުން އެއްކިބާވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ ދީނާ އެންމެ އެއްކިބާކޮށްފައެވެ."[1]

الله މިޔަ އެންމެހައި ފަރާތްތަކުން ރައްކާތެރި ކުރައްވާނީއެވެ. މިޔަބައިމީހުން ހަނދުމަ ހުންނާނެކަމުގައި އުއްމީދުކުރަމެވެ. އެއީ އަހުލުއްސުންނަތުގެ އިމާމް الإمام أَحْمَدُ އެގޮތުގައި ދެމިހުންނެވި ގޮތުގެ ވާހަކައެވެ. الإمام أَحْمَدُ އަށް الله ގެ ދީނުގައި އެތަކެއް އަނިޔާތަކެއް ލިބުނެވެ. ޗާބުކުން ތެޅިއެވެ. ވޭނގެ އެކި އަނިޔާތައް އެބައިމީހުން ދިނެވެ. ފަހެ، އެހިނދުގައި الإمام أَحْمَدُ -رَضِيَ اللهُ تَعَالى عَنْهُ وأَرضَاه- ސާބިތުކަންމަދީގައި ފުރިހަމަކަން ދެމިހުންނެވިއެވެ. ހުރަހައި އަނިޔާތައް

[1] أبو القاسم البغوي (الجعديات) (٢ رقم ٣٢٠٢) ގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި އެހެން ރިވާޔަތެއްގައި الإمام البيهقي (الكبرى) (١٠ - ٤٢) ގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި الإمام اللالكائي (شرح أصول إعتقاد أهل السنة) (١ رقم ١٢٠) ގައި މިރިވާޔަތް ގެންނަވާފައިވެއެވެ. މި ރިވާޔަތް ގެންނަވާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ. سليمان بن المغيرة عن حميد بن هلال عن مولى لأبي مسعود މިއެވެ. ރިވާޔަތް ޒިކުރުވެފައި ވަނީ މިފަދައިންނެވެ. "أبي مسعود ހުޒައިފާ ގެ އަރިހަށް ވަންނަވައިފިއެވެ..."
އަދި މިރިވާޔަތް الحارث بن أبي أسامة އެބޭފުޅާގެ المسند ގައި ގެންނަވާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތުގައެވެ.
يزيد بن خالد عن إبراهيم بن بشير عن خالد بن سعد مولى أبي مسعود.

ލިބިވަޑައިގެން ދިޔަ ހިނދުގައިވެސް ބައްދުބަހުން ޚުރުޖުބަ
ވެވަޑައިގަންނަވައެވެ.

އަދި الإمام ابنُ تَيْمِيَّةَ ﷺ އަށް الله ގެ މަގުގައި ހުރަސްތަކެއް އަނިޔާތަކެއް ލިބިގެން ދިޔައެވެ. ހަމަ الإمام ابنُ تَيْمِيَّةَ ﷺ -رَضِيَ اللهُ تَعَالى عَنْهُ وأَرضَاه- ޤައިދުކުރެއްވިގައި ކުރިމަތިލެއްވިއެވެ. އެހެންވުމުން، ބަންދުގެކޮޅުގައި ޤައިދުކުރެއްވިގައި މި މަންޒިލުގައި ފާރުވެގެންވާ ސިފައެއްކަމެވެ. އަދި އެއީ މިމަންޒިލުގައި ބޮޑުވެރިކަމާއެކު މިމަންޒިލު ފުރިހަމަކޮށް ދަންނަ އަހުލުވެރިންގެ ސިފައެކެވެ.

الله ދެއްކި ބާރަކެވެ. ސަލަފުންގެ ބާވަތްތަކުގެ ސިފަތަކާ ހެދުމަކީ ކޮންމެ މީހަކު، ނަޞޭޙަތްތެރިގައި ބަޔަކީ ކޮންމެ މީހަކު، އެކަމުގައި އޭނާ އަމިއްލަ ޚާޞަން ފެންނަނީ އެވެ. މިޔަބައި މީހުން الإمامُ مُحمَّدُ بنِ أَحمَد بن سَهل الرَّمليّ ﷺ ގެ ސީރަތަށް ބަލާލުމުން ހުއްޖަތެވެ. މި الإمامُ އަކީ މީސްރާބަނަން އެމީހަކަށް ތަބާވެވަޑައިގެން ހެދި މިފާތަކެވެ. -رَضِيَ اللهُ تَعَالى عَنْهُ وأَرضَاه- އިންޞާފު ދަރަޖައަށް الله ގެ ދީނުގައި އަނިޔާ ލިބިގެން ދިޔައެވެ.

الحَافظُ الذَّهبِيُّ (السِّير) ގައި الإمامُ مُحمَّدُ بنِ أَحمَد بن سَهل الرَّمليّ ﷺ ގެ ސީރަތުގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "الحَافِظُ أَبُو ذرّ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. ބަނު ޢުބައިދު، އެބަހުގާ ޖަލަށް ލިއެވެ. އަދި ސުލްޠާނުގެ މަޖިލީގައި

ދެމިހުންނެވުމުގެ ސަބަބުތައްގެ ގޮތުން އެބާރުގާ ބަޔާންކޮށް އުޅުވުނެވެ.

الدَّارقُطْني އަށް ބާރުގާގެ ވާހަކަ ޒިކުރުކުރައްވާ ޝަރީޙުކުރައްވައެވެ. އަދި ވިދާޅުވެއެވެ. ބަސް ދުބައިދެން ގެ ހަރުތުވެރިން الإمامُ مُحمَّدُ بنِ أَحمَد ކަމިގު ހިނދުގައި މިއާޔަތް ވިދާޅުވަމުން ގެންދެވިއެވެ. ﴿كَانَ ذَٰلِكَ فِي ٱلۡكِتَٰبِ مَسۡطُورًا﴾ "އެކަންތަކަކީ ލޯޙުގައި ލިޔުއްވާފައިވާ ކަމެއްކަމުގައި މިއެވެ." ބުނަމެވެ. މި އާޔަތް ތަކުރާރުކުރެއްވުން ވިދާޅުވުމަކީ، ޔަގީނާ ޔަގީނަކަށް ދުނިޔަމަތިން އެބާރުގާ އިމާންވުމަށްވުރެއިގެންނަވާ ކަމުގެ ތަރުތީބެވެ."

ابنُ الأَكفَانيُّ މި ކަމުގައިވެސް ބާރުގާ ޒިކުރު ކުރައްވަމުންދާ ގޮތުގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އެ ބާރުގާ ކަމުގެ ޙައްޤުއެކެވެ. މި ކަމުގެ ޙައްޤުލާ އަހުލުގެ އަދިއްލަ ސަރުސަން އެބާރުގާއަށް ދެވޭ އަހިއްލުގެ ވައްޓަން ދެކަވެ، އަޅުތަކުން އަހުލުގެ ހިތުގައި ކުރުން އެހުރިންވެ. އެގޮތުން އަހުލުގެ އަތުގައި އޮތް ޒަންޖަރު ހިފައި ހަރާދުމަންކުރުގައި ކަމުގެއެވެ. ކަމުގެ މީހުގެ ހިތުގައި އެ ބާރުގާއަށް އެހުރިން ޙަރާމްމަތުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. مُحمَّدُ بنِ أَحمَد بن سَهل الرَّملي ﷺ ކަމުގެވެސްވެ. އަދި ޤަސަވާޙުތަށް އަހިސާ ހަނިގަނޑު ކައިރާށް ތިލް ބުނާއިރު އެއަށްވެހެ އުޅުނެވެ."[1]

[1] (سير أعلام النبلاء) (١٦ - ١٤٨)

ބަލީބަސް އުޅުނުވިޔަސް ސުންނަތުގައި ތާއިދުވެވަޑައިގެން ދުނިޔެހުސްވުމުގެ ސަލަފުންނެވެ. مُحَمَّدُ بنِ أَحمد بن سَهل الرَّملي ﷺ ތާއިދުވެވަޑައިގެން ދުނިޔެހުސްވި ގަދަފަދަ ކަމުގައި ތާއިދުވެ ހުރުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންވަނީ ކާކަށްތޯއެވެ؟

الإِمَامُ أَبُو المُظَفَّر السَّمعَانِي ﷺ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. " أَهْلُ الحَدِيْث އަކީ ހައްޤު ގޮތުގައި ދުނިޔޭގެ މިސްކީނުކަމުގައި އުނިގެނުން ގޮތެއް : މިއީ އެބަޔަކުން ލިޔުއްވާފައިވާ އެންމެހާ ޙަދީޘްތަކެއް، އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުން ފަހަރެއްގެންގޮސް އެންމެފަހު ގޮތާޖެހިގެން، އެންމެ ކުރީގެ ގޮތްތައް އަދި އެންމެ ފަހުގެ ގޮތްތަކަން ބަޔާނުކުރައްވައިދިނީއެވެ، އެބައަކުން އެކިތަކުމުތަކަން ނިސްބަތްވާ މީހުންނަކަށް ނަމަވެސް އެކިއެކި ތަފާތު ޖަމާޢަތްތަކުގެ އަޤީދާތަކުގެ ނަމަވެސް އެބައަކުން ދީނުއްގެއްވާ ތަރައްޤީއަށް ސުލްހަ ދުރުތަފާތުތަށް ކަމުގައި ވެދިނީ ހިނދުގައިވެސް އެބައަކުންގެ ޓަކައި ބައެކަކުވެސް ބައެކުލެއްގެ ޒަމާނުގައި ދުރުހުންނެވި ހިނދުގައި، އެއެންމެހައި ހިތްހުމުރިން ބައެއްސާފުކަމާއި ޤަވާޢިދުތަކެއް އެކަށަ އެބަޔާއެއް ތަފާތުވެއްޖެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ބައެއްގެ އެ މަރުން އެއްބަޔަކާވެސް އެއްބައިވަންތަވެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ ބަސްތަކަކީ މިކަމުގައި އެއްގޮތްވުމާ ބަސްތަކަކަށެވެ. އަދި އެބައަކުންގެ ޢަމަލުތަކަކީ މިކަމުގައި އެއްގޮތްވުމާ

ޢަމަލުކުރުމަކަށެވެ. ތިބާއަން އަހުލުސުންނަތުގެ ތަފާތުގައި އެއްވެސް ޚިލާފެއް
ނުވަތަ ބައިބައިވުމެއް އުފެދިގެންދާނެ މަދުންވިޔަސް ހުންނާނަން
ނުންނާނެ އެވެ. ތިބާ އަހުލުސުންނަތުގެ ދުރުވެ މަތިން ޚިލާފުކުރުމާމެދު ވިސްނާލާ
އަދި އަހުލުސުންނަތު އާގެ ކިޔުމުގެ ސަލަފުންގެ ފަހަރެއްގައި
ނަމޫނާ ދޮރުވެތިކަމާ އެންމެ ގާތުން ބައިބައިވުމަށް ތިބާއަށް
ފެންނާނީ އެއީ އެންމެ ގިނަ ޚިލާފުތަކެއް އަހުލުސުންނަތުގެ ތެރެއިން ފެނިގެނެވެ.
އެންމެ ދުރުގެން ބައިބައިވުންވާ އަހުލުސުންނަތުގެ ތެރެއިން ފެނިގެނެވެ. ބަހުގެ
ގޮތުގައި މިއަދު އިސްލާމް ކުރެއްވި އެއްބަސް ދީނުގެ ބަސްފުޅު ކީކޭތޯ؟ الله
ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވި އެވެ. ﴿أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلۡقُرۡءَانَۚ وَلَوۡ كَانَ مِنۡ عِندِ غَيۡرِ
ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخۡتِلَٰفٗا كَثِيرٗا ٨٢﴾ [النساء: ٨٢] "ކީއްވެ ދުރުގެން އާދެއް
ބައިބައިވެގެން ވިސްނައި ފިކުރު ކުރެއްވިއްޔާއެވެ. އެ ދުރުގެނޑު الله
ނޫން އެހެން ފަރާތަކުން އައި އެއްޗެއް ކަމުގައިވީނަމަ، ދިމާލަށްވާ
ތަފާތުތަކެއް އެއީން ބައިބައިވުންތައް ފެންނާނެއެވެ." އަދިވެސް الله
ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވި އެވެ. ﴿وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْۚ
وَٱذۡكُرُواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ إِذۡ كُنتُمۡ أَعۡدَآءٗ فَأَلَّفَ بَيۡنَ قُلُوبِكُمۡ فَأَصۡبَحۡتُم
بِنِعۡمَتِهِۦٓ إِخۡوَٰنٗا﴾ [آل عمران: ١٠٣] "އަދި ބައިބައިވެގެން އެންމެން الله ގެ
ވާގަނޑަކީ ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި ތަފާތުނުވާ ނުފައްސާށެވެ. އަދި

ތިޔަބައިމީހުން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ޢަދާވާތްތެރިންކަމުގައި ވަނިކޮށް، الله ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ނިޢުމަތް ހަނދުމަކުރާށެވެ. އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތައް އެކުވެރި ކުރެއްވިއެވެ. އެކަލާނގެ ދެއްވި ނިޢުމަތުގެ ސަބަބުން ތިޔަބައިމީހުންނީ އަޚުންތަކެއް ކަމުގައި ވެއްޖައީމުއެވެ."[1]

شَيخُ الإِسْلاَم الإِمَام ابنُ تَيْمِيَّةَ ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "އަހުލުލް ކަލާމް ގެ އަހުލުވެރިންނަކީ އެއްބަސްވުމަކުން އަނެއްބަސްވުމަކަށް އެންމެ ގިނައިން ބަދަލުވަމުންދާ މީހުންގެ ގޮތުގައި ތިބާއަން ފެންނާނެ އެވެ. އެއް މަސްއަލަގައި ޔަޤީންކަމާ އެކު ބަސްމަގެއް ބަޔާންކޮށްފައި އަނެއްމަޖުލިހުގައި އެބަސްމަކާ އިދިކޮޅަށް، އަދި އެބަސްމަކީ އެގޮތުގައި ބުނާމީހަކީ ކާފަރެއް ކަމުގައި ބަޔާންކުރާނެ އެވެ. މިއީ އެބައިމީހުންނަކީ ޔަޤީންކަމެއް ނެތްގޮތުގައި މިއީ ބައެއްކަން އެނގިގެންދާ ދަލީލެކެވެ. ހަމަހަމަވުމުން އީމާންކަމީ، أَبُو سُفيَان ކައިރިން ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ އަރިހުގައި ހިރަޤްލު ބީޒަންޓިނާ ދުރުގައި ސުވާލުކުރެވުނު ހިނދުގައި ބަޔާންކުރެއްވި ގަދަރައިން ދުލިއޭންނަ އެއްޗެކެވެ. ޤައިސަރު ސުވާލު ކުރިއެވެ. "އެ ދީނަށް އެބައި މީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު ވަދެގަތުމަށްފަހުގައި، އެ ދީނުގެ މައްޗަށް ރުޅިއައިސް އަނބުރާ ނުކުމެގެން ދާ ހެއްޔެވެ؟" أَبُو

[1] شَيخُ الإِسْلاَمِ الإِمَام ابنُ تَيْمِيَّةَ ގެ ބަސްފުޅު ނަޤުލުކޮށް ގެންނަވާފައިވަނީ (صون المنطق و الكلام) (ص ١٦٥) ގަ އެވެ.

سُفيَان ވިދާޅުވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ." އެހެނީ ފަހިސާރު ބަޔާންކުރިއެވެ.
"ހަމައެކަނިން އީމާންކަން ހިތުގައި އެކުލެވުމުން އޭގެމައްޗަކަށް
ނުރުހުންތެރިވާން އެކަކުވެސް ނުކުންނާނެ އެވެ."

މިގޮތުން، عُمَرُ بنُ عَبْدِ العَزِيز ހަދި އޮޅުން ބަލައި ސަލަފުން ވިދާޅުވެފައިވޭ
އެވެ. "އޭނާގެ ދީނަށް ޚަޞުމުކުރުމުގެ ގޮތުގައި ކަރާމަތް އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި
ހަދައިފިމީހާ، އެކަމުން ހަސަދައްޖަހަން ދިޔުން ގިނަވާނެ އެވެ."

އެހެނަސް أَهْلُ السُنَّةِ ހަދުރުކުރިންގެ ޢަޤީދާގައިވ، އެބައި މީހުންގެ އެއްބަސް
އިޖްމާޢުވެރިކަމާ، އަދި އެބައިމީހުންގެ ޢަޤީދާގައިވ ޔާއުމު މިސާލުކުރުމުގެ
ޢަމަލުން މިހެންވެސް ދުވަހަކުވެސް އާދޭގެ ބަސްމަގުން ނުވަތަ ޖަޒާދޭއިން
ދުޢާކުރި ޙަރުއް ނުލެންނާން އެވެ. އެހެނަސް އެބައިމީހުން ވެގެންދިޔައީ
ކަލިމަތުވުގައި އަންދު ގަދަބަސް ފާއިދާވެ ދުނިޔޭގެ މީހުންގެ ގޮތުގައެވެ.
ޔަގީނު ގިނަގޮތުގަ މަސްއަލަތަކުން އެބައި މީހުން އިލްމީފާރު ކުރުވުން އަދި އުމަކާއި
ގޮތަކުން އެބައިމީހުން ފިޤުހަތަކާ ކުރިމަތި ކުރުވުން ކަމުގައިވިދާޅު
ވެއެވެ. މިއީ އެބައިމީހުންގެ ކުރީގައި އިސްލާމްދީނުގައިވާ ނަބިއްޔުންނާއި،
އެ ނަބިއްޔުންނަށް ތަބާވި މީސްތަކުން ދުނިޔޭއްބަވި ގޮތެވެ.
އެބައިމީހުންނަކީ އުޞޫލުގެ ހަމަޖެހިފައިވާ ބައެކެވެ. އަދި
އެބައިމީހުންނަކީ އުއްމަތުގައި އިސްލާމްދީނުގައިވާ ސަހާބީންނާއި،
ތާބިޢީންނާއި އުއްމަތަށް ފާޑުވި އެއްބަސް އިމާމުން ފަރާއިން ދުނިޔޭ

މީހުންނެވެ. މިގޮތުން ޢުމްރަގޮތެއްގައި ބުނެވެނީ، أَهْلُ السُنَّة ގެ އަހުލުވެރިންނަކީ އަހުލުލް ކަލާމް އަދި ފަލްސަފާގެ އަހުލުވެރިންގެ ޤާބިލުކަމަށްވުރެ އެތަކެއް ގުނަޔަކަށް ޤާބިލުކަންމަތީގައި ޤާއިމުވެގެންވާ ބައެއްކަމުގެވެ."[1]

✵✵✵✵

[1] (مجموع الفتاوى شيخ الإسلام) (٤ - ٥٠)

ހަތްވަނަ ނުކުތާ:

މި މަޤްޞޫދުގެ ނިމުން، މި ބައިގައި ވަރަށް ފުރިހަމަ ބަސްތަކެއް ބަޔާންކުރެވޭނެ އެވެ.

ޤަބޫލީ އެންމެހައި އަދުންނެވެ. މި ދުޢާއާ ބަސްތަކުން އަހަރެމެންނަށް މި މަންހަޖުގައި އިޤްރާރުވެގެންވާ މުހިންމު އިޤްރާރުތަކެއް ބަޔާންވެ ގޮއްސިއެވެ. މި ބޭނުންވެގެންވާ މަންހަޖުގައި ޤާއިމުވެ ދަމަހައްޓަން ކޮންމެ ފަރުދަކު ނުހަނު ޝައުޤުވެރިކަމާއެކުގައި އަމިއްލަ ނަފްސު ސަލާމަތް ކުރުމަށްޓަކައި ދެމިހުރުން ވާޖިބުވެގެންވެ އެވެ. މި ކަންތައްތަކަށް އެތަކެއް ދަލީލުތަކެއް ވާރިދުވެ، މި އުއްމަތުގެ ސަލަފުން ބާރުވެރިންނަން މަތިބޭފުޅުން ޢަމަލުކުރެވިގެންވެ އެވެ. الله تعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا ﴾ [الكهف: ١١٠] "ފަހެ، އެމީހެއްގެ ވެރި އިލާހާ ބައްދަލުވުމަށް އުއްމީދުކުރާ، ފަހެ، އެމީހާ ސާލިޙު ޢަމަލުތަކުން ކުރާހުށިކަމެވެ. އަދި އެމީހާގެ ވެރިއިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި، އެއްވެސްމީހަކު ބައިވެރި ނުކުރާހުށިކަމެވެ."

އަދިވެސް الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެ އެވެ. ﴿ لَّقَدۡ كَانَ لَكُمۡ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٞ لِّمَن كَانَ يَرۡجُواْ ٱللَّهَ وَٱلۡيَوۡمَ ٱلۡأٓخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرٗا ٢١ ﴾

[الأحزاب: ٢١] "ހަމަކަށަވަރުން، الله ގެ ރަސޫލާގެ ކިބައިގައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރިވެތިވެގެންވާ ނަމޫނާއެއްވެ އެވެ. އެއީ الله ގެ ރަޙުމަތާއި އާޚިރަތުގެ ދުވަހަށް އެދޭ އަދި ގިނަގިނައިން الله ހަނދުމަކުރާ ކަމުގައިވާ މީހަކަށެވެ." އުއްމަތުގެ އިމާމުންގެ ފަރާތްތަކުން ކުރީގައި އަހަރުމެން ނަޞީޙަތްތެރިވާ ބަސްފުޅުތަކުގެ އިތުރަށް މިތަންގައި، އިމާމުންގެ ފަރާތުން ސަލަފުއްޞާލިޙުންގެ މަގުގައި ދެމިތިބުމަށް އެއިމާމުން ބާރުއަޅުއްވާ، މިސްކީނުންނަށް އެހީތެރިވުމަށް ޤާއިމްވެ ތިބުމަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވާ ބަސްފުޅުތައް އާއި އިތުރަށް މިތަންގައި ނަޞީޙަތްތެރިވެފައެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ވިދާޅުވެދެއްވާ ކަލިމަތްތަކެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ އަހަރުމެން މިތަންގައި ހަވާލާދެއްވަނީ، ވަރަށް، ހަވާލާދެއްވަނީ ދުއްމިންނަނަށް ވާހަކަ ކަށަވަރުކަމާއިއެވެ. އެފަދަ ބަސްފުޅުތަކުގެ ތިރީގައި :

١٠ ޚަލީފާ ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު الإِمَام عُمَرَ بن عَبدِ العَزِيْزِ رحمه الله ގެ ބަސްފުޅުން

އަމީރުލް މުއުމިނީން ފޮނުއްވިއެވެ. އެސިޓީ ލިޔުއްވި ސިޓީއާ ވިދާޅުވިއެވެ.

"أَمَّا بَعدُ : ތިބާއަށް الله އަށް ތަޤްވާވެރިވުމަށް ވަޞިއްޔަތް ކުރަމެވެ. އަދި އެ އަމުރުފުޅުގައި ފުރިހަމަވުން ދުރުހެލިވުން އަންގަމެވެ. އަދި الله ގެ ސުންނަތާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ﷺ ގެ ސުންނަތަށް ތަބާވުމެވެ.

އެސުންނަތުގެ ދިނަށް އަލަށް މިސްކީނުން އިތުރުކުރައްވާ، އަލަށް

ގެނެސްފައިވާ އެންމެހައި ކަންތަކެއް ތިބާ ދޫކޮށްލާށެވެ. ތިބާ ސުންނަތުން ތިބެގެންވާ މިންވަރުން ފުދިގެން ހުންނާށެވެ. ތިބާގެ މައްޗަށް ލާޒިމްވެގެންވަނީ ސުންނަތުގައި ޤާއިމްވެ ހުރުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެއީ ތިބާއަށް އެހީތެރި ޝަރުޢީ ދަލީލެއް ތިބެދިނުމެއް ކަމެވެ. ދަންނަހުށްޓެވެ! މީސްތަކުން ދުނިޔޭގައި ގެނެސްފައިވާ ކާމިލް ބިދުޢައެއްވެސް އޮތީ ކުރީން އެއަށް އިދިކޮޅުވާ ދަލީލެއް ތިބެގެންވާކަމުގައެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ސުންނަތް ސުންނަތުގެ ވެރިޔާގެ ޙައްޤުގައި ޤާއިމްވެގެންވާ އެކަމުގެ ޚިލާފުވާކަމާއި، ނުބައިގޮތްވާކަމާއި، ޖަހާލުވަޅުތަކާއި ދިރުމުންނާއި، ޖައްސޫމަގުން އެކަށީގެން ދިރުމުން ވަރުގެންވާ ގޮތުގެ ސަލަފުހަމަގައެވެ. ފަހެ، އެއުރެން ބިދުޢަކުރި އިލްމެއް ހަމަހެދި ނަފްސަކުން އެގޮތުގައި ކުރިގެންވާ ތިބާއިރުން ނަފްސަކުން އެގޮތުގައި ކުރިގެން ހުންނާށެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން އިބާދަތްތެރިޔާ އިސްލާމްދީނުގެ ފާއިދާ މިންނެވެ. އިބާދަތުން އިލްމުގައި އަމިއްލަވާ މިންވަރުގައި ހުއްޓިލާށެވެ. އިލްމުގައި ދެމިގައި އިބާދަތް މިއާ ހުއްޓިލާށެވެ. ކަންތައް ބޭނުމާއި ތިރިވާ ދިރުމުގައި އިބާދަތްތެރިޔާ އެހެން އެކަލޭގެންނަތްވާ ކަނޑުވެހިނގާ މިންނެވެ. ޚަލީފާއިރުކަން ތިބެދިނާކަމަށް އިބާދަތްތެރިޔާ ޤާއިމްވާ ތިބީ ހިތްތެރިޔާ ސަލާމަތެވެ. އިބާދަތްތެރިޔާ ޤާއިމްވާ ތިބީ ހިތްތަކުގެ ތިބާއިބާދަތްތެރިޔާ ގާއިމްވެގެންވާ ގޮތްކުރުމެވެ. އިބާދަތް މިންނަތް އެކަމުގައި ތިބާއިބާދަތްތެރިޔާ ދިރިއަކަށް ގޮތްފަހެވެ.

ދީނަށް އަލަށް ކަންތައް ގެނައި މީހުން އަލަށް ދީނަށް އެކަންތައް ގެނެސްފައިވަނީ އެބައިމީހުން އިސްލާމްދީނުގައި އިސްވެގޮސްފައިވާ މީހުންގެ މަގު ނޫންމަގަކަށް ތަބަޢަވުމުންނާއި، އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އެމީސްތަކުން ނޫންބަޔަކު ބޭނުންވުމުންނެވެ. މިޔަބައިމީހުން އެކަންތަކުގައި ވަނީ ފުދިގެންވާވަރަށް ބަސްތައް ބުނެ، މިޔަބައިމީހުންނަށް ނިކަމެތިކަން ލިބިގެންވާ ގޮތުގައި އެބައިމީހުން ސިފަކޮށްފައިވެ އެވެ. އެ އިސްވެގޮސްފައިވާ މީހުން ފިޔަވައި އެހެނިހެން މީސްތަކުންނަކީ ބަލިކަށި ދެރަ ބައެއްގެ ގޮތުގައިވެ، އެބައި މީހުންގެ ކުރިޔަކައިވި މީހުންނަކީ ހެޔޮމީސްތަކުން ކަމުގައިވި އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީސްތަކުން ނޫން މީހުން އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ފަޚުރުވާކަށެވެ ދިއްދުން އެމީހުންވެގެންދިޔައީ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔަމީހުންގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނާ އެކުގައި ފުރަތަ އުޅުނުބަހަށް އެދި އެމީހުންވެގެން ދިޔައީ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހައްދުފަހަނައަޅައިދިޔައީ މީހުންގެ ގޮތުގައެވެ. ފަހެ، އެ އިސްވެދިޔަ މީސްތަކުން ސިދާވެގެން ހިދާޔަތުގައި ތިއްބެވިގެންވި މި ދިޔަބައިމީހުންގެ ދުވަސްވަރުގައެވެ."[1]

[1] الآجري (الشريعة) (ص ٤٨)، ابن وضاح (البدع و النهي عنها) (رقم ٧٤) ގައި ޞަޙީޙު ސަނަދެއްގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި މިފަދައިން أبو نعيم (الحلية) (٥ - ٣٣٨) ގައި ގެންނަވާފައިވެއެވެ. الشاطبي ވިދާޅުވެފައިވާ (الإعتصام) (١ - ٥٠) އަށް ބައްލަވާ.

٠٢ الإِمَامُ مُحَمَّدُ بنُ مُسْلِم الزُّهريُّ ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.

"އަހަރުމެންނަށްވުރެ ކުރީގައި ދުނިޔެ ދޫކުރެއްވި އަހަރުމެންގެ ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. ސުންނަތުގައި ޤާއިމްވެ ދެމިހުރުމަކީ ރައްކާތެރިކަން ލިބޭނެ ކަމެވެ. ޢިލްމަކީ ނުހަނު އަވަހަށް ހިއްޕެވިގެންދާ އެއްޗެކެވެ. ދީނުގެ އަދި ދުނިޔޭގެ ޘާބިތުކަން ލިބިގެންދަނީ ޢިލްމުގައި ދެމިހުރުމުގެންނެވެ. ޢިލްމު ނެތިދިއުމަކީ މި އެންމެހައި ކަންތައް ނެތިދިއުމެވެ."[1]

٠٣ الإِمَامُ ابنُ حِبَّانَ ﵀ (مُقَدِّمةِ الصَّحيحِ)[2] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ.

"އެންމެހައި ކަރާމާތްތެރިކަމާއި، ސަލާމަތްތެރިކަން ލިބިދެނީ ހަމަކަށަވަރުން ސުންނަތުގައި ޤާއިމްވެ ދެމިހުރުމުގެންނެވެ. އޭގެ ނޫރު ނިވިގެން ނުދާނެ އެވެ. އޭގެ ބުރުހާނު ބަލިވެގެން ނުދާނެ އެވެ. އެ ސުންނަތުގައި ޤާއިމްވާ ހުންނަ މީހާއަށް ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ މީހެކެވެ. ސުންނަތާ ޚިލާފުވެގަތުމުގައިވާ މީހާ އެކަމަށް މާޔޫސްވެ ދެރަވާނެ އެވެ. ފަހެ، އޭ ކަރާމާތްތެރިކަން ލިބިދޭ ހިއްޔާއެކެވެ. އެއީ އޭގެ މަތިވެރިކަން ފާޅުވެގެންވާ ބާރުލިބިގެންވާ އެއްޗެކެވެ. އޭގައި ދެމިހުންނަ މީހާއަށް ގަދަކަން ލިބިގެންފައިވާ މީހެކެވެ. އޭގައި ހިފަހައްޓައިގެން ހުންނަ މީހާއަށް ބާއްޖަވެރިކަން ލިބިދޭނެ އެވެ. އެސުންނަތާ ޚިލާފުވެ ވަކިވެގަންނަ މީހާ

1 الدارمي (السنن) (١ - ٤٤) ގައި ޞައްޙަ ސަނަދެއްގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެ އެވެ.

2 (١- ١٠٢ الإحسان)

ހަލާކުވެ ނެތިފައިވާ ހުއްޓެވެ. އޭގައި ހިފަހައްޓައިގެން ދެމިތިބޭ މީހުންނަކީ އާޚިރަތުގައި ބޮއްޖަވެރިކަމުގައި ދެމިތިބޭނީ ހަރުދުވެރިންނެވެ. އަދި މީހުންނަކީ އެ ދުވަހުގައި އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އުފާވެރިކަން ހާސިލުކުރާނޭ ބައެއްކަމުގައިވެ އެވެ."

٠٤ الإِمَامُ ابنُ قُدَامَة ﵀ (ذَمِّ المُوَسْوِسِيْن)[1] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ޝަރުޢުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ގޮތާ އެއްގޮތް ވުމުގެ ބަރަކާތްތެރިކަން ސުންނަތުގައި ދުރުހުންނަ މީހާއަށް ދެމިތިބުން އެވެ. އަދި ﷲ ﷻ ގެ ރުހިވޮޑިގަތުން އަންނާނީ ބާޠިލު ކުރުވާން އެވެ. އަދި ﷲ ގެ ރަސޫލުންނަކީ އަންނާ ދަރަޖަ އުފުލިގެން ދެއްކެވެ. އަދި ސުންނަތުގައި ދުދުރުކުރުމުގެ ސަލަފުންގެ ހިތްހަމަ ތަރުހާއި، ހަރުގަނޑުގަން އަރާއި މަގުމާތިކަން ދިޔަގެން ދެއްކެވެ. އަދި ސުންނަތުގައި ދުދުރުކުރުމުގެ ސަލަފުން ޝަރީޢަތާ ދެކޮޅަ ނުކުމެ ކުރިމަގެވެ. އަންނާނީ الصِّراطُ المُسْتَقيم ގެ ސީދާ މަގުމަތިގެން ދެއްކެވެ."

٠٥ الإِمَامُ ابنُ القَيِّم ﵀ ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ﷲ އާ ކައިރިވާންތިބޭ އެންމެ ކައިރި ވަސީލަތަކީ ސުންނަތުގައި ދުދުރުކުރުމެވެ. ބާރުފުޅުއި އޮތްރުފުން ސުންނަތުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިގައި ހުއްޓުރުކުރުމެވެ. އަދި ﷲގެ ރުހުވޮޑިގަތުން ދުރަ ނިކަމެތި ފަރާތުގެ ގޮތުގައި އަބަދު ދުދުރުކުރުމެވެ.

[1] (٤١)

އޯނާގެ ބަސްތަކުގައި އަދި ޙަދީޘުތަކުގައި ﷲ ގެ ވަޙުޔުގެ ނޫން އެގެން އެއްވެސް އެއްޗަކާން ނުއެދުމެވެ.

މި ވިސްނުގޮތުން ދެނިވި އެހެން އެއްވެސް ގޮތަކުން އެއްވެސް މީހަކަށް ﷲ ރަސޫލަކަށް ކުއްވަން ނުވެވޭނެއެވެ. އެކަމާނގެއަން ކުރެއްވުމުން އިންސާނާ ދުރުވެދާނުވި މިކަންތަކުން އެއްކިބާވުމުންނެވެ. ނުވަތަ މިއިން ކޮންމެވެސް އެކަށްކަކުން އެއްކިބާ ވުމުންނެވެ."[1]

٠٦ الإِمَامُ ابنُ رَجَبٍ الحَنْبَليّ ﵀ (فَضْلُ عِلمِ السَّلَفِ عَلَى عِلمِ الخَلَفِ)[2] ގައި ވިދާޅުވެފައިވެ އެވެ. "ޤުރުއާން ތަފްސީރު ކުރުމުގައި، ޙަދީޘް މާނަކުރުމުގައި އަދި ޙަލާލާއި ޙަރާމް ގެ މައްސަލަތަކުގައި ބަސްބުނުމަށް އެންމެ ހެޔޮކަން ބޮޑުވެގެންވާ އިލްމަކީ، ޞަޙާބީންނާއި، ތާބިޢީން އަދި އެބަޔަކުންނަށް ތަބަޢުވި އެންމެހައި މީސްތަކުންނާ އެކުގައި އިމާމުންތަކަށް ގާތުވެ ދިޔަ ޢަމާނާއި ޤަރުނުދުން އެބައިރަކަން ދުއްމަތީ އިޤްތިދާވާ އިލްމުވެރިން ކަމުގައި އިސްލާމް ދީނުގައި މަޝްހޫރުވެފައިވާ އިލްމުވެރިންގެ ފަތުވާތަކުގެން ވާރުތަ ވެގެންވާ އިލްމެވެ. މީގެ ކުރިން އަހަރުވެސް އެ އިލްމުވެރިން ދޫކުރަމުންދިޔައި ފާނުއެވެ.

1 (الفوائد) (ص ١٠٨)

2 (٤٠ - ٤٢)

އެބޭފުޅުންގެ ޞަޙާބުބުގެން ޞަޙާބުން ވާރިތުވެގެންވާ އިލްމަކީ އެންމެ މަތިވެރިވެގެންވާ އިލްމުވެ. އެއީ އެ އިލްމު ދަރުސްކޮށް އާދައި ޤާބިލުވުމާ އެކުގައެވެ. އަދި އެއިލްމު ޙަދަހި އާދައި ފިޤުހުވެރިވުމަކީ އެންމެ ހުރީގޮތެވެ. އެބައި މީހުންނަށްފަހު، އިލްމުގައި ފުޤަހާ ދިއުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދިޔައީ އެ ގިނަ އެއްޗެހިތަކާ ފަހިދާއެއް ނުމެ އެއްޗެހިތަކުގެ ޖޯޝްގައިވާ ދިއުމުވެ. ހަމައެކަނި އެބޭފުޅުން ގެނެސްދެއްވާފައިވާ ބޭނުމުފައިދާ ބަސްތަކެއް ބުނުމެވެ. އެބޭފުޅުންގެ ބަސްފުޅުތަކާ ޚިލާފުވާ ބަސްތަކެއް ބުނުމެވެ. އެބޭފުޅުންގެ ބަސްފުޅުތަކުގެ ހިލާފަށް ބަސްތަކާއިއެކު ވިސްނަހޭ ތަކެތި ބާޠިލުތަކެއްކަމުވެ. ނުވަތަ އެއްވެސް މަންފާއެއް ހުރި އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އެބޭފުޅުންނަށް ފަހުގައި ފާޅުވި އެއްވެސް މީހެއްގެ އިލްމުގައި ޙައްޤުވެރިވާއިޖު ނަމަ ހަމަހަމަވަރުން އެބޭފުޅުންގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި ކުރެހިފައިވާ ރޮނގު ނަމަ ފާހަގަވާ ރީތިކަމާއިއެކު އެ ޙައްޤު ޙަޤީޤަތް ނުވާ ނޫނެވެ. އެބޭފުޅުންނަށް ފަހުގައި ފާޅުވި ޙަޤީޤަތުގެ ޒާހިރުތަކުގައި ވިސްނާ ބަޔާނެކުރުން އުނިކަމުގެ ބަސްތަކުގައި އެ ޙަޤީޤަތް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނަމަވެސް އެވެ. އެބޭފުޅުންގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި ބަހުން ބައެއްކަމެއް ނުވާނަމަ ބުނެވޭނީ ސިފަވެދެވިދާނެ ކަމެއްޓަކައެވެ. ތިމާގެ ޙައްޤު ބަޔާނެވެ. ޚަދީޖާއާ ބަހުން ބުނެވެނީ އަނެއްކާ ހަނދުމަ ދެވިގެން ނުބެނުނެއްގެ ނޭއްޗާކު ދެވެނީ އަދި އެ ތަރިކަތްތަކުން ނުވެދެވުނު ކުރެވިއްޖެ ހިތަށް ހަމައެކަނި އެބޭފުޅުން ހަމަހަމަވާ ހިތާމަވާ ނަމަވެ. ގެނެސް ދެއްވާ ތަރިކަކަށްވުން އަދި ވިހަގެނުގެން

ހިދާޔަތެއް ނޫނެވެ. އެބޭކަލުންގެ ބަސްފުޅުތަކުން ޢިލްމު ހޯދައިގެންފިނަމަ މި އެންމެހައި ހުއްޓުމެއްވެސް އަންނާނެ ފާއިތުވެގޮސް އާދާ ބާޠިލުތަކުގެ އެތައް ކަންތައްތަކެއްގެ ތެރެއަށް ވެއްޖެ އެބޭކަލުންގެ ފަރުން އަދި މިސްކީނުންގެ ބަސްތަކަށް ތަބަޢުވާން އެވެ.

އެބޭކަލުންގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި ޢަމަލުކުރުމުގައި ދެމިހުންނަ މީހާއަށް ނުބައި ގޮތަކުން ސަލަފުންނާ ގޮތަށް އިސްގެންޖެހުނު މިކަން އެކަކު ދެކެއެވެ. މިކަން އަންނަނީ ކަލާމެއް ފަދަ އެއް އާޔަތާ އަދި ހަދީޘެއް އެނގިގެންނެވެ. މި ކަންތައް އޮޅުނުބައިގައި ނުވާ މިހާ އެބޭކަލުންގެ ފަރާތުން ނަޤުލުކުރެވިގެން ގެންނަ ހަބަރުތަކަކަށް އަމަލުކުރި އިލްމާއެކު ނުކުރެވޭނެ އެވެ. އަދި އާންމުކޮށް ބައެއް ފާހަގަ ކުރެވޭ އިޚްތިލާފު ތަކުގެ މިސާލުތަކަކީ ސަލަފުންނަށް ފައިދާ ކުރި ފަރާތްތަކުގެ އިލްމުގެ ބަސްފުޅުތައް ދިރާސާ ކުރުމެވެ. އަދި الإِمَامُ الشَّافعيُّ، الإِمَامُ أَحْمَدَ، الإِمَامُ إسحَاقَ އަދި الإِمَامُ أَبِيْ عُبَيْدٍ ގެފަރާތުންނެވެ. ސަހަބާބީގެ ކުރިން މިނޫން އެ އިމާމުންނަށް ވުރެގައި މިސްކީނުން ގެންސަވުއްވާ އުސޫލުގައި ކަންތައްތަކުން އެއްމިސާލު އެކަންކަމަށް އިސްލާމްދީން ހުރިހާކަމަކަށް ވެއެވެ. ފުރި، ހުރިހާ ކަންކަމުން އެ ޢިލްމުވެރިންނަށް ވުރެގައި އެތައް ކަންތައްތައް ދުނިޔޭގައި ހިނގާވައިވެ އެވެ."

الله ގެ أَسْمَاءُ الحُسْنى އަދި އެކަލާނގެއަށް ލިބިވޮޑިގެންވާ صِفَاتُ العُلا އިން އަހަރެމެން އެކަލާނގެ ރަސޫލުކަމުން އުދި ތަންނަވަސީ، އެކަލާނގެ ލިބިވޮޑިގެންނަވާ އަދި ކުރިވޮޑިގެންނަވާ ގޮތުގައި އަހަރެމެން އެންމެނަށް ތަޢުރީފު ދެއްވުމަށްވެ. އަދި އަހަރެމެން ވީ ކޮންމެ ތަނެއްގައި އަހަރުމެންނަކީ ބަރަކާތްތެރިވެގެންވާ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ތިއްބަވާނަމެވެ. އަދި އަހަރެމެން އިސްލާމް ދީނުގައި އަދި ސުންނަތުގެ މަތީގައި ސާބިތުކޮށްދެއްވާނަމެވެ. އަހަރެމެންގެ ދުޢާއަ އެކަލާނގެ ރަސޫލުކަމުން ގެންދަވާ އިތުރުގައި އަހަރެމެން ދިރުމަށްޓަކައި ފެންނަ ބަޔެއްގެ ގޮތުގައި ނުބައްވަވާނަމެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަކީ އެކަލާނގެ ރަސޫލުކުރެއްވި ހުއްދަކުރެއްވި އަމުރުން އުނގަންނަވާ ބައެއްކަމުގައި ތިއްބަވާނަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللهއީ ކޮށެން އަހުސަވަރު، ދީނަށް އަހުލުއްސުންނަ ދުނިޔެ، ކިހާ އީމާނާ ކުރައްވާ އިޖާބަވެ.

وَ صَلَّى اللهُ وَ سلَّمَ وَ بَارَكَ عَلَى رَسُوْلِه و عَلَى آلِهِ و صَحْبِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلى يَوْمِ الدِّيْن، و الحَمْدُ للهِ رَبِّ العَالَمِيْنَ.

❋❋❋❋

މިފޮތުގައި އެކުލެވިގެންވާ ބައިތައް

މުތަރުޖިމުގެ ބަސް 3

ފޮތުގެ މުއައްލިފުގެ މުޤައްދިމާ 9

ފުރަތަމަ ނުކުތާ : ލުޣަވީ ގޮތުން السلفية "ސަލަފިއްޔާ" ގެ މާނައަކީ ކޮބައިކަން 19

ދެވަނަ ނުކުތާ : އިސްތިލާޙީ ގޮތުން ސަލަފުންނަކީ ކޮންބައެއް؟ 24

ތިންވަނަ ނުކުތާ : ސަލަފުއް ސާލިޙުންނަށް ދެވިގެންވާ ޝަރުޢީ ބައެއް ނަންތައް 34

ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ : ސަލަފިއްޔަތަށް ތަބާވުމާއި ސަލަފިއްޔަތައް ނިސްބަތް ވުމުގެ ޙުކުމް 46

ފަސްވަނަ ނުކުތާ :ސަލަފުންނަށް އަދި ސަލަފިއްޔަތަށް ތަބާވުމުގެ މާތްކަން 71

ހަވަނަ ނުކުތާ :ސަލަފީ މަންހަޖުގައި ނުވަތަ ސަލަފިއްޔަތުގައި ޤާއިމުވެގެންވާ ބައެއް ސިފަތައް 94

ހަތްވަނަ ނުކުތާ: މި މައުޟޫޢުގެ ނިމުން، މި ބައިގައި ވަރަށް ފުރިހަމަ ބަސްތަކެއް ބަހާސްކުރެވޭނެ އެވެ 122

ފިހުރިސްތު 132

✵ ✵ ✵ ✵

بسم الله الرحمن الرحيم

މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

ފޮތް ފާސްކުރުމުގެ ކާޑު

ފޮތުގެ ނަން: ސަލަފިއްޔަތަކީ ކޮބާ؟

ފޮތުގެ ފަން ނުވަތަ ބައި: -

ފޮތުގެ އަސްލު ލިޔި ފަރާތް: އަބްދުﷲ ބިން އަބްދުއްރަޙީމް އަލްބުޚާރީ (ރަޙިމަހުﷲ)

ފޮތުގެ އަސްލު ޗާޕު ބަސް: އަރަބި

ފޮތުގެ އަސްލު ލިޔުއްވި ޗާޕު އަހަރު: 2012

ތަރުޖަމާކުރައްވަ ފަރާތްތަކުގެ ނަމާއި އެޑްރެސް: މުޙައްމަދު ޙަސަން / ޓްރޮސީ، ގދ. ތިނަދޫ.

މަތީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފޮތް ފާސްކޮށްފީމެވެ.

23 ޝައްވާލު 1435

19 އޮގަސްޓް 2014

ކާޑު ނަންބަރު: C-142/2014/50

މުޙައްމަދު ޝުކޫރު އަބޫބަކުރު
މިނިސްޓަރުގެ ނާއިބު

ماهي السلفية

ސަލަފިއްޔަތަކީ ކޮބާ ؟

إمام أهل السنة أحمد رحمه الله ވިދާޅުވެއްވޭ ލިޔުއްވި ފޮތް (أصول السنة) ގައި ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. "އަހަރެމެން ދެކޭގޮތުގައި ސުންނަތުގެ އަސާސްތަކަކީ ރަސޫލުﷲ ﷺ ގެ ޞަޙާބީން ތިބި ގޮތަކަށް ހިފަހައްޓައިގެން ތިބުމާއި، އެ ބޭކަލުންނަށް ތަބާވުމާއި، ބިދުޢަތްތައް ދޫކޮށްލުމެވެ."

العلامة السفاريني رحمه الله (لوامع الأنوار) ގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "މަޛްހަބުއްސަލަފު ގެ މުރާދަކީ ކަރާމާތްތެރި ޞަޙާބީން ދެކެވޮޑިގެންވި ގޮތާއި ތާބިޢީންގެ ތެރެއިން އިޙްސާނާއެކު ތަބާވި މީސްތަކުންނެވެ. އަދި އެމީސްތަކުންނަށް ތަބާވި ބޭކަލުންނާއި ދީނުގެ އިމާމުންނެވެ. އަދި ދީނުގައި އެބޭކަލުންގެ މަޤާމު އުފުލިފައިވާ މީސްތަކުންނެވެ. އަދި އެއްޗެއްގެ ބަދަލުގައި ބިދުޢަތްތެރިންނާއި، ޚަވާރިޖުން، ރާފިޟީން، ޤަދަރިއްޔާ، މުރްޖިއާ، ޖަބްރިއްޔާ، ޖަހްމިއްޔާ، މުޢްތަޒިލާ، ކަރާމިއްޔާ ފަދަ ބިދުޢަތުގެ ނަންތަކުން ނަންދެވިފައިވާ މީސްތަކުން ނުހިމެނެއެވެ."

المكتبة السلفية
مالديف

Maktaba Salafiyyah
Lonuziyaarai Magu, Male', Maldives

Email: salafimv@gmail.com
Follow us on Twitter @SalafiMV

މަކްތަބާގެ އެހެނިހެން ފޮތްތައް

ވަސިއްޔަތްތައް

ތަޤްލީދު